

TUSSEN VADER- EN MOEDERLAND

DE INVLOED VAN EEN DUBBELE NATIONALITEIT OP DE INTEGRITEIT VAN TURKS-NEDERLANDSE RAADSLEDEN.

NIELS VAN DEN BOVENKAMP (130004) | MEESTERPROEF | AANTAL WOORDEN: 11.500

DIT AFSTUDEERONDERZOEK IS INGEDIEND OM TE VOLDOEN AAN DE EISEN VAN DE HBO-BACHELOR JOURNALISTIEK.
CHRISTELIJKE HOGESCHOOL EDE/ EDE CHRISTIAN UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, 2018.

Dit afstudeeronderzoek is een origineel werk dat beschikbaar is gesteld aan de Christelijke Hogeschool Ede / Ede Christian University of Applied Sciences om naar eigen oordeel te vermenigvuldigen of te verspreiden via bibliotheken en databases.

Plaats, datum …….. Handtekening ……..

Inhoudsopgave

INLEIDING **4**

SAMENVATTING **7**

HOOFDSTUK 1: WAT BETEKENEN DE TERMEN DUBBELE NATIONALITEIT EN DUBBELE LOYALITEIT? **8**

1.1 INLEIDING 8
1.2 DEFINITIE DUBBELE NATIONALITEIT 8
1.3 HISTORIE DUBBELE NATIONALITEIT 9
1.4 DEFINITIE DUBBELE LOYALITEIT 10
1.5 WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK 12
1.6 MEDIA 12
1.7 CONCLUSIE 14

HOOFDSTUK 2: STAAT 'HET GEVAL TEKIR' OP ZICH OF ZIJN ER MEER TURKS-NEDERLANDSE POLITICI MET EEN DUBBELE LOYALITEIT? **15**

2.1 INLEIDING 15
2.2 ANALYSE EN COMMENTAAR 18
2.3 VRIJHEID VAN MENINGSUITING 19
2.4 ERDOĞAN 20
2.5 CONCLUSIE 22

HOOFDSTUK 3: WELKE INVLOED HEEFT EEN DUBBELE LOYALITEIT OP DE INTEGRITEIT VAN TURKS-NEDERLANDSE POLITICI? **23**

3.1 INLEIDING 23
3.2 DEFINITIE INTEGRITEIT 23
3.3 INVLOED OP INTEGRITEIT 24
3.4 DENK 25
3.5 CONCLUSIE 26

METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING EN ANALYSE **28**

MEESTERPROEF **32**

CONCLUSIE **42**

REFLECTIE **44**

BRONNENLIJST **47**

BIJLAGEN **50**

TRANSCRIPTEN INTERVIEWS 50

Bijlage 1: Interview Betty de Hart *50*
Bijlage 2: Interview Floris Vermeulen *55*
Bijlage 3: Interview Sibel Ozogul-Ozen *62*
Bijlage 4: Kursat Bal *69*
Bijlage 5: Zulfikar Guler *77*

ENQUÊTERESULTATEN **84**

Inleiding

Toen er in de zomer van 2016 een coup gepleegd werd in Turkije kregen we ook in Nederland te maken met de naweeën van die coup. Er werd duidelijk zichtbaar dat het hart van sommige Turkse Nederlanders minstens zo snel klopt voor Turkije als voor Nederland. Niet meteen verontrustend. Je kunt het mensen niet kwalijk nemen dat ze zowel van hun vaderland als van hun moederland houden. Zeker wanneer het gaat om een ingrijpende gebeurtenis als een militaire coup is het logisch dat zoiets met belangstelling wordt gevolgd.

Verontrustend wordt het wel als politici met een dubbele nationaliteit het land van hun afkomst lijken te prefereren boven het land waar ze wonen. Of niet zozeer het land, maar het politieke systeem of de politieke leider. Van de Turkse president Erdoğan kan veel gezegd worden, maar niet dat hij de meest democratische president aller tijden is. Toen GroenLinks-raadslid Ilhan Tekir uit Gorinchem openlijk zijn steun uitsprak voor de AK-partij van president Erdoğan, schoot dat zelfs het progressieve GroenLinks in het verkeerde keelgat. Tekir werd geroyeerd.

Daags na het veelbesproken interview met Tekir schreef Volkskrant-columnist Stephan Sanders: 'Als man met twee nationaliteiten stemt Tekir ook op de Turkse presidentiële AK-partij. Dat verraadt een opmerkelijke flexibiliteit van denken, want GroenLinks staat bekend als een seculier-progressieve partij, terwijl de AKP van Erdoğan (Partij voor Rechtvaardigheid en Ontwikkeling) een overduidelijk islamitisch-conservatief profiel heeft.'' Volgens de columnist hangt Tekir 'de vermoorde onschuld uit'. (Sanders, 2016)

Het was voor mij de eerste keer dat ik dacht: dit is een afstudeeronderwerp. Dubbele loyaliteit en nationaliteit zijn al jaren onderwerp van gesprek. Het royeren van Tekir bracht wederom een maatschappelijke discussie op gang. Een maatschappelijke discussie die ook gevoerd werd toen Nebahat Albayrak staatssecretaris van Justitie werd. En eveneens toen Khadija Arib Kamervoorzitter werd. Hoe zat het toch met de loyaliteit van deze vrouwen? Konden zij wel zo'n belangrijk ambt uitvoeren terwijl ze in het bezit waren van een dubbel paspoort? Een dubbele nationaliteit leidt vroeg of laat tot een dubbele loyaliteit, meenden sommigen.

In 2007 maakte PVV-kamerlid Siebe Fritsma bezwaar tegen de dubbele nationaliteit van de staatssecretarissen Aboutaleb en Albayrak. ''Niemand kan twee heren dienen'', was zijn redenering. Volgens Elsevier-columnist Syp Wynia is dat een terechte constatering. ''Aangezien het hebben van een nationaliteit gepaard gaat met rechten en plichten mag een dienaar van de kroon geen andere nationaliteit dan de Nederlandse hebben.'' (Wynia, 2007)

Hoe het ook zij, politici met een dubbele nationaliteit liggen altijd onder een vergrootglas. De discussie over deze politici laait vroeg of laat weer eens op. De kern van deze discussie is: kunnen politici met een dubbele nationaliteit integer functioneren? Dat is tegelijkertijd de kern van mijn onderzoek. Er zijn in Nederland honderden politici met een dubbele nationaliteit. Het is relevant om te weten hoe het zit met hun loyaliteit en hun integriteit.

Ik richt me hierbij op Turks-Nederlandse raadsleden. Ten eerste omdat er de laatste jaren veel spanningen waren tussen Nederland en Turkije, die soms rechtstreeks voortvloeien uit het vraagstuk van dubbele nationaliteit en loyaliteit. Actueel dus. In de tweede plaats omdat raadsleden, meer dan landelijke politici, benaderbaar en bereikbaar zijn. En ten laatste om mijn onderzoeksgroep enigszins af te bakenen.

Het doel van mijn onderzoek is tweeledig. Ik wil weten of 'het geval Tekir' op zich staat of dat er meer Turks-Nederlandse politici zijn die een op het oog onverenigbare politieke voorkeur hebben. Dat ga ik na door middel van een enquête onder ruim 140 Turks-Nederlandse politici.

Daarnaast onderzoek ik de begrippen 'dubbele nationaliteit' en 'dubbele loyaliteit'. Wat is het precies? Is het schadelijk voor politici? Gaat het ten koste van hun integriteit? Ik kwam daarbij tot de volgende veronderstelling:

De dubbele loyaliteit van Turks-Nederlandse politici gaat ten koste van hun politieke integriteit.

De hoofdvraag die ik daarbij heb, luidt als volgt:

Gaat een dubbele loyaliteit ten koste van de integriteit van Turks-Nederlandse politici?

De hoofdvraag ga ik beantwoorden door middel van de volgende deelvragen:

- Wat betekenen de termen dubbele nationaliteit en dubbele loyaliteit?
- Staat 'het geval Tekir' op zich of zijn er meer Turks-Nederlandse politici met een dubbele loyaliteit?
- Welke invloed heeft een dubbele loyaliteit op de integriteit van Turks-Nederlandse politici?

Het onderzoek dat ik ga doen, is van belang omdat de discussie over dubbele nationaliteit en loyaliteit er één is van boude beweringen die zelden gestoeld zijn op feiten. Een grondig onderzoek naar de soms misleidende begrippen loyaliteit en nationaliteit is op zijn plaats.

Bovendien is het onderwerp actueler dan ooit. Vanaf het moment dat ik besloot het te onderzoeken, stapelden de nieuwsgebeurtenissen over dit onderwerp zich op. Noem het geluk, noem het instinct: op een gegeven moment was het onderwerp zo vaak in het nieuws dat ik heilig ging geloven in bovennatuurlijke journalistieke voelsprieten die mij ten deel waren gevallen. Van dat geloof ben ik niet veel later overigens weer afgestapt.

Tenslotte is er nog geen enkel onderzoek geweest naar de schaal waarop deze dubbele loyaliteit speelt. Staat 'het geval Tekir' op zich of zijn er nog tientallen andere Turks-Nederlandse politici die een stem op Erdoğan moeiteloos combineren met hun politieke activiteiten in Nederland?

Voor mijn onderzoek kies ik voor de **journalistieke meesterproef**. Dat doe ik omdat ik een actueel onderwerp wilde onderzoeken dat er echt toe doet. Bovendien ben ik de

opleiding journalistiek begonnen om journalist te worden. Ik wil dan ook zoveel mogelijk journalistieke artikelen schrijven om mijn portfolio uit te kunnen breiden en te kunnen publiceren in een krant of tijdschrift. Dat is gelukt met een publicatie in het Reformatorisch Dagblad en een artikel in De Nieuwe Koers. Bovendien ben ik nog in onderhandeling over een artikel in De Kanttekening, voorheen Zaman Vandaag.

Afbakening begrippen

Hieronder een overzicht met mijn definitie van begrippen die veel terugkomen in de scriptie.

- **Dubbele loyaliteit:** Trouw aan aangegane verplichtingen met twee verschillende partijen.
- **Integriteit:** Rechtschapenheid, eerlijk, betrouwbaar.
- **'Het geval Tekir':** Gewezen GroenLinks-raadslid in Gorinchem, Ilhan Tekir, werd geroyeerd door zijn partij nadat hij in een interview met de Volkskrant zijn steun aan Erdoğan had uitgesproken.

Dankwoord

Allereerst wil ik mijn afstudeerbegeleider Bartho de Looij bedanken voor de niet aflatende hulp. Hij hielp me op het juiste spoor, keek kritisch naar de concepten van mijn scriptie en was altijd bereikbaar voor vragen.

Daarnaast wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor het geloof dat ze behielden in mij en mijn onderwerp, ondanks de vertraging die ik opliep. Een speciaal woord van dank aan Jeroen van Barneveld, met wie ik maandenlang samenwerkte op school, en die moedig meevocht aan het scriptiefront.

Ten slotte wil ik de mensen van De Nieuwe Koers en het Reformatorisch Dagblad bedanken voor de mogelijkheid om mijn verhaal te publiceren. Een extra woord van dank aan mijn broer Jasper, die meehielp de enquête en het uiteindelijke verhaal te perfectioneren.

Niels van den Bovenkamp
Proosdijerveldweg 93
6714 AB, Ede
nielsvdbovenkamp@gmail.com
06-51128005

Samenvatting

Voor mijn onderzoek naar de invloed van dubbele loyaliteit op de integriteit van Turks-Nederlandse politici heb ik gebruik gemaakt van de journalistieke meesterproef als onderzoeksmethode.

De belangrijkste conclusie is het antwoord op mijn hoofdvraag: Gaat een dubbele loyaliteit ten koste van de integriteit van Turks-Nederlandse politici? Door grondig literatuuronderzoek, een enquête en aanvullende interviews kan ik mijn hoofdvraag beantwoorden met: nee, dat leidt er niet per definitie toe. Een belangrijke kanttekening is dat sommige Turks-Nederlandse politici wel balanceren op een dun koord. Op het oog onverenigbare standpunten of denkbeelden leiden ertoe dat hun geloofwaardigheid niet altijd even groot is.

Een andere belangrijke conclusie is dat 'het geval-Tekir' niet op zich staat. Het gewezen GroenLinks-raadslid in Gorinchem werd geroyeerd nadat hij had aangegeven de AK-partij en Erdoğan te steunen. Van de 42 Turks-Nederlandse raadsleden die mijn enquête invulden, stemden er vier ook op de AK-partij tijdens de laatste algemene Turkse verkiezingen. Bovendien vindt bijna de helft van de respondenten dat een stem op Erdoğan samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland.

Een laatste conclusie is dat de begrippen loyaliteit en integriteit voor verwarring zorgen. Wat voor de een integer of loyaal is, is het voor de ander misschien niet. De breedte van die begrippen zorgt ervoor dat het lastig is om iemand te betichten van een gebrek aan loyaliteit of integriteit.

Keywords: Erdoğan, AK-partij, dubbele loyaliteit, dubbele nationaliteit, DENK, integriteit.

Hoofdstuk 1: Wat betekenen de termen dubbele nationaliteit en dubbele loyaliteit?

1.1 Inleiding

De termen dubbele nationaliteit en dubbele loyaliteit zijn de rode draad in mijn onderzoek. Om deze termen juist te gebruiken en om misverstanden te voorkomen is het belangrijk om ze te definiëren en van de juiste historische context te voorzien.

1.2 Definitie dubbele nationaliteit

In het debat over dubbele nationaliteit worden niet zelden boude beweringen gedaan over dit fenomeen. Toen het kabinet-Balkenende IV in 2007 geïnstalleerd was, ontstond er ophef over de dubbele nationaliteit van de staatssecretarissen Aboutaleb en Albayrak. PVV-kamerlid Siebe Fritsma diende een motie in waarin Aboutaleb en Albayrak werd gevraagd afstand te doen van hun dubbele nationaliteit. (ANP, 2007)

Hiermee werd voorbijgegaan aan het feit dat dit in het geval van Aboutaleb bijna onmogelijk is. In theorie is het weliswaar mogelijk, maar Marokko biedt in de praktijk nauwelijks mogelijkheid om afstand te doen van de Marokkaanse nationaliteit. Een duidelijke definitie van de begrippen dubbele nationaliteit en dubbele loyaliteit, een historische context en een uitleg over de gevolgen van een dubbele nationaliteit zijn op hun plaats.

Wikipedia definieert het fenomeen dubbele nationaliteit als volgt: Er wordt gesproken van een dubbele nationaliteit wanneer iemand de nationaliteit heeft van twee landen. Het verkrijgen van een nationaliteit kan op verschillende manieren gebeuren en heeft lang niet altijd tot gevolg dat een andere nationaliteit daarmee verloren gaat. (Wikipedia, z.d.)

Op de website van de Rijksoverheid is te lezen dat ieder afzonderlijk land zijn eigen regels hanteert op het gebied van dubbele nationaliteit. Zo is het voor burgers uit bijvoorbeeld Griekenland en Iran juridisch niet mogelijk om afstand te doen van hun nationaliteit. In Marokko wordt het in de praktijk niet geaccepteerd als iemand afstand doet van zijn nationaliteit. (Rijksoverheid, z.d.)

Voor Turkse Nederlanders is het wel mogelijk om afstand te doen van hun Turkse nationaliteit. Al zitten ook daar enkele haken en ogen aan. Iemand jonger dan 38 kan relatief eenvoudig afstand doen van zijn of haar dubbele nationaliteit. Maar iemand ouder dan 38 dient eerst de Turkse dienstplicht te voldoen of af te kopen. Wordt dat niet gedaan voor het 45e levensjaar, dan maakt iemand zich schuldig aan een strafbaar feit volgens de Turkse wet. (Rijksoverheid, z.d.)

Volgens Betty de Hart, hoogleraar migratierecht aan de UvA, kiezen mensen vaak bewust voor een dubbele nationaliteit. De beweegredenen zijn dan vaak praktisch van aard. ''Het belangrijkste is voor hen en hun kinderen dat ze de nationaliteit hebben van het land waar ze leven. En de tweede nationaliteit is vooral ook belangrijk voor

familierelaties. Als je moeder ziek wordt in het buitenland kun je meteen op het vliegtuig stappen.'' (De Hart, bijlage 1)

1.3 Historie dubbele nationaliteit

Een blik in het verleden leert dat de discussie over dubbele nationaliteit er een is van alle tijden, plaatsen en eeuwen, maar dat de hevigheid waarmee de discussie gevoerd wordt de laatste twee decennia flink is toegenomen. In deze paragraaf bekijk ik de historische context.

In het algemeen vereist de Rijkswet op het Nederlanderschap (RWN) al sinds de negentiende eeuw dat afstand wordt gedaan van de eerdere nationaliteit bij naturalisatie tot Nederlander. Inmiddels bestaan er op deze regel enkele uitzonderingen. Getalsmatig zijn daarvan de belangrijkste: mensen die geen afstand kunnen doen omdat de herkomststaat dat niet toelaat, huwelijkspartners van Nederlanders en de bij geboorte verkregen dubbele nationaliteit. Zij hoeven allen geen afstand te doen van hun nationaliteit en kunnen dat ook niet. (Overheid.nl, 1984)

De laatste officiële cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) stammen uit 2015. Toen hadden 1,3 miljoen Nederlanders twee verschillende paspoorten. Turken en Marokkanen waren de grootste groepen: 312 duizend Turken en 311 duizend Marokkanen hebben een dubbele nationaliteit. (CBS, 2015) Kinderen van Turkse of Marokkaanse ouders zijn automatisch ook Turk of Marokkaan. Zelfs als het kind niet in het land van herkomst wordt aangegeven bij de burgerlijke stand.

In de Grondwet staat niets over dubbele nationaliteit bij politici. Het is wel een vereiste dat Kamerleden de Nederlandse nationaliteit hebben. De leden van beide kamers leggen een eed van trouw aan de Grondwet af. (De Nederlandse Grondwet, 1992)

In 1852 kende Nederland al een politicus van buitenlandse komaf. De Duitser Johan Wilhelm Blanken was minister van Oorlog in het tweede kabinet-Thorbecke (1862-1866). In 1852 werd Blanken genaturaliseerd tot Nederlander. Het is niet met zekerheid te zeggen, maar er wordt vanuit gegaan dat hij daarbij zijn Duitse nationaliteit verloor. (Wikipedia, z.d.)

Hoogleraar migratierecht Betty de Hart (B. De Hart, bijlage 1) deed onderzoek naar de ontwikkeling en historische context van de discussie over dubbele nationaliteit en loyaliteit. Volgens De Hart is het fenomeen dubbele nationaliteit van alle tijden en plaatsen. Ze begint met het voorbeeld van Dzsingisz Gabor (CDA). Hij was staatssecretaris van Landbouw van 1990 tot 1994 en werd in Hongarije geboren. In 1968 werd hij genaturaliseerd tot Nederlander, maar daarbij behield hij de Hongaarse nationaliteit. In 1977 gaf hij die alsnog op omdat hij onkwetsbaar wilde zijn. Met loyaliteit had het volgens hem niets te maken, want politici leggen de eed op de Grondwet af.

Er zijn nog meer voorbeelden te noemen van politici met een dubbele nationaliteit. Volgens De Hart is het opvallend dat deze zaken nauwelijks aandacht kregen, laat staan dat er een maatschappelijke discussie over losbarstte. "Met de opmars van populistische politiek begon pas de opmars van de discussie over dubbele nationaliteit en loyaliteit. "

In dit licht is de ophef over Albayrak en Aboutaleb in 2007 te verklaren. De PVV trok het onderwerp toen naar zich toe, maar was zeker niet de enige partij die tegenstander was van een dubbele nationaliteit bij politici. Jan Marijnissen van de SP vond dat het opgeven van de andere nationaliteit de beide bewindslieden een 'dikke extra plus' zou opleveren. En Mark Rutte was van mening dat het opgeven van de Turkse nationaliteit Albayrak zou sieren. Onder leiding van PVV-Kamerlid Siebe Fritsma diende de PVV een motie in waarin hij bezwaar maakte tegen deelname aan het kabinet van de staatssecretarissen Aboutaleb en Albayrak. Hun loyaliteit zou in het geding zijn vanwege hun dubbele nationaliteit.

In hun gesprekken met formateur Balkenende stelden de beoogd staatssecretarissen dat hun dubbele nationaliteit geen belemmering vormde voor het functioneren in hun ambt. Wel voelden ze dat hun loyaliteit publiekelijk ter discussie stond. ''Ik word ineens niet meer gewaardeerd voor wat ik voor de Nederlandse samenleving heb gedaan, ik word nu uitsluitend beoordeeld op het feit dat ik ook nog een Marokkaans paspoort heb, '' zei Aboutaleb april 2009 in het programma Pauw & Witteman. (Pauw & Witteman, 2009)

Toen in 2010 het kabinet-Rutte I aantrad (VVD-CDA met gedoogsteun van de PVV), bleek staatssecretaris van Volksgezondheid, Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, ook over twee nationaliteiten te beschikken: de Zweedse en de Nederlandse. Wilders (PVV) meende dat zij haar Zweedse paspoort moest inleveren, maar diende nu geen motie in. Rutte nam als regeringsleider ook een ander standpunt in dan destijds als fractievoorzitter. Dit keer zei hij geen probleem te zien in Veldhuijzens dubbele nationaliteit. Ook Miriam Sterk (CDA) verklaarde dit keer geen probleem te hebben met de dubbele nationaliteit van een bewindspersoon, ook al had zij zich sinds 2003 sterk gemaakt voor beperking van of zelfs een verbod op de dubbele nationaliteit.

De laatste keer dat de dubbele nationaliteit een nationale discussie opleverde, was in het geval van GroenLinks-raadslid Ilhan Tekir. Nadat hij verklaarde op Erdoğan gestemd te hebben en hem te steunen, werd hij geroyeerd door de Gorinchemse fractie van GroenLinks. Landelijk partijvoorzitter van GroenLinks, Marjolein Meijer, begreep het besluit van de Gorinchemse fractie: ''Als je dit soort uitspraken doet, heeft dat gevolgen voor GroenLinks en voor je eigen geloofwaardigheid als raadslid.'' Volgens Meijer is het 'problematisch als leden met sympathie voor Erdoğan een publieke functie willen vervullen'. Bovendien staat de steun van Tekir 'haaks op de ideologie van GroenLinks' , aldus Meijer. (De Vries, 2016)

1.4 Definitie dubbele loyaliteit

Steevast wordt aan een dubbele nationaliteit het vraagstuk over de loyaliteit gekoppeld. In deze paragraaf behandel ik de definitie van loyaliteit en ga ik dieper in op de betekenis in de dagelijkse praktijk.

Het royeren van Tekir is de aanleiding tot mijn onderzoek. Volgens het progressieve en liberale GroenLinks zijn de uitspraken van Tekir en zijn stemgedrag niet te verenigen met zijn publieke functioneren in Nederland. In een interview met de Volkskrant zei Tekir 'geen geheim te maken' van zijn stem op de AK-partij van Erdoğan. Verder sprak hij zijn sympathie uit voor de AK-partij. (Bahara, 2016)

Het verwijt dat steun aan de AK-partij haaks staat op de ideologie van GroenLinks is een verwijt van dubbele loyaliteit. Enerzijds de steun aan Erdoğan en anderzijds politieke werkzaamheden in Nederland. GroenLinks staat niet alleen in dat standpunt. Volkskrant-columnist Stephan Sanders zag een 'opmerkelijke flexibiliteit van denken' bij Tekir. "GroenLinks staat bekend als een seculier-progressieve partij, terwijl de AKP van Erdoğan een overduidelijk conservatief-islamitisch profiel heeft. Tekir hangt de vermoorde onschuld uit'', volgens de columnist. (Sanders, 2016)

De term dubbele loyaliteit is nog relatief jong en wordt derhalve nog niet gedefinieerd in het woordenboek. Wat uiteraard wel gedefinieerd wordt, is 'loyaliteit'. In het algemeen wordt daarmee bedoeld: trouw aan aangegane verplichtingen. Wanneer er sprake is van een dubbele loyaliteit, is er dus sprake van trouw aan aangegane verplichtingen met twee partijen. In het geval van mijn onderzoek: trouw aan Nederland en Turkije.

Wanneer het debat over dubbele nationaliteit van bewindspersonen weer eens oplaait, is het niet zozeer de dubbele nationaliteit alswel de daar achter schuilgaande loyaliteit die de kern vormt van het debat. Dat is niet altijd zo geweest, weet hoogleraar Betty de Hart. (De Hart, bijlage 1) "Tot het jaar 2000 zijn er veel voorbeelden te noemen van politici met een dubbele nationaliteit. Het opvallende is dat deze zaken nauwelijks aandacht kregen, laat staan dat er een maatschappelijke discussie over losbarstte."

Er is een duidelijk omslagpunt te herkennen in de discussie, meent De Hart. (De Hart, bijlage 1) "De discussie veranderde toen CDA-kamerlid Miriam Sterk in 2003 tijdens een debat over dubbele nationaliteit zich afvroeg: ''Wanneer is een Nederlandse Marokkaan of een Marokkaanse Nederlander eigenlijk gewoon Nederlander? Vanaf toen ging het debat niet alleen meer over integratie, maar ook over loyaliteit. Volgens tegenstanders riep dubbele nationaliteit twijfel op over de loyaliteit aan Nederland van met name moslimimmigranten. Migranten zouden als gevolg van gebrekkige integratie hun oude nationaliteit willen behouden."

De term loyaliteit was gemunt, maar volgens De Hart wordt de term zelden goed gedefinieerd. (De Hart, bijlage 1) "Je ziet dat er heel veel verschillende definities worden gebruikt. Als iemand aan mij vraagt of ik loyaal ben aan de Nederlandse staat, dan vraag ik me af: wat wordt er dan van mij verwacht? Wat willen ze van mij? Stel dat Wilders morgen aan de macht komt, dan ziet mijn loyaliteit er weer heel anders uit." De Hart is van mening dat een dubbele loyaliteit op politiek niveau pas problematisch wordt als iemand door gedrag laat zien dat er reden is tot wantrouwen. (De Hart, bijlage 1) "Is iemand het algemeen belang van Nederland aan het dienen of van een of andere buitenlandse mogendheid? Zolang dat eerste het geval is, is het niet problematisch.''

Universitair hoofddocent politicologie aan de UvA, Floris Vermeulen, is het met De Hart eens dat een dubbele nationaliteit en loyaliteit een logisch gegeven is. (Vermeulen, bijlage 2) Volgens Vermeulen is het hebben van een dubbel paspoort vaak van praktische aard en is het iemand niet te verwijten dat hij geen duidelijke keuze maakt tussen vader- of moederland. Wel is Vermeulen van mening dat het op politiek niveau anders ligt. "Je bent dan een vertegenwoordiger van een politieke partij in Nederland. Hij of zij moet zich veel meer verantwoorden ten opzichte van de partij. Ik zeg niet dat het per definitie niet samen kan gaan, maar ik begrijp wel dat partijen daar onderscheid

in maken. Als je, zeker met de recente ontwikkelingen in Turkije, vertelt dat je een aanhanger van Erdoğan bent, dan is dat niet neutraal. Het is een heel duidelijk statement.''

1.5 Wetenschappelijk onderzoek

Er is, met name de laatste twee decennia, veel geschreven over dubbele nationaliteit. Echter, dubbele nationaliteit op politiek niveau en daaraan gekoppeld dubbele loyaliteit is enigszins onderbelicht gebleven in de literatuur. In deze paragraaf behandel ik wetenschappelijk onderzoek dat mijn onderzoek raakt of zijdelings raakt.

Hoogleraar migratierecht aan de Uva, Betty de Hart, is een van de weinigen die onderzoek deed naar wat de kern raakt van mijn onderzoek. Zij schreef er zelfs een boek over, genaamd *Een tweede paspoort, dubbele nationaliteit in de Verenigde Staten, Duitsland en Nederland*.

De Hart begint haar boek met argumenten tegen een dubbele nationaliteit. Een van de belangrijkste argumenten is dat dubbele nationaliteit leidt tot een dubbele loyaliteit. Loyaliteit richting de staat is volgens de Hart de hoofdverplichting van een burger waaruit alle andere verplichtingen voortvloeien. En dat leidt vroeg of laat tot problemen. "In een visie waarin nationaliteit een exclusieve en ondeelbare relatie met de staat in het leven roept, is nationale loyaliteit eveneens exclusief en ondeelbaar. In die visie leidt dubbele nationaliteit tot dubbele of meervoudige, dan wel verdeelde loyaliteit. Dubbele nationaliteit leidt ertoe dat een staat niet kan vertrouwen op burgers met dubbele nationaliteit, die tevens loyaliteit aan een andere staat verschuldigd zijn, en is daarom problematisch." (De Hart, 2012, p. 15)

De hoogleraar zegt hier dat loyaliteit ondeelbaar is. Een burger met een dubbele nationaliteit kan dus onmogelijk aan beide staten even loyaal zijn. Er zal altijd een staat zijn die de meeste loyaliteit ontvangt en dat leidt ertoe dat de andere staat niet kan vertrouwen op zo'n burger. Dat kan met name op het gebied van nationale veiligheid problemen opleveren.

Anderzijds, zo schrijft De Hart, is dubbele loyaliteit vaak een beschuldiging door de meerderheid die stelt dat de minderheid de waarden van de meerderheid moet overnemen om deel te worden van de natie. Het is ook de meerderheid die bepaalt wanneer de minderheid aan deze voorwaarden voldoet. In dit opzicht loopt de minderheid altijd het gevaar van dubbele loyaliteit verdacht te worden. "De beschuldiging van dubbele loyaliteit ontstaat vooral in tijden van onzekerheid en conflict, waarin emoties van angst en afkeer ten opzichte van betrokken minderheidsgroepen overheersen. Het is een paniekreactie, die niet zozeer op daadwerkelijke gebeurtenissen is gegrond, maar op angst voor wat er in de toekomst zou kunnen gebeuren." (De Hart, 2012, p. 253)

1.6 Media

Een blik op artikelen over dit onderwerp die in de media verschenen, leert dat de discussie over dit onderwerp nog steeds in volle hevigheid gevoerd wordt en dat de

verschillende kampen nog geen consensus bereikt hebben. In deze paragraaf maak ik een rondje langs verschillende artikelen die in de media verschenen over dit onderwerp.

Volgens schrijver Dennis L'Ami zijn bewijzen voor loyaliteitsproblemen in de praktijk niet hard te maken. Dat komt doordat loyaliteitsproblemen niet bestaan, meent de auteur. "Zolang iemand geen criminele handelingen verricht en zijn of haar vrijheid niet geniet ten koste van anderen lijkt een dubbele, driedubbele of tiendubbele loyaliteit me geen enkel probleem. Loyaal ben je aan je familie, je geliefde, je land, je god, je voetbalclub, je vrienden, je buren, je favoriete artiest.'' (L'Ami, 2013)

Conservatief, docent en columnist Bart Jan Spruyt interviewde hoogleraar staatsrecht Twan Tak daags nadat de PVV een motie indiende vanwege de dubbele nationaliteit van de staatssecretarissen Albayrak en Aboutaleb. Volgens Tak is de dubbele nationaliteit een gevolg van tekortschietende internationale regelgeving. "Het is belachelijke onzin. Want laten we niet vergeten: het hebben van een nationaliteit betekent dat je onderdaan bent van één bepaalde, soevereine staat. Die binding tussen overheid en onderdaan is iets unieks. Bij iemand die een dubbele nationaliteit heeft, staat niet vast van welke soevereine staat hij onderdaan is, en dat kan niet." (Spruyt, 2007)

Nadat GroenLinks-raadslid in Gorinchem, Ilhan Tekir, in een interview met de Volkskrant aangaf op Erdoğan gestemd te hebben en hem te steunen, barstte de discussie over nationaliteit en loyaliteit weer los. Volkskrant-columnist Stephan Sanders vindt dat Tekir de vermoorde onschuld uithangt op het gebied van dubbele nationaliteit. "Als man met twee nationaliteiten stemt hij ook op de Turks-presidentiele AK-partij van Erdoğan. Dat verraadt een opmerkelijke flexibiliteit van denken, want GroenLinks staat bekend als een seculier-progressieve partij terwijl de AKP van Erdoğan een overduidelijk conservatief-islamitisch profiel heeft." (Sanders, 2016)

Tekir schreef zelf enkele dagen nadat hij werd geroyeerd door GroenLinks een opiniestuk in de Volkskrant waarin hij aangeeft met stomheid geslagen te zijn. "Niemand - in elk geval ik niet - wil zaken goedpraten die niet goed te praten zijn. Turkije is een jonge democratie met een zwak rechtsstatelijk fundament. Waarom slaat GroenLinks het debat dood? Waarom is er geen open gesprek mogelijk over iets waar zoveel Turkse Nederlanders mee worstelen?" (Tekir, 2016)

Volgens Harriët Duurvoort, eveneens columniste voor de Volkskrant, is het geval-Tekir een voorbeeld van de 'alledaagse spagaat van integratie'. "Hij ziet niet in waarom het zou moeten wringen: in Nederland progressieve waarden aanhangen, terwijl het hart klopt voor de reactionaire, ultrareligieuze en autoritaire Leider van het volk van vader en grootvader."

Duurvoort betoogt dat achtergestelde groepen als moslims of mensen met een etnische achtergrond geen reden hebben om zelf dan maar een fundamentalistische of discriminerende leider aan te hangen. "Want 'wat gij niet wilt dat u geschiedt, doet dat ook een ander niet' is een gulden regel voor het kunnen functioneren van een multiculturele samenleving. Het is het inschikken dat we van elke etnische gemeenschap in het superdiverse Nederland van vandaag moeten vragen." (Duurvoort, 2016)

1.7 Conclusie

Nadat ik de begrippen dubbele nationaliteit en loyaliteit gedefinieerd en van historische en wetenschappelijke context heb voorzien, trek ik in deze paragraaf mijn conclusies.

Literatuuronderzoek, een mediastudie en de interviews die ik afnam met enkele hoogleraren duidelijk dat de begrippen dubbele nationaliteit en loyaliteit door velen divers geïnterpreteerd worden. Waar hoogleraar Twan Tak het een gotspe vindt dat het überhaupt mogelijk is om als politicus een dubbele nationaliteit te hebben, geeft hoogleraar Betty de Hart aan dat een dubbele nationaliteit vaak vooral van praktische aard is en zeker niet problematisch hoeft te zijn.

In de interviews die ik had met raadsleden blijken ook de verschillen. In de volgende hoofdstukken ga ik uitgebreider in op hun positie en zienswijze, maar duidelijk is dat ze zeker niet op dezelfde lijn zitten.

Vooral het begrip loyaliteit zorgt voor veel discussie. In mijn onderzoek volg ik de definitie van de encyclopedie: 'de mate waarin men trouw is aan aangegane verplichtingen'. Die definitie volgend is het logisch dat er veel discussie is over politici met een dubbele nationaliteit. Feit is dat het in die discussies niet zozeer om de twee nationaliteiten gaat, maar altijd om de eventuele dubbele loyaliteit.

Dat die dubbele loyaliteit ook vrijwel altijd aanwezig is bij Turks-Nederlandse politici blijkt uit de interviews die ik hield. Het is, zo geven de politici te kennen, als kiezen tussen je vader en moeder. Logischerwijs maakt niemand die keuze. De vraag is hoever de loyaliteit naar het land van herkomst reikt. Als dat ver is, levert het problemen op. Dat laat het geval van Ilhan Tekir duidelijk zien. Als je als GroenLinks-politicus op Erdoğan stemt, is dat op zijn minst onlogisch te noemen en is het niet bevreemdend dat het vragen oproept.

Hoofdstuk 2: Staat 'het geval Tekir' op zich of zijn er meer Turks-Nederlandse politici met een dubbele loyaliteit?

2.1 Inleiding

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden heb ik een enquête uitgezet onder Turks-Nederlandse raadsleden.

De voorbereidingen op de enquête begonnen in de zomer van 2016. Via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) kreeg ik een lijst opgestuurd met alle Turks-Nederlandse raadsleden die zij konden vinden in hun database. Het ingewikkelde is dat er geen databases zijn die onderscheid maken op de verschillende nationaliteiten van politici. De lijst die ik opgestuurd kreeg, kwam tot stand door puur te kijken naar de (Turkse) namen van de politici. Het leverde een lijst op van ongeveer 120 politici.

Tijdens het uitzetten van de enquête merkte ik al snel dat deze selectie op naam niet slecht uitpakte. Van drie politici kreeg ik een mail terug met de mededeling dat zij niet Turks, maar Marokkaans waren, maar het grootste deel vulde de enquête in of liet via de mail weten niet mee te willen werken. Uiteindelijk vulden 42 Turks-Nederlandse politici de enquête in zijn geheel of gedeeltelijk in.

Tijdens het analyseren merkte ik dat de uitkomsten geen volledig representatief beeld geven. Daar zijn enkele redenen voor. Het is niet bekend hoe groot de gehele groep Turks-Nederlandse raadsleden is. De laatste cijfers dateren van 2010 en toen ging het om een groep van ongeveer 150 raadsleden. Met de recente gemeenteraadsverkiezingen zijn daar, zeker met de opkomst van DENK, veranderingen in opgetreden.

Een tweede reden is dat van de 42 respondenten 26 de enquête in zijn geheel invulden. Gesteld dat er ongeveer 150 Turks-Nederlandse raadsleden zijn, dan is dat te weinig om van representatief en valide te spreken. Bij een onderzoekspopulatie van 150, een foutmarge van 10% en een betrouwbaarheidsniveau van 90% zou ik volgens de steekproefcalculator 47 respondenten moeten hebben. (Steekproefcalculator, 2010)

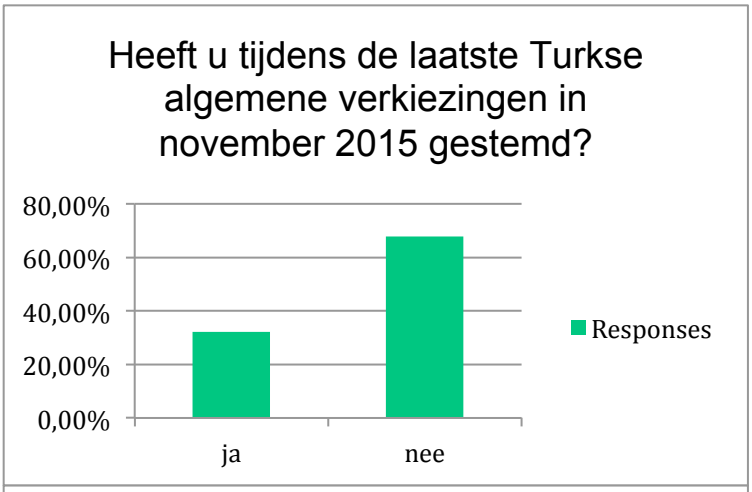
In de methodologische verantwoording ga ik dieper in op mijn werkwijze omtrent de enquête en verantwoord ik die.

Wel levert de enquête interessante uitkomsten op die zeker iets zeggen over mijn onderzoeksonderwerp. Ik legde de resultaten voor aan hoofddocent politicologie aan de UvA, Floris Vermeulen, en hij gaf te kennen dat sommige onderzoeksresultaten overeenkomen met het onderzoek naar het stemgedrag van Turkse Nederlanders dat hij samen met Maria Kranendonk en Nermin Aydemir hield.

Uit het onderzoek komt onder andere naar voren dat ongeveer de helft van de Turkse Nederlanders stemde tijdens de algemene Turkse verkiezingen in 2015. Bijna 70 procent stemde op de AK-partij van Erdoğan. (Kranendonk, Vermeulen & Aydemir, 2015)

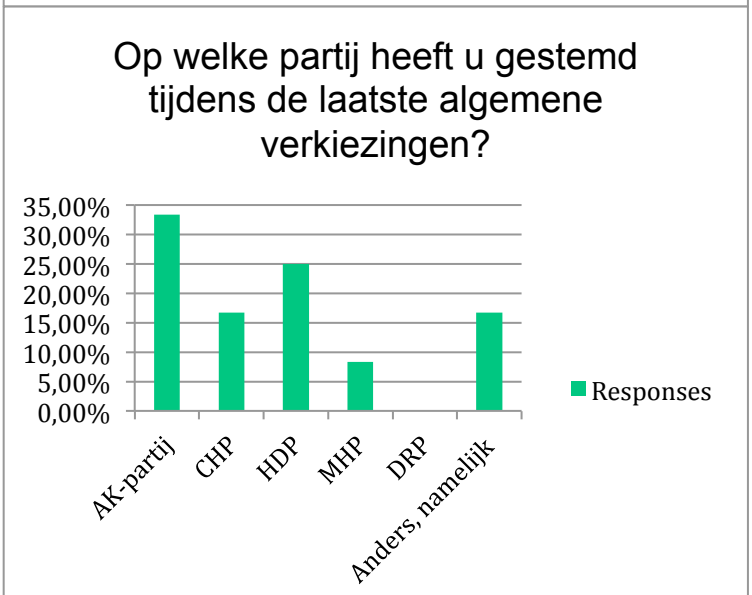
Ik zie de enquête als een belangrijk onderdeel dat absoluut toevoegingen levert aan mijn hoofd- en deelvragen. Het feit bijvoorbeeld dat meer dan de helft van de geënquêteerden aangeeft dat een stem op Erdoğan samen kan gaan met politieke werkzaamheden in Nederland is nieuwswaardig. Immers, toen een eenling (Ilhan Tekir) een soortgelijke uitspraak deed, werd hij geroyeerd door zijn partij GroenLinks.

Hieronder allereerst de belangrijkste resultaten van de enquête. De gehele enquête is te vinden in de bijlage. Na een overzicht van de belangrijkste resultaten analyseer ik ze en laat ik ze becommentariëren door de hoogleraren en drie Turks-Nederlandse politici.

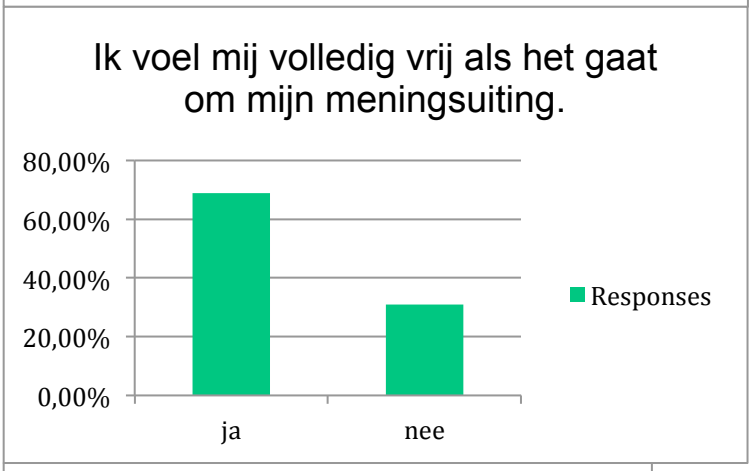
Heeft u tijdens de laatste Turkse algemene verkiezingen in november 2015 gestemd?

ja	32,26%	10
nee	67,74%	21
	Answered	**31**
	Skipped	**11**

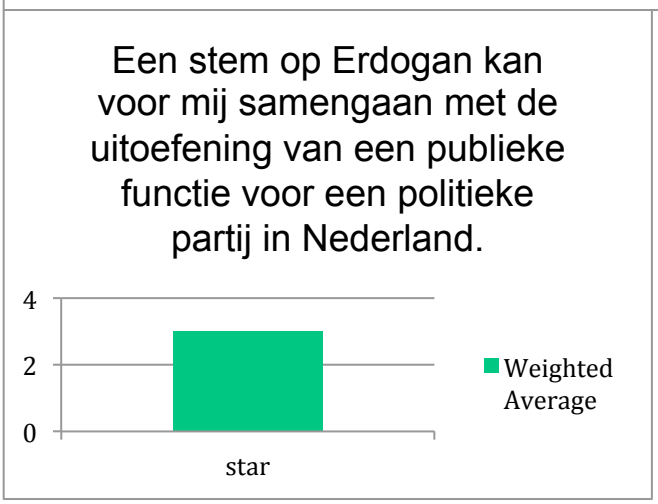
Op welke partij heeft u gestemd tijdens de laatste algemene verkiezingen?

AK-partij	33,33%	4
CHP	16,67%	2
HDP	25,00%	3
MHP	8,33%	1
DRP	0,00%	0
Anders, namelijk	16,67%	2
	Answered	**12**
	Skipped	**30**

Ik voel mij volledig vrij als het gaat om mijn meningsuiting.

ja	68,97%	20
nee	31,03%	9
	Answered	**29**
	Skipped	**13**

Een stem op Erdoğan kan voor mij samengaan met de uitoefening van een publieke functie voor een politieke partij in Nederland.

Helemaal oneens	30,77%	8
Oneens	11,54%	3
Geen mening	11,54%	3
Eens	19,23%	5
Helemaal eens	26,92%	7
	Answered	**26**
	W. average	**3**

2.2 Analyse en commentaar

Zoals gezegd is de enquête niet representatief, maar levert deze wel enkele interessante uitkomsten op. Er zijn er drie die in het oog springen met betrekking tot mijn onderzoeksonderwerp. Dat zijn de volgende: vier van de tien raadsleden die stemden tijdens de laatste algemene verkiezingen in Turkije deden dat op de AK-partij van Erdoğan. Daarnaast voelt ruim dertig procent van de ondervraagden zich niet geheel vrij in zijn of haar meningsuiting. Ten slotte vindt ruimt 45 procent van de geënquêteerden dat een stem op Erdoğan samen kan gaan met politieke werkzaamheden in Nederland.

Aan de hand van aanvullende interviews die ik met Turks-Nederlandse raadsleden en hoogleraren hield, loop ik bovengenoemde resultaten langs, analyseer ik ze en laat ik ze becommentariëren. De raadsleden die ik interviewde zijn Sibel Özogul-Özen, raadslid voor de SP in Haarlem, Zülfikar Güler, nummer 7 op de lijst van D66 in Schiedam en Kürşat Bal, lijsttrekker voor DENK/Verenigd Arnhem in de gelijknamige plaats. Daarnaast interviewde ik Floris Vermeulen, politicoloog aan de UvA.

Het feit dat vier van de twaalf raadsleden die hebben gestemd dat op de AK-partij deden, beantwoordt mijn deelvraag in feite al. Het geval Tekir (het gewezen GroenLinks-raadslid in Gorinchem dat aangaf op Erdoğan te stemmen en daarom geroyeerd werd) staat niet op zich. Er zijn meerdere raadsleden die op de AK-partij stemden. Daarnaast vindt bijna de helft van de geënquêteerden dat zo'n stem samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland.

In de context van het landelijke beeld is de 25% van de raadsleden die op de AK-partij stemde, niet eens zo hoog. Tijdens de laatste algemene verkiezingen in Turkije stemde 70% van de Turks-Nederlandse burgers die hun stem uitbrachten op de AK-partij. Een belangrijke kanttekening is wel dat minder dan de helft (46%) van de Turkse Nederlanders ook daadwerkelijk stemde. (Brummelman, 2016) Dat beeld is ook terug te zien in de enquête. Slechts 30% van de raadsleden stemde tijdens de laatste algemene verkiezingen in Turkije.

Volgens Floris Vermeulen is er een belangrijk verschil tussen een gewone burger of een politicus. Een Turks-Nederlands politicus moet zich veel meer verantwoorden ten opzichte van de partij, meent Vermeulen. (Vermeulen, bijlage 2) "Als je, zeker met de recente ontwikkelingen in Turkije, vertelt dat je een aanhanger van Erdoğan bent, dan is dat niet neutraal. Het is een heel duidelijk statement."

Vermeulen begrijpt dat de keuze van Ilhan Tekir om op de conservatief-islamitische AK-partij te stemmen en tegelijkertijd in Nederland actief te zijn voor het seculier-progressieve GroenLinks 'spanningen oplevert'. Maar begrijpen dat GroenLinks Tekir royeerde, vindt hij een te groot woord, omdat er allerlei onderliggende spanningen aan ten grondslag liggen. (Vermeulen, bijlage 2) "Het debat over deze onderwerpen is geëscaleerd, migrantengemeenschappen worden op alle mogelijke manieren bevraagd, maar vaak ook beoordeeld op hun positie en standpunten. Niet uit interesse, maar uit politiek-cynische overwegingen."

Dat 'het geval Tekir' lastig te beoordelen is, blijkt ook uit de positie die landelijk partijvoorzitter van GroenLinks, Marjolein Meijer, inneemt. Ze zegt niet aangedrongen te

hebben op het vertrek van Tekir. “Ik heb steeds gezegd: het is heel moeilijke materie, maar ik vind het geen reden om hem er meteen uit te zetten. Maar je moet wel stevig de discussie met elkaar aangaan over hoe je er verder mee omgaat.’’ Wel gaf Meijer aan de politieke voorkeur van Tekir moeilijk te combineren te vinden met zijn functie voor GroenLinks. (De Vries, 2016)

SP-raadslid Özogul-Özen vindt dat ze het recht niet heeft om te stemmen in een land waar ze niet leeft. Het bevreemdt haar dat anderen dat wel doen en bovendien dat die stem vaak totaal anders is dan in Nederland. (Özogul-Özen, bijlage 3) “Ooit heb ik met een voorzitter van de Grijze Wolven in Nederland gesproken; dat is zo rechts als de pest. Ik vroeg hem: waarom stem jij op mij? In je eigen land ben je rechts. Toen zei hij: omdat links voor mij in Nederland het beste opkomt. Hij zei heel eerlijk: in Turkije ben ik rechts en hier ben ik links. Dat vind ik hypocriet. Maar als je denkt aan het eigenbelang, begrijp ik het wel. Of ik het goedkeur is een tweede.”

Ook Kürşat Bal, lijsttrekker van DENK/Verenigd Arnhem, stemde niet tijdens de laatste algemene verkiezingen. Wat Bal voor de Nederlandse samenleving doet, heeft een hogere prioriteit voor hem dan zijn democratische stemrecht, zegt hij. Bovendien heeft hij er ook een praktische reden voor. (Bal, bijlage 4) “In de Turkse gemeenschap is verdeeldheid. Je hebt mensen die voor Erdoğan zijn of tegen Erdoğan zijn. Op het moment dat ik openlijk een keuze maak, vervreemd ik de anderen van me.”

Zülfikar Güler, raadslid voor D66 in Schiedam, stemde in het verleden weleens op de AK-partij, maar toen was het nog een heel andere partij. Op dat moment was de partij het enige alternatief voor een betere samenleving, meent Güler. Maar nu richt hij zich vooral op de Nederlandse samenleving. (Güler, bijlage 5) “Ik richt me volledig op de Nederlandse politiek; hier ligt mijn toekomst. Dat er 3000 kilometer verderop iets gebeurt waar voortdurend dynamiek is, heeft mijn aandacht, maar ik richt me op Nederland. Daar doe ik mijn werk voor.”

2.3 Vrijheid van meningsuiting

De hoofdvraag van mijn onderzoek is: gaat een dubbele loyaliteit van Turks-Nederlandse politici ten koste van hun integriteit? In het derde hoofdstuk ga ik daar dieper op in, maar feit is dat de dubbele loyaliteit ervoor zorgt dat ruim dertig procent van de Turks-Nederlandse politici zich niet geheel vrij voelt als het gaat om hun meningsuiting.

Niet zelden heeft een Turks-Nederlands politicus het gevoel tussen twee kampen in te zitten. Een anonieme respondent verwoordde dat in de enquête als volgt: “Wanneer ik iets logisch probeer te verklaren, dan word ik de ene keer in het ene kamp (nationalistische Turk) en de andere keer in de andere kamp (landverrader) geplaatst.“ Het is symptomatisch voor wat de politici die ik interviewde, me vertelden.

Özogul-Özen was voorheen een en al openheid. Haar mening over de meest uiteenlopende onderwerpen plaatste ze op Twitter en Facebook. Totdat ze signalen kreeg dat er een kliklijn naar Turkije actief was. Vorig jaar nog was ze op vakantie in Turkije en brak het angstzweet haar uit. (Özogul-Özen, bijlage 3) “Ik dacht continu: wanneer komen ze? Ik zat echt te wachten: nemen ze me wel of niet mee? Ik weet

namelijk dat die kliklijnen bestaan. Om mij heen heb ik verschillende mensen gehoord die zeiden: die gaan we bellen. Het bestaat echt. Wat ermee gebeurt, weet ik niet, maar het is wel verschrikkelijk."

Ze laat zich nog steeds de mond niet snoeren, maar is wel voorzichtiger geworden in het uiten van haar mening bij gevoelige onderwerpen, mede op advies van haar vader. "Hij zei: Lieverd, ik wil niet dat jou iets overkomt. Dat je opgepakt wordt bijvoorbeeld. Dan ben ik verloren. Dat kan ik niet aan, zei hij. Hij had slapeloze nachten als ik weer iets gedeeld had."

Zijn trots over zijn dubbele nationaliteit en loyaliteit steekt Güler niet onder stoelen of banken. Hij vindt een keuze maken tussen Nederland en Turkije belachelijk, omdat het is als kiezen tussen je vader of moeder. Maar dat niet iedere Turkse Nederlander er zo makkelijk in staat, ervoer Güler tijdens het Turkse referendum waar Erdoğan de absolute meerderheid en macht haalde. (Güler, bijlage 5) "Toen ik daar wat over zei, werd ik meteen gestigmatiseerd, met name door AK-partij-kiezers."

Dat het erger kan, maakte hij mee toen een bevriend Turks-Nederlands raadslid bedreigd werd en zijn raadslidmaatschap noodgedwongen zes maanden neer moest leggen. Het was een wake-up call voor Güler. "Ik heb het naar mijn zin in Schiedam en in Nederland. Ik kan mijn zegje doen, maar over sommige dingen uit ik me liever niet meer."

Kürşat Bal van DENK/Verenigd Arnhem vindt het vervelend dat niet iedereen zich vrij voelt in meningsuiting, maar wijst in het interview zeker tien keer op de context waarin dingen gezien moeten worden. Volgens Bal worden problemen in Turkije in de media langs de Nederlandse meetlat gelegd. De Turkse samenleving is na de coup en alle ontwikkelingen daarna getraumatiseerd en daar dient rekening mee gehouden te worden, meent de fractievoorzitter. Als Erdoğan mensen opsluit of als DENK tegen een motie stemt voor vrijlating van de voorzitter van Amnesty dan moet dat in die Turkse context gezien worden, niet in de Nederlandse, zo benadrukt Bal meerdere malen. (Bal, bijlage 4)

2.4 Erdoğan

Een van de meest opvallende resultaten uit de enquête is dat bijna de helft van de geënquêteerden aangeeft dat een stem op Erdoğan samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland. Om min of meer deze reden werd Ilhan Tekir geroyeerd door GroenLinks.

Betty de Hart vindt het lastig om te bepalen of een stem op Erdoğan samen zou moeten kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland. Erdoğan is wel democratisch gekozen, zo geeft De Hart aan. (De Hart, bijlage 1) "Ook al doet hij heel onfijne dingen." Bovendien zijn er ongetwijfeld andere raadsleden die weer andere standpunten hebben die misschien niet verenigbaar zijn met de beginselen van bijvoorbeeld GroenLinks, denkt De Hart. Over vrouwen of homo's bijvoorbeeld.

Sibel Özogul-Özen vindt dat je het niet kunt maken om als raadslid in Nederland ook te stemmen tijdens Turkse verkiezingen, omdat je vanuit een vrij Nederland niet het lot

van Turkije mag bepalen. Bovendien vindt ze het hypocriet om actief te zijn voor partijen die in alles lijnrecht tegenover de AK-partij van Erdoğan staan. Het valt haar op hoe populair de AK-partij en Erdoğan zijn in Nederland. (Özogul-Özen, bijlage 3) "Waar ik ook kom: ik hoor het. In de moskee, bij verenigingen, ik weet precies wie er voor de AK-partij zijn."

Het lijkt me goed om in te zoomen op de populariteit van Erdoğan. Waar komt die vandaan? Volgens Özogul-Özen heeft dat drie belangrijke oorzaken. Allereerst het feit dat de Turkse leiders vóór Erdoğan er een potje van maakten. Haar ouders stemden op een linkse partij. Er was een tekort aan olie, suiker en andere levensbehoeften. Niet omdat het er niet was, maar omdat de verschillende machten in Turkije (religieuze, culturele) elkaar boycotten.

De tweede oorzaak is van religieuze aard. "Ik hoor mensen zeggen: moet ik dan op een Aleviet stemmen? Op de partij van Ataturk? Erdoğan zet zichzelf neer als een diepgelovig moslim; dat zien veel mensen graag." De laatste reden is van economische aard. Als Özogul-Özen in Turkije komt, ziet ze dat het land een spurt heeft gemaakt. "Wat mensen niet weten is dat Erdoğan met geld smijt en veel schulden heeft. Maar je ziet wel nieuwe huizen, bruggen, wegen. Dat maakt indruk."

Het economische aspect van de populariteit van Erdoğan is voor de Turks-Nederlandse raadsleden een herkenbare. Zülfikar Güler spreekt van een duidelijke economische vooruitgang. Hij ziet het in de nieuwbouw, de auto's en infrastructuur. (Güler, bijlage 5) "Het is niet meer het Turkije van dertig jaar geleden. Dat kan niemand ontkennen."

Kürşat Bal herkent naast het economische aspect ook het cultureel-religieuze. (Bal, bijlage 4) "Toen het Ottomaanse rijk uiteenviel, werd de vraag gesteld: hoe komt dat? Allerlei stromingen probeerden daar een antwoord op te geven. De een kwam aan de macht ten koste van de ander. Onder Ataturk greep de seculiere meerderheid op dat moment de macht. Conservatieven werden weggedrukt. Zo was het bijvoorbeeld verboden om koranonderwijs te geven. De islamitische identiteit stond onder druk. Onder leiding van Erdoğan heeft de conservatieve islamitische stroming langzaam maar zeker weer voldoende macht kunnen verwerven. Ik wil maar zeggen: zo'n gespannen samenleving met allerlei verschillende krachten is een hele andere politieke conditie dan in Nederland."

Die economische vooruitgang heeft er onder andere voor gezorgd dat Erdoğan als een vaderfiguur wordt gezien onder Turkse Nederlanders, weet Floris Vermeulen. (Vermeulen, bijlage 2) "De gastarbeidersgezinnen die zich in de jaren 60 en 70 in Nederland vestigden, komen in het algemeen van het platteland in Turkije. Juist daar heeft Erdoğan veel betekend en doet hij dat nog steeds. Deze specifieke groep heeft een enorme emancipatiebeweging doorgemaakt op sociaal-economisch en sociaal-religieus gebied. "

Het beeld dat geschetst wordt door de raadsleden komt overeen met wat de Belgische politicoloog Dries Lesage schrijft in zijn boek *Wat u niet mag weten over Turkije.* (Lesage, 2016, p.11.) Erdoğan, zo schrijft Lesage, maakt de Turken weer trots op hun land door het Ottomaanse Rijk in herinnering te brengen en zijn eigen koers te kiezen in de wereldpolitiek, waarbij hij weerstand durft te bieden tegen het Westen. Erdoğan heeft

geïnvesteerd in de economie, infrastructuur en democratische rechten, waardoor hij er bij grote delen van het volk goed voor staat.

Turkije staat echter niet als één man achter deze leider, schrijft Lesage. Turkije is verdeeld en de oppositie tegen Erdoğan is machtig. Hij heeft de meerderheid van soennitische moslims zichtbaar gemaakt en geeft meer ruimte aan religie in de samenleving. De oppositie van kemalisten (die een seculiere staat willen zoals bedacht door Atatürk), nationalisten, gülenisten en Koerden zagen aan zijn stoelpoten en hebben leger, justitie, buitenlandse druk en soms zelfs geweld gebruikt om hem te onttronen. Naarmate hij meer door de oppositie en buitenlandse machten werd belaagd, heeft Erdoğan maatregelen genomen om het leger, de rechterlijke macht en de media onder de duim te krijgen, en heeft hij zijn presidentiële invloed uitgebreid ten koste van noodzakelijke checks-and-balances in de Turkse democratie.

2.5 Conclusie

De deelvraag van dit hoofdstuk valt eenvoudig te beantwoorden met een 'nee, het geval-Tekir staat niet op zich.' Uit de enquête en aanvullende interviews is gebleken dat meerdere Turks-Nederlandse politici steun aan Erdoğan samen vinden kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland.

Dat is opvallend te noemen omdat de GroenLinks-fractie in Gorinchem om deze redenen Ilhan Tekir royeerde uit de partij. De vraag of dat een terechte keuze is, vinden alle mensen die ik interviewde, een lastige. Dat blijkt ook uit het feit dat zelfs landelijk partijvoorzitter van GroenLinks, Marjolein Meijer, niet zo goed wist wat ze van de situatie moest denken. Enerzijds vond Meijer de politieke voorkeur van Tekir moeilijk te combineren met zijn functie voor GroenLinks, maar anderzijds was zij van mening dat het geen reden was om Tekir meteen uit de partij te zetten. (De Vries, 2016)

Het geeft aan dat niemand precies weet hoe schadelijk of deloyaal het nu eigenlijk is om steun aan Erdoğan te combineren met raadslidwerkzaamheden in Nederland. Maar dat het om met Stephan Sanders te spreken, om een 'opmerkelijke flexibiliteit van denken' gaat, is wel duidelijk. In het derde en laatste hoofdstuk ga ik dieper in op de vraag of een dubbele nationaliteit bij politici leidt tot integriteitsproblemen.

Hoofdstuk 3: Welke invloed heeft een dubbele loyaliteit op de integriteit van Turks-Nederlandse politici?

3.1 Inleiding

In het eerste hoofdstuk heb ik de begrippen dubbele nationaliteit en dubbele loyaliteit behandeld en geconstateerd dat een dubbele loyaliteit inherent is aan een dubbele nationaliteit, maar dat zo'n loyaliteit voor de één verder gaat dan voor de ander.

Voor raadslid Güler is zijn dubbele loyaliteit een uiting van zijn liefde voor zowel Nederland als Turkije, maar op politiek vlak ligt zijn prioriteit helemaal bij Nederland. Hetzelfde geldt voor raadslid Bal. Maar in het tweede hoofdstuk blijkt dat bijna de helft van de raadsleden vindt dat een stem op Erdoğan samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland. De deskundigen die ik interviewde, gaven aan het moeilijke materie te vinden. Dat het op zijn minst opmerkelijk is, daar is iedereen het wel over eens. Daarom nu in het laatste hoofdstuk de vraag: welke invloed heeft een dubbele loyaliteit op de integriteit van Turks-Nederlandse politici?

3.2 Definitie integriteit

Om misverstanden te voorkomen eerst een bestuursrechtelijke definitie van integriteit: "rechtschapenheid; omstandigheid dat een ambtenaar zijn functie adequaat en zorgvuldig uitoefent in het licht van zijn positie en alle in het geding zijnde verantwoordelijkheden." (Juridisch Woordenboek, z.d.)

Daarnaast heeft integer zijn nog vele andere betekenissen, die weliswaar veel op elkaar lijken, maar niet allemaal hetzelfde betekenen. Eerlijk, oprecht, betrouwbaar en onkreukbaar. Het is van belang al deze definities mee te nemen, omdat een politicus geacht wordt van onbesproken gedrag te zijn, een voorbeeldfunctie heeft en onder een vergrootglas ligt. Een enkele misstap kan al een smet op het blazoen van integriteit betekenen.

In mijn onderzoek is vooral het laatste deel van de bestuursrechtelijke definitie belangrijk: alle in het geding zijnde verantwoordelijkheden. Kan iemand met een dubbele loyaliteit rechtschapen, adequaat en betrouwbaar omgaan met verantwoordelijkheden? Kan iemand met een dubbele loyaliteit integer de belangen van honderden of duizenden Nederlandse burgers vertegenwoordigen zonder daarbij een loyaliteitsconflict te ervaren met in dit geval Turkije?

Het is belangrijk om weer onderscheid te maken op dit gebied tussen de 'gewone burger' en een politicus. Integriteit, zo schrijft professor Bert Musschenga in zijn boek *Integriteit, eenheid en heelheid van de mens,* is een ideaal, een streefwaarde die we nooit geheel kunnen realiseren. "Maar tegelijkertijd functioneert integriteit ook als een maatstaf die we aan –andere– mensen en hun uitingsvormen aanleggen. We vormen ons alleen een oordeel over iemands integriteit als dat relevant is. Het is belangrijk om buren te hebben die aardig en behulpzaam zijn. Maar ik zal me niet snel afvragen of ze ook integer zijn. Dat wil ik wel weten van de werkster of van de garagehouder bij wie ik m'n auto in onderhoud heb. Dat zijn mensen die ik niet goed ken –en hoef te kennen– maar van wie ik wel voor bepaalde diensten afhankelijk ben." (Musschenga, 2004, p.7.)

Een oordeel vormen over de integriteit van een raadslid dat de belangen van duizenden Nederlanders vertegenwoordigt, is dus relevant. We zijn immers afhankelijk van de diensten die hij of zij levert. We zien dat politici wat integriteit betreft onder een vergrootglas liggen. Dat is niet voor niks: de beslissingen die zij maken, raken soms direct het leven van burgers.

3.3 Invloed op integriteit

Ik constateerde al dat een dubbele nationaliteit automatisch leidt tot een dubbele loyaliteit, maar dat het voor iedereen in een andere mate geldt. Hiermee kom ik aan bij de vraag welke invloed de dubbele loyaliteit heeft op de integriteit van politici.

De enquête, de aanvullende interviews en literatuuronderzoek nopen mij hierin tot het onderscheiden van twee groepen. Bij de eerste groep leidt de dubbele loyaliteit zeker niet tot integriteitsproblemen. Het zijn politici als Zülfikar Güler en Sibel Özogul-Özen die zich met hart en ziel inzetten voor de Nederlandse samenleving, zich vaak bewust verre houden van politieke ontwikkelingen in Turkije, maar wel kritisch kijken naar de koers van de AK-partij van Erdoğan.

Bij de tweede groep, die kleiner is, maar wel bestaat, zijn er vraagtekens te plaatsen bij haar integriteit. Het is nogal wat om iemand te bestempelen als niet integer. Dat doe ik dan ook niet. Maar door uitspraken en gedragingen van sommige Turks-Nederlandse politici is wel vast te stellen dat zij zich begeven op een heel dunne scheidslijn, waardoor zij in ieder geval de schijn van niet integer handelen op zich laden.

Deze dunne scheidslijn wil ik graag illustreren met een even simplistisch als doeltreffend voorbeeld. Iemand die aangeeft supporter van zowel Ajax als Feyenoord te zijn en aangeeft daar geen problemen in te zien, kan daar in de kern gelijk in hebben. Misschien heeft hij wel mooie herinneringen aan beide clubs en kan hij niet kiezen. Dat is goed mogelijk en te verdedigen. Echter, wanneer hij het aan z'n vrienden vertelt, zullen zij in hoongelach uitbarsten. Als het goede vrienden zijn, zullen ze het voor lief nemen, maar tegelijkertijd ernstig twijfelen aan zijn werkelijke loyaliteit.

Zoals bijna iedere vergelijking gaat ook deze ergens mank, maar de kern staat overeind. Natuurlijk is het mogelijk om in Nederland politicus te zijn voor pakweg D66 en tegelijkertijd de AK-partij van Erdoğan te steunen. Maar logisch is het niet. Om Volkskrant-columnist Stephan Sanders te citeren: "Hier is geen sprake van een klein verschil van mening, maar van een atmosferische afstand die lichtjaren bestrijkt." (Sanders, 2016)

Omdat politici onder een vergrootglas liggen, is het van belang dat zij iedere schijn van niet integer handelen verre van zich houden. Bijna de helft van de geënquêteerden gaf aan dat volgens hen een stem op Erdoğan samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland. Dat is precies zo'n standpunt waarmee de integriteit in het geding komt, al zijn we volgens Betty de Hart wel selectief op dit punt. (De Hart, bijlage 1) "Bij de verkiezingen die Obama won, was er in het nieuws dat veel Amerikanen in Nederland op hem gestemd hadden. Dan vinden we het oké, omdat we Obama oké vinden. Bij Erdoğan ligt dat dan anders. Het gaat niet om loyaliteit op zich, maar als het politieke ontwikkelingen betreft: de relatie tussen Nederland en Turkije, die niet zo goed is."

Het is een belangrijke kanttekening, maar het neemt niet weg dat in Stephan Sanders' termen 'de atmosferische afstand' tussen Obama en pakweg D66 aanzienlijk minder lichtjaren bestrijkt dan die tussen Erdoğan en D66. Niet eens zozeer qua politieke kleur, maar vooral op basis van het schenden van universele mensenrechten.

Onmogelijk is het om te zeggen dat iemand die op Erdoğan stemt en tegelijkertijd actief is voor een politieke partij in Nederland, niet integer is. Bij Kürşat Bal, lijsttrekker voor DENK/Verenigd Arnhem merkte ik dat hij zeker niet van plan was de mensenrechten schendende maatregelen van Erdoğan te veroordelen. Het had alles met context te maken, zo beklemtoonde hij voortdurend. Tegelijkertijd zag ik ook een politicus die zich met hart en ziel inzet voor Arnhem. Een citaat: (Bal, bijlage 4) "Ik ben 100 procent loyaal aan de Nederlandse samenleving en wat ik in de raad doe, doe ik voor Arnhem. Voor vrede, voorspoed en vrijheid. Mijn bagage, het zij als natuurkundige, moslim of Turkse Nederlander wil ik gebruiken voor Arnhem. Ten voordele. Dat is mijn inzet. Uit liefde voor Arnhem."

Hieruit blijkt nogmaals hoe moeilijk de materie is. Nee, een dubbele loyaliteit leidt niet per definitie tot integriteitsproblemen. Maar ja, in veel gevallen zorgt deze wel voor onwenselijke situaties en grote vraagtekens over iemands prioriteit en beweegredenen.

3.4 DENK

De schijn van een ver doorgeslagen dubbele loyaliteit tussen twee op het oog onverenigbare partijen rust ook op de politieke partij DENK. Geregeld wordt haar door andere politieke partijen en columnisten verweten nauwe banden met Turkije en de AK-partij te onderhouden en een 'Turkenpartij' te zijn. Elsevier-columnist Afshin Ellian noemt DENK een 'Erdoğan-filiaal in de Tweede Kamer'. (Ellian, 2016)

Hoewel het grote woorden zijn, geeft het (stem)gedrag van de DENK-fractie alle aanleiding om ernstige vraagtekens te plaatsen bij haar loyaliteit. Zo stemde de DENK-fractie als enige partij tegen vrijlating van de Turkse voorzitter van Amnesty International, Taner Kiliç. (Sommer, 2017) En toen columniste Ebru Umar werd opgepakt in Turkije liet DENK, bij monde van toenmalig DENK-lid Sylvana Simons, weten begrip te hebben voor de arrestatie. (Telegraaf, 2016) Het zijn twee voorbeelden uit een lange reeks waarin de DENK-fractie werd gekritiseerd om haar mogelijke dubbele loyaliteit.

In een interview met *Nu.nl* lieten Kuzu en Ozturk, de voormannen van DENK, weten zich weinig aan te trekken van de kritiek een spreekbuis van Ankara te zijn. Op de vraag waarom de mannen weigeren het beleid van Erdoğan te kritiseren, antwoordt Ozturk: 'Wij uiten geen kritiek op commando'. En Kuzu: 'Waarom moet ik het wantrouwen van mensen dat wij een afdeling van de AK-partij zijn wegnemen? Wat is wantrouwen? In Nederland word je gewantrouwd als je niet de mening deelt van de dominante witte massa. Afstand nemen zal dat stempel niet doen verdwijnen." (Nu.nl, 2016)
De zojuist genoemde voorbeelden over de acties van de DENK-fractie zijn er slechts een paar in een reeks die gerust als onwenselijk bestempeld kan worden. Een boodschap van verbinding, zoals DENK die meermaals propageerde, is het zeker niet.

Volgens politicoloog Floris Vermeulen hebben andere partijen de opkomst van DENK aan zichzelf te wijten. Het continu bevragen en veroordelen van mensen met een migrantenachtergrond is een belangrijke reden voor de opkomst van DENK, meent Vermeulen. (Vermeulen, bijlage 2)

“Dat bevragen is vaak niet uit interesse, het is veel eerder uit pragmatische, politiek-cynische overwegingen. De Armeense kwestie, de AK-partij: kwesties waar mensen zonder Turkse afkomst nooit op bevraagd worden, maar waarover deze mensen publiekelijk hun mening wordt gevraagd.”

Daarnaast hebben de traditionele politieke partijen veel te weinig oog voor diversiteit op bijvoorbeeld religieus vlak, weet Vermeulen. “Neem het voorbeeld van de discussie over ritueel slachten bij GroenLinks en de PvdA. Voor veel mensen van islamitische afkomst is dat een reden geweest om te zeggen: hier nam onze partij een standpunt in zonder het echt met ons te bespreken, zonder te begrijpen dat het een fundamentele kwestie voor ons is, en tegelijkertijd werden we weer weggezet als mensen die problemen hebben.”

Vermeulen is van mening dat de traditionele politieke partijen zich hebben laten meeslepen door het discours van Geert Wilders. “Heel veel linkse seculiere partijen, maar ook CU en CDA, zouden veel meer visie moeten hebben op diversiteit. Door de polarisatie is het voeren van een discussie met migrantengroepen bijna onmogelijk geworden. De verschillen worden uitvergroot en de overeenkomsten gemarginaliseerd.”

3.5 Conclusie

Wat is nu het antwoord op de deelvraag ‘Welke invloed heeft een dubbele loyaliteit op de integriteit van Turks-Nederlandse politici’? Een dubbele loyaliteit heeft in veel gevallen geen invloed op de integriteit van Turks-Nederlandse politici.

Een belangrijke kanttekening is dat in sommige gevallen wel gebalanceerd wordt op een dun koord. In die gevallen heeft de dubbele loyaliteit nog steeds geen directe invloed op iemands integriteit, maar wordt wel de schijn gewekt van prioriteitenverstrengeling. Neem de acties of juist het gebrek aan actie van de DENK-fractie in de in dit hoofdstuk genoemde voorbeelden. Neem Ilhan Tekir, die twee partijen steunde, lichtjaren van elkaar verwijderd.

Als we het hebben over de vele definities die integriteit rijk is, zoals eerlijk, oprecht, betrouwbaar en onkreukbaar, dan is daar in sommige gevallen een deukje in te bespeuren. Want iemand die in Turkije op een conservatief-islamitische partij stemt en in Nederland actief is voor een seculier-progressieve kan integer zijn politieke werkzaamheden doen, maar zal met argwaan bekeken worden.

De in de politiek zo belangrijke beeldvorming valt zo uit in het nadeel van de betreffende politicus. Het fenomeen beeldvorming heeft de vervelende neiging niet altijd op feiten gebaseerd te zijn, maar wel cruciaal te zijn voor iemands politieke leven.

In het geval van Ilhan Tekir en de DENK-fractie is het echter wel gebaseerd op feiten. Door uitspraken, stemgedrag en bepaalde standpunten te ventileren, roepen zij de schijn van desintegriteit over zichzelf af. Het is om die reden dat ik in dit hoofdstuk het

voorbeeld aanhaalde van de supporter die zowel fan van Ajax als van Feyenoord is. De moraal van het verhaal is: puur theoretisch kunnen dingen, maar geloofwaardig is het niet.

Het brengt me tot nog een andere conclusie: het lijkt erop alsof sommige Turks-Nederlandse politici zich bewust van de domme houden. De Turks-Nederlandse politici die ik sprak en over wie ik las, hebben allemaal geen klagen over de capaciteit van hun hersens. Het zijn slimme mensen, die in staat zouden moeten zijn te reflecteren en analyseren. Juist daarom is het bevreemdend te zien dat sommigen niet inzien dat uitspraken (Tekir), stemgedrag en acties (DENK) en standpunten (sommige geënquêteerden) afbreuk doen aan hun geloofwaardigheid. Om nog eenmaal Stephan Sanders te citeren: “Je kunt ook de vermoorde onschuld uithangen, was mijn eerste taalkundig zeer Nederlandse reactie, toen ik dinsdag de hartenkreet las van Ilhan Tekir, gemeenteraadslid te Gorinchem voor GroenLinks.” (Sanders, 2016)

Methodologische verantwoording en analyse

Inleiding

Mijn onderzoek bestaat uit een mix van kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Het eerste en derde hoofdstuk, respectievelijk *'**Wat betekenen de termen dubbele nationaliteit en dubbele loyaliteit?'*** en '***Welke invloed heeft een dubbele loyaliteit op de integriteit van Turks-Nederlandse politici**?'* zijn grotendeels gebaseerd op literatuuronderzoek.

Het tweede hoofdstuk ***Staat het geval-Tekir op zich of zijn er meer Turks-Nederlandse politici met een dubbele loyaliteit?*** heb ik grotendeels gebaseerd op de enquête die werd ingevuld door 42 Turks-Nederlandse politici.

In alle hoofdstukken maak ik bovendien gebruik van de input die ik kreeg uit de aanvullende interviews die ik deed. De geïnterviewden zijn drie Turks-Nederlandse raadsleden, te weten raadslid van de SP in Haarlem, Sibel Özogul-Özen, voormalig raadslid van D66 in Schiedam, Zülfikar Güler, en fractieleider Kürşat Bal van DENK/Verenigd Arnhem in de gelijknamige plaats.

Daarnaast interviewde ik politicoloog aan de UvA, Floris Vermeulen, hoogleraar migratierecht aan de UvA, Betty de Hart, en tenslotte Mehmet Cerit, hoofdredacteur van *De Kanttekening*, voorheen *Zaman Vandaag.*

In dit hoofdstuk ga ik dieper in op de voor- en nadelen van mijn gekozen onderzoeksmethodes en reflecteer ik daarop.

Literatuuronderzoek

Te beginnen met de basis van alles: het literatuuronderzoek. Het cruciaalste en tegelijkertijd lastigste onderdeel, ervoer ik. Globaal is de thematiek die ik behandel, uitvoerig besproken in de literatuur, ware het niet dat over de kern van mijn onderzoek nauwelijks geschreven is. Logisch, omdat de discussie over dubbele nationaliteit en loyaliteit al ruim een decennium gevoerd wordt, maar die discussie toegespitst op Turks-Nederlandse raadsleden een nieuw fenomeen is.

Ik besloot de literatuur die mijn onderwerp zijdelings raakte, te selecteren op bruikbaarheid en de literatuur die de kern raakte, volledig uit te buiten. Betty de Hart is een van de weinigen die veel heeft geschreven over dubbele loyaliteit op politiek niveau en dan ook nog toegepast op Turkse Nederlanders. Het bleek een gouden greep om haar voor een interview te vragen zodat ze toelichting kon geven op haar geschreven werken.

Daarnaast ging ik over tot een uitvoerige definiëring van cruciale begrippen in mijn onderzoek. Omdat begrippen als 'loyaliteit' en 'integriteit' multi-interpretabel en zeker niet eenduidig zijn, zou dat verwarring kunnen veroorzaken. In het *Basisboek enquêteren* dat ik las ter voorbereiding op het uitzetten van de enquête las ik een belangrijke stelregel. "Het startpunt van het operationaliseringproces is het definiëren van de abstracte begrippen uit je onderzoeksvraag. Gebruik voor het definiëren van die

begrippen vooral vakwoordenboeken en vermijd het gebruik van algemene woordenboeken als Van Dale." (Baarda, Kalmijn & De Goede, 2010, p. 129.)

Hoe belangrijk een goede definiëring van begrippen is, laat een treffend voorbeeld in het *Basisboek Journalistiek* zien. "Bijna de helft van de Nederlandse bevolking is het slachtoffer van huiselijk geweld, stelde een bureau vast in een onderzoek in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Je krijgt de indruk dat een op de twee Nederlanders het afgelopen jaar thuis in elkaar is geslagen. De onderzoekers hadden gevraagd of iemand ooit slachtoffer was van huiselijk geweld. En wat onder huiselijk geweld werd verstaan, werd niet duidelijk gemaakt." (Kussendrager, van der Lugt & Verschoor, 2014, p. 112.)

Enquête

Het tweede hoofdstuk is, in alle bescheidenheid, het spannendste en nieuwswaardigste en bovendien de reden dat ik dit onderzoek begon. Toen Ilhan Tekir geroyeerd werd door GroenLinks, nadat hij zei de AK-partij van Erdoğan te steunen, was het een voor Nederland inmiddels zo kenmerkende #ophef troef. Hoewel een gedegen journalist, vrij naar *de Correspondent,* niet meegaat in de waan van de dag en door modieuze Twitter-oprispingen heenprikt, was mijn journalistieke *gut feeling* geprikkeld. Want zou Tekir nou de enige Turks-Nederlandse politicus zijn die verwantschap voelt met de AK-partij of met Erdoğan? En hoe kijken Turks-Nederlandse politici zelf eigenlijk aan tegen dubbele loyaliteit?

Ik besloot daarop een enquête uit te zetten onder Turks-Nederlandse politici. Geen gemakkelijke opgave, omdat al snel bleek dat de meesten van hen niet verlegen zaten om een uitgesproken mening. Om de kans op welslagen van de enquête zo groot mogelijk te maken, besloot ik de enquête anoniem te maken en me onder te dompelen in de wereld van enquêtes. Het *Basisboek Enquêteren* behoedde me voor veel misstappen en bracht me op het juiste spoor.

Enkele voorbeelden van tips waar ik veel aan heb gehad tijdens de voorbereiding. "Rating- of beoordelingsschalen gebruik je vaak bij het vaststellen van opvattingen en meningen door aan de respondenten een of meer stellingen voor te leggen. Wanneer je veel stellingen gebruikt, kun je die in matrixvorm aan de respondent presenteren." (Ben Baarda, 2010) Er waren nogal wat stellingen die ik voor te leggen had. Dat heb ik door middel van een beoordelingsschaal gedaan. Achteraf bleek dat een goede keuze omdat er een duidelijk beeld ontstond.

Ook liep ik aan tegen de formulering van de vragen en antwoorden. Een suggestief woord of een onduidelijke term kan het antwoord van een geënquêteerde enorm beïnvloeden. In het basisboek enquêteren las ik de voorwaarden voor goede vraag- en antwoordalternatieven. "Ook voor goede antwoordalternatieven geldt dat ze concreet, begrijpelijk, eenduidig, niet suggestief, niet te globaal, maar ook niet te gedetailleerd zijn." (Baarda, Kalmijn & De Goede, 2010, p.90.)

Ten slotte wil ik inzicht geven in de manier waarop de enquête tot stand is gekomen en hoe ik ben omgegaan met de uitkomsten daarvan.

Vanaf het eerste moment besefte ik dat het een helse klus zou worden om Turks-Nederlandse politici überhaupt warm te krijgen voor het invullen van een vragenlijst over een onderwerp waar de overgrote meerderheid het liever niet over heeft. Toen de hoofdredacteur van opinietijdschrift *De Nieuwe Koers*, oud CHE-student en tevens broer, Jasper van den Bovenkamp, van mijn onderzoek hoorde, bood hij aan te helpen met het opzetten van de enquête in ruil voor een verhaal over de enquêteresultaten in *De Nieuwe Koers.* Hij had ervaring met het uitzetten van enquêtes en dat heeft me erg geholpen bij de formulering van vragen, antwoorden en stellingen.

We besloten de enquête anoniem te maken, zodat zoveel mogelijk Turks-Nederlandse politici deze in zouden vullen. Bij de lijst met namen van ongeveer 120 Turks-Nederlandse politici die ik van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) had gekregen, zocht ik via gemeentelijke websites de e-mailadressen. Hun mailde ik met een link naar de enquête. Uiteindelijk bleven er zo'n honderd over omdat enkele e-mailadressen uit de lucht waren of omdat bleek dat iemand niet de Turkse, maar de Marokkaanse nationaliteit had.

Al snel na de eerste mail kreeg ik telefoontjes en mailtjes van Turks-Nederlandse politici die zich afvroegen wat de bedoeling was of op niet mis te verstane wijze bekendmaakten hun medewerking niet te willen verlenen. Ik stond iedereen te woord en legde de bedoeling van de enquête en van mijn onderzoek uit. Dat sorteerde effect, want uiteindelijk vulde een heel aantal politici de enquête alsnog in. Om het aantal zo hoog mogelijk te maken, stuurde ik, gespreid over twee maanden, nog vier (4!) herinneringsmailtjes.

Uiteindelijk leidde het tot 42 ingevulde enquêtes, waarvan 26 volledig. Niet genoeg om van representatief en valide te spreken. Dat was teleurstellend. Toch besloot ik de enquête mee te nemen in mijn onderzoek. Alleen al het feit dat vier Turks-Nederlandse politici op de AK-partij stemmen, is nieuwswaardig. Bovendien vindt bijna de helft van de invullers dat een stem op diezelfde AK-partij samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland. In het geval-Tekir was iemand met soortgelijke denkbeelden reden voor een nationale discussie, dus dan zijn de resultaten van dit onderzoek zeker nieuwswaardig te noemen. Dat vonden ze bij *De Nieuwe Koers* en het *Reformatorisch Dagbad* gelukkig ook. Daar publiceerde ik twee artikelen met mijn enquêteresultaten als kurk onder het verhaal.

Aanvullende interviews

De interviews die ik hield met Turks-Nederlandse raadsleden, zorgden ervoor dat ik eindelijk wist welke richting ik op moest. Daarvoor was ik zoekende, omdat mijn onderzoeksonderwerp veel beslaat. Dubbele nationaliteit, dubbele loyaliteit, Turkse invloeden, Erdoğan, enzovoorts. De interviews zorgden ervoor dat ik helemaal thuis raakte in de thematiek en zag hoe de Turks-Nederlandse politici dingen zelf ervaarden.

Door de gevoeligheid van het thema dat ik behandel, was het een fors karwei om interviews geregeld te krijgen. Nadat ik de enquête had uitgezet, kreeg ik meteen enkele belletjes en mailtjes van mensen die vriendelijk bedankten en me even vriendelijk doch dringend verzochten hen hier verder niet bij te betrekken. Ook politici die de enquête

wél invulden, waren niet happig om hun tot dusver anonieme mening verder toe te lichten.

Om het toch voor elkaar te krijgen, heb ik veel gehad aan het boek *Onderzoeksjournalistiek* van Luuk Sengers. Hij wijdt een apart gedeelte aan het interview en geeft een aantal argumenten om mensen die terughoudend zijn, toch te overtuigen van het nut van een interview. Ik heb het argument genomen dat het dichtst bij mijn waarheid lag. Dat resulteerde in drie interviews met Turks-Nederlandse raadsleden. "Als mensen terughoudend zijn om een interview te geven, probeer het dan eens met de volgende argumenten: Ik probeer een zo eerlijk en correct mogelijk beeld te geven van een gebeurtenis en u kunt daarbij helpen. Of: U bent de enige die hier met autoriteit iets over kan vertellen." (Sengers, 2009, p. 235.)

In *The Elements Of Journalism* beschrijven de auteurs kernachtig waar het uiteindelijk om draait. "Rather than rush to add context and interpretation, the press needs to concentrate on synthesis and verification. Sift out the rumor, the innuendo, the insignificant, and the spin, and concentrate on what is true and important about a story. Give citizens identifiable sources and verify the information." (Kovach & Rostenstiel, 2001, p. 48-49.)

Bovendien heb ik altijd gezorgd voor een goede voorbereiding, zodat ik goed beslagen ten ijs zou komen. Voordat ik overging tot de enquête en interviews heb ik zoveel mogelijk literatuuronderzoek en artikelen over het onderwerp bestudeerd en gesystematiseerd.

Het belang van een goede voorbereiding is groot, zo wordt ook in het boek *Story-Based Inquiry* duidelijk. "Learn to go through the open doors to information before you pick up your telephone to call someone. It's a key part of becoming a worthy witness – a person that sources want to talk to, because he or she understands and appreciates what is being said." (Hunter, 2009, p. 32.)

Kortom: de methodes die ik heb gekozen om informatie te vergaren, waren zeker niet zonder hobbels en oneffenheden, maar uiteindelijk wel doeltreffend. Volgens mij is er een compleet beeld ontstaan van de termen *dubbele nationaliteit* en *loyaliteit* en de invloed daarvan op de integriteit van Turks-Nederlandse politici.

Meesterproef

Artikel in De Nieuwe Koers: Turks-Nederlandse raadsleden in spagaat

2400 woorden (6 pagina's)
Gepubliceerd op 5 april 2018

Voor De Nieuwe Koers schreef ik een artikel dat grotendeels gebaseerd is op mijn enquêteresultaten. De nieuwshaak voor het verhaal is dat de Turkse Krant *Sabah* vijf Turks-Nederlandse Kamerleden voor landverraders uitmaakte, nadat zij voor erkenning van de Armeense genocide stemden.

Daags na die stemming werden de bewuste Kamerleden overladen met dreigementen, scheldpartijen en intimidaties. Het is kenmerkend voor het loyaliteitsconflict dat zij vaak ervaren in hun werk. Bij een voorzichtig positieve houding ten opzichte van Erdoğan of Turkije worden zij beticht van een dubbele loyaliteit, wanneer ze kritisch zijn op Erdoğan of Turkije worden ze weggezet als landverraders.

Verder ga ik in het artikel dieper in op de vraag of een dubbele nationaliteit inderdaad leidt tot een dubbele loyaliteit. Aan de hand van deskundigen Floris Vermeulen en Betty de Hart worden de begrippen ontleed en van context voorzien.

Ten slotte zijn er drie kaders ingeruimd waar de Turks-Nederlandse raadsleden Özogul-Özen, Bal en Güler hun ervaringen op het gebied van loyaliteit delen.

De afspraken over de publicatie van het artikel kwamen tot stand aan het begin van mijn onderzoek. In ruil voor hulp bij het opzetten van de enquête zou ik het eerste verhaal met de uitkomsten van de enquête publiceren in De Nieuwe Koers. Ik bedong daarbij dat ik ook een marktconforme vergoeding kreeg voor het artikel, zeker omdat De Nieuwe Koers nou niet perse het eerste medium is waaraan ik dacht om mijn onderzoek te publiceren.

Omdat ik de hulp bij de enquête goed kon gebruiken, er een prima vergoeding wachtte en ik in ieder geval de zekerheid had van een publicatie, heb ik volmondig ingestemd met de deal.

Op de website van De Nieuwe Koers is slechts een samenvatting van mijn uitgebreide verhaal te lezen. Daarom heb ik er voor gekozen het verhaal zoals dat in De Nieuwe Koers stond in zijn geheel bij te voegen. Niet in het minst ook om de fraaie vormgeving.

Link naar samenvatting artikel op website: https://www.denieuwekoers.nl/turks-nederlandse-raadsleden-voelen-zich-beknot-in-meningsuiting

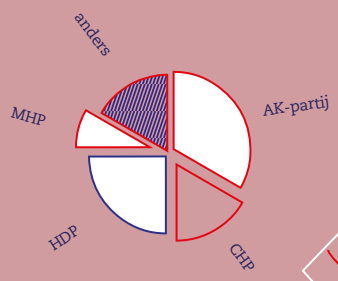
88%
HEEFT EEN DUBBELE NATIONALITEIT

31%
VOELT ZICH NIET VRIJ IN ZIJN MENINGSUITING

83% voelt zich in de eerste plaats
NEDERLANDER
17% TURK

6%
ONDERVINDT HINDER VAN ZIJN DUBBELE NATIONALITEIT
bij politieke werkzaamheden

32%
HEEFT GESTEMD TIJDENS DE LAATSTE TURKSE ALGEMENE VERKIEZINGEN IN NOVEMBER 2015
en stemde daarbij op:

EEN STEM OP ERDOGAN KAN VOOR MIJ SAMENGAAN MET DE UITOEFENING VAN EEN PUBLIEKE FUNCTIE VOOR EEN POLITIEKE PARTIJ IN NEDERLAND

helemaal oneens 31%
11,5% oneens
geen mening 11,5%
19% eens
helemaal eens 27%

EEN DUBBELE LOYALITEIT STELT DE INTEGRITEIT VAN EEN POLITICUS TER DISCUSSIE

helemaal oneens 59%
21% oneens
geen mening 10%
7% eens
helemaal eens 3%

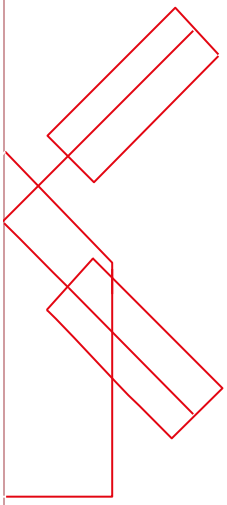
Lokale volksvertegenwoordigers ervaren loyaliteitsconflict, wijst onderzoek *De Nieuwe Koers* uit

Turks-Nederlandse raadsleden in spagaat

tekst **Niels van den Bovenkamp** beeld **Johanne de Heus**

De maandelijks oplaaiende spanningen tussen Nederland en Turkije zorgen voor een loyaliteitsconflict bij Turks-Nederlandse raadsleden. Dat blijkt uit een enquête die *De Nieuwe Koers* onder ruim veertig van deze volksvertegenwoordigers deed.

"Verraders van het moederland", kopte *Sabah*, de grootste regeringsgezinde Turkse krant, daags na erkenning van de Armeense genocide door de Tweede Kamer. Boven de intimiderende tekst de foto's van vijf Turks-Nederlandse Kamerleden die het voorstel steunden. De kwestie leidde afgelopen maand tot bedreigingen en intimidaties aan het adres van de Kamerleden.
Dat de Armeense genocide in Turkse kringen gevoelig ligt, mag geen nieuws heten. Al decennialang bestrijdt Turkije de lezing dat de honderdduizenden Armeniers die tussen 1915 en 1917 omkwamen onderdeel waren van een groter plan: de hele Armeense gemeenschap uitroeien. Dat er doden zijn gevallen, wil Turkije wel erkennen. Maar 'genocide' vindt het land een ongepaste term. Want, anders dan de historische consensus wil, zou er volgens de Turken geen sprake zijn van een bewuste poging een hele bevolkingsgroep weg te vagen.

Eind februari stemde een grote meerderheid van de Tweede Kamer voor erkenning van de volkerenmoord. Het kabinet ging niet mee in deze wens, en blijft spreken van 'de kwestie van de Armeense genocide'. Wel stuurt Nederland een minister of staatssecretaris naar de herdenking van de genocide die deze maand - 24 april, om precies te zijn - plaatsvindt. Toen het nieuws over de plannen van de Tweede Kamer in Turkije doorsijpelde, riep het land de hoogste Nederlandse diplomaat op het matje. In onze eigen Tweede Kamer stemde DENK faliekant tegen, als enige partij. Partijleider Kuzu vindt dat de geschiedenis te eenzijdig wordt uitgelegd en dat mensen door die erkenning tegen elkaar worden opgezet.

SPANNINGEN

Het was – tot dit moment van schrijven – de laatste van een lange reeks spanningen waaraan Turks-Nederlandse politici zich voortdurend voelen blootgesteld. In die spagaat ervaren ze niet zelden een loyaliteitsconflict, zo blijkt uit het onderzoek dat *De Nieuwe Koers* onder 42 Turks-Nederlandse volksvertegenwoordigers deed. Volgens de laatste peiling, in 2010, zijn er ruim 150 Turkse Nederlanders actief als raadslid.

Zo zegt bijvoorbeeld ruim dertig procent van hen zich beknot te voelen in de vrijheid van meningsuiting. Een Turks-Nederlandse politicus licht dat toe: "Wanneer ik observeer wat er in Turkije allemaal gebeurt en daar een logische verklaring voor probeer te geven, word ik de ene keer in het nationalistische Turkse kamp geduwd en de andere keer in het landverraderskamp." Een andere Turks-Nederlandse politicus heeft dezelfde ervaring. "Er lopen verklikkers rond in Nederland die een klacht indienen bij de Turkse overheid als je iets zegt wat ze niet zint. Ik weeg ieder woord twee keer voordat ik op sociale media iets zeg over het Turkse regime."

Universitair hoofddocent politicologie Floris Vermeulen vindt het een zorgelijk gegeven dat Turks-Nederlandse politici een beperkte meningsuiting ervaren. Hij deed onderzoek naar het stemgedrag van Nederlandse Turken en is veel bezig met de Turks-Nederlandse spanningen. "Dat die vrijheid kennelijk niet zo vanzelfsprekend is, geeft aan dat de onderlinge

Sibel Özoğul-Özen, raadslid voor de SP in Haarlem

'Ik heb de lange arm van Erdogan in Haarlem gezien'

"Wat mij betreft bestaat er geen causaal verband tussen een dubbele nationaliteit en een dubbele loyaliteit. Wat zegt mijn dubbele nationaliteit dan precies over mij als persoon? Niets toch? Mijn dubbele nationaliteit betekent voor mij een stukje trots voor beide landen, een dubbele bagage, dubbele levenservaring.

Ik ben wel van mening dat het hypocriet is dat veel Turkse Nederlanders in Turkije op een rechtse partij stemmen en in Nederland op een linkse. Sowieso vind ik het niet kunnen dat je hier politiek actief bent en standpunten ondersteunt en vervolgens op een partij stemt die finaal het tegenovergestelde voorstaat. Dat kun je niet maken. Ik vind überhaupt dat ik het recht niet heb om vanuit een vrij Nederland het lot van mensen in Turkije te bepalen.

Ik ben niet iemand die zijn mond dichthoudt. Op Facebook geef ik vaak mijn mening, hoewel ik dat tegenwoordig wat minder doe om mijn ouders niet in problemen te brengen. Iedereen die tegen Erdogan is, wordt opgepakt. Je hebt een kliklijn. Mijn vader maakte zich heel erg zorgen. Hij zei: lieverd, ik wil niet dat jou iets overkomt, dat je wordt opgepakt. Als ik naar Turkije op vakantie ga, is dat een reële dreiging.

Ik heb de lange arm van Erdogan gezien, hier in Haarlem. Ik weet dat mensen beschermd worden en instructies krijgen zodat andere organisaties voor ze opkomen in Nederland."

Kürşat Bal, kandidaat-raadslid voor DENK/ Verenigd Arnhem

‘Verbondenheid met Turkije doet niets af aan Nederlandse loyaliteit’

“Mijn dubbele nationaliteit betekent voor mij dat ik twee paspoorten heb. Het gaat om de inhoud, de loyaliteit, de persoonlijke verbondenheid. Ik ben me ervan bewust dat ik een Turkse achtergrond heb, ik heb veel familie in Turkije die ik liefheb. Ik wens de Turkse samenleving heel veel voorspoed, vrede en vrijheid. Maar datzelfde geldt ook voor Nederland. Eigenlijk moet ik zeggen: mijn verbondenheid met Nederland is groter, omdat ik hier leef. Tegelijk vermindert mijn verbondenheid met Turkije niets aan mijn loyaliteit aan Nederland.
Veel Nederlandse media kennen onvoldoende de context van de populariteit van Erdogan, waardoor zij de Turkse situatie langs de eigen meetlat leggen. Met het typisch Nederlandse polderen kom je in Turkije minder ver, het is een meer masculiene samenleving. De Turkse gemeenschap in Nederland kent die context beter. Ze volgt de politiek in Turkije intensief en weet dat de meeste Turken een sterke, religieuze leider willen, nadat de seculieren jarenlang aan de macht waren.
Het is erg jammer dat sommige vrijheden in Turkije worden ingeperkt, maar na de coup is de Turkse samenleving getraumatiseerd. Daar moet je rekening mee houden. Je kunt wel zeggen: Erdogan sluit allerlei mensen op, maar vlak na de Tweede Wereldoorlog zijn ook in Nederland honderdduizenden mensen apart gezet: de collaborateurs. Nederland wist ook niet goed wat het met die mensen aan moest. Ik weet niet of de vergelijking helemaal opgaat, maar ik vind het moeilijk om vanaf hier precies te beoordelen of wat Erdogan doet goed of fout is. Ik richt me liever op Nederland.”

spanningen van beide kanten zo gepolariseerd zijn dat een redelijke discussie over Turks-Nederlandse thema’s niet meer mogelijk is. Mensen houden daarom hun mond, dat lijkt me nooit goed.”
Iemand die zijn mond niet hield, was Ilhan Tekir. Hij was raadslid voor GroenLinks in Gorinchem, totdat hij in een interview met *de Volkskrant* aangaf op de AK-partij gestemd te hebben en Erdogan te steunen. GroenLinks royeerde Tekir vervolgens omdat ‘steun aan de AK-partij diametraal tegenover de opvattingen van GroenLinks staat.’
Tekir staat in zijn steunbetuiging aan Erdogan bepaald niet alleen, laat de enquête zien. Van de tien Turks-Nederlandse politici die tijdens de laatste algemene Turkse verkiezingen naar het stemhokje gingen, stemden er vier op de AK-partij. Van de overige respondenten is meer van de helft van mening dat een stem op Erdogan samen kan gaan met werkzaamheden voor een politieke partij in Nederland.
Vermeulen beoordeelt dat stemgedrag als “onlogisch, maar niet per definitie problematisch.” “Ik denk dat het belangrijk is om hierover het gesprek te voeren. Wat betekent die stem van mensen precies? Waarom stemmen ze op Erdogan? Als je er vervolgens achter komt dat het fundamentele verschillen oplevert tussen de partijbeginselen en ideeën van een partijlid, dan is het een probleem. Maar het is ook belangrijk om te redeneren vanuit het perspectief van een Turks-Nederlands persoon.”

PROBLEMATISCH

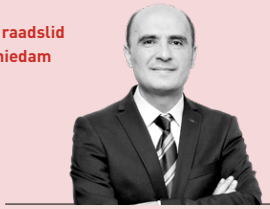
De discussie over politici met een dubbele nationaliteit duikt eens in de zoveel tijd weer op. Vaak valt dan al snel de term ‘loyaliteit’. Dat is een beetje problematisch, vindt De Hart, want dat begrip wordt maar zelden goed gedefinieerd.
“Je ziet dat er heel veel verschillende betekenissen aan worden ontleend. Als iemand aan mij vraagt: ‘Ben je loyaal aan de Nederlandse staat?’, dan vraag ik me af: Als ik ‘ja’ zeg, wat wordt er dan van mij verwacht? Dat hangt voor mij af van de specifieke vraag die wordt gesteld. Ik ben niet blind loyaal aan de Nederlandse staat. Stel dat morgen Wilders aan de macht komt, dan ziet mijn loyaliteit er weer heel anders uit. Ik denk dat meer

mensen er zo over denken: in hoeverre je loyaal bent de Nederlandse staat, hangt heel erg af van de context."
Het feit dat iemand een dubbele nationaliteit heeft, zegt daarmee niet automatisch iets over zijn loyaliteit, meent de hoogleraar. "Ik heb mensen met een dubbele nationaliteit geïnterviewd en veel onderzoek naar het onderwerp gedaan. In het algemeen komt het erop neer dat een dubbele nationaliteit zowel praktisch is als uitdrukking geeft aan iemands identiteit. Het belangrijkste voor mensen is dat ze de nationaliteit hebben van het land waar ze leven. De tweede nationaliteit is vooral ook belangrijk voor familierelaties. Als je moeder ziek wordt in het buitenland, kun je meteen op het vliegtuig stappen."

OP GESPANNEN VOET

Of een dubbele nationaliteit nu wel of niet leidt tot een dubbele loyaliteit en of een dubbele loyaliteit voor politici problematisch is of niet, het mag ten minste verwonderlijk heten dat iemand die in Turkije op een conservatief-islamitische partij stemt in Nederland actief is voor een seculier-progressieve club. De waarden van de Nederlandse democratie en de opvattingen van de Turkse president staan immers niet zelden op gespannen voet met elkaar. Toch vindt ruim driekwart van de ondervraagden dat een dubbele loyaliteit de integriteit van een politicus niet ter discussie stelt.
Politicoloog Vermeulen wil in deze kwestie graag onderscheid maken tussen de 'gewone burger' en politici. "Een politicus is een vertegenwoordiger van een politieke partij in Nederland. Zo iemand moet zich verantwoorden ten opzichte van de partij. Een burger hoeft dat niet. Ik zeg niet dat een stem op Erdogan in Turkije per definitie niet samen kan gaan met politieke werkzaamheden in Nederland, maar ik begrijp wel dat partijen daar consequenties aan verbinden. Je kunt niet op een neutrale manier aanhanger zijn van Erdogan; door voor hem sympathie te tonen, maak je een heel duidelijk statement. Als dat statement niet overeenkomt met wat de partij vindt, dan lijkt me op zijn minst dat je een gesprek hebt waaruit blijkt dat de verschillen zo groot zijn dat een van de twee zijn conclusies trekt."

Zülfikar Güler, raadslid voor D66 in Schiedam

'Huidige Turkse regering heeft totaal geen geweten'

"Ik ben loyaal aan zowel mijn moederland Nederland als aan mijn vaderland Turkije. Ik hou van allebei de landen en zal nooit mijn afkomst verloochenen. Maar als iemand naar mijn mening vraagt over het referendum in Turkije, waar Erdogan de absolute meerderheid haalde en macht naar zich toetrok, denk ik eerst heel goed na voordat ik wat zeg.
De mensen die nu in Turkije aan de macht zijn, hebben totaal geen geweten en zullen alle middelen inzetten om hun macht te behouden. Ik kan mijn zegje doen, maar over sommige dingen uit ik me liever niet. Een goede vriend van mij heeft zijn raadslidmaatschap voor zes maanden stil moeten leggen vanwege serieuze bedreigingen. Dat wens ik niemand toe. Dat is afschuwelijk.
Erdogan heeft vijftien tv-kanalen in zijn zak. Mensen zien alleen maar mooie dingen over Turkije op tv en als ze op vakantie gaan naar Turkije denken ze: wow, het gaat goed hier, maar Turkije is in Europa zo'n beetje hofleverancier van het aantal politiek vluchtelingen.
Een stem op Erdogan kan samengaan met politieke werkzaamheden hier, zolang je mensen die anders denken dan Erdogan accepteert. Dan is er niets aan de hand. Maar als het leidt tot stigmatisering, intimidatie en onderlinge discriminatie, dan vind ik dat daar toch nog eens over moet worden nagedacht."

Om het wederzijdse onbegrip te verkleinen, zouden politieke partijen veel meer oog moeten hebben voor hun diverse achterban, zegt Vermeulen. Als voorbeeld noemt hij de manier waarop de PvdA destijds omging met het onderwerp ritueel slachten. Hoewel de ledenraad van de sociaaldemocraten tegen een verbod op ritueel slachten was, bleef de fractie in de Tweede Kamer voor en voerde zij samen met coalitiepartner VVD een wet in waardoor er strengere regelgeving kwam omtrent rituele slacht. Niet handig, vindt Vermeulen zo'n constructie. "Veel leden met een islamitische achtergrond begrepen daar helemaal niks van. De partij nam een standpunt in, zonder het met hen te bespreken en zonder te begrijpen dat het voor hen om een fundamentele kwestie ging."

De meeste niet-confessionele partijen, zegt Vermeulen, nemen religieuzen in hun achterban nauwelijks serieus. Ze maken zich er met clichématige slogans vanaf, als 'afkomst moet er niet toe doen' en 'iedereen is gelijk'. Daarmee proberen ze iedereen in hun diverse achterban tevreden te houden, terwijl juist religieus-getinte onderwerpen voor die mensen belangrijk zijn, meent de politicoloog. "Het religieuze aspect is zelfs vaak bepalend in hun stemkeuze."

De goede bedoelingen van sommige partijen ten spijt, de huidige koers is een heilloze, denkt Vermeulen. "De partijen hebben zich laten meeslepen door het discours van Wilders. Een discours dat polarisatie bracht en een discussie met deze groepen onmogelijk maakte."

Vermeulen meent dat alle spanningen het gevolg zijn van een populistische samenloop van omstandigheden. Illustratief vindt hij het moment dat Nederland een Turkse minister terugstuurde naar zijn thuisland, vlak voor de verkiezingen vorig jaar. Zowel Rutte als Erdogan hadden bij deze escalatie iets te winnen, legt hij uit. En aldus geschiedde ook. "Rutte is de grootste gebleven en Erdogan heeft het referendum nipt gewonnen. De Turkse president had daarbij de stem van Turkse Nederlanders, Belgen en Duitsers hard nodig. In die zin zijn de kiezers een speelbal van twee politieke leiders die zich vooral druk maken over hun eigen electorale positie."

COLUMN WILLEM MAARTEN DEKKER

Willem Maarten Dekker (1976) is als theoloog nauwelijks geïnteresseerd in onderwerpen, vragen of stromingen, maar vooral in God zelf.

Belijdenis doen

In deze tijd van het jaar leggen in ons land jonge mensen belijdenis van het geloof af. Ik vind dat één van de mooiste dingen om als predikant te mogen begeleiden. De zoektocht van jongeren naar hun ja-woord tegenover God en de gemeente is prachtig en spannend. Als dat ja-woord dan klinkt, is dat een van de mooiste momenten van het kerkelijk jaar.

Toch vraag ik mij ook af of we op deze manier door moeten gaan. Het aantal belijdenissen daalt al jaren sterk, voor zover ik kan zien nog sterker dan het aantal leden van Protestantse Kerk. In 2009 deden nog 5723 mensen belijdenis, in 2014 nog slechts 3854. Cijfers van daarna zijn mij niet bekend. Wat mij wel opvalt, is dat de kerk tegenwoordig liever benoemt hoeveel van haar leden vrijwilligerswerk doen dan hoeveel van haar leden belijdenis doen. Dat past goed in de Facebook-trend die ook de kerk doortrekt: presenteer jezelf als een gelukkig mens, al is het maar de halve waarheid.

De daling van het aantal belijdenissen heeft uiteraard te maken met de ontkerkelijking, maar ook met het feit dat in veel gemeenten de band tussen belijdenis en avondmaal is losgelaten. Oorspronkelijk is de praktijk van de belijdenis zeer nauw met de eucharistie verbonden. Alleen omdat de kerk niet zomaar iedereen tot het Heilig Avondmaal kan en wil toelaten, is de praktijk van de belijdenis ontstaan. Wie deze band loslaat, heft in feite het belijdenis doen op.

Het doen van de belijdenis neemt echter ook af, omdat mensen zich moeilijker binden dan vroeger. Onze 'flexcultuur' zorgt ervoor dat we minder makkelijker 'ja' zeggen – of dat nu tegen een beroepskeuze, een partner, het krijgen van kinderen, het lidmaatschap van een vereniging of een kerkelijk ambt is. Zo komt men ook moeilijker tot het doen van belijdenis. Bovendien begrijpt men steeds minder goed waarom de kerk niet iedereen toelaat tot de Maaltijd van de Heer. In een cultuur waarin inclusiviteit het dogma bij uitstek geworden is, is dat moeilijk uit te leggen.

Al die factoren samen maken dat wij opnieuw over het doen van belijdenis moeten nadenken. Dat betekent niet: de band tussen belijdenis en avondmaal losmaken. De gemeenschap aan des Heren tafel is geen absoluut inclusieve gemeenschap. Maar kinderen die in christelijke gezinnen opgroeien kunnen wel eerder belijdenis doen dan nu het geval is. Zij volgen nu al catechisatie vanaf hun 10e of 12e jaar, maar doen meestal niet voor hun 20e belijdenis. Zo'n lange periode van catechese is onnodig. Een ideaal moment voor het doen van belijdenis is groep 8 van de basisschool, kort voordat de kinderen naar de middelbare school gaan. Geef kinderen in groep 7 en 8 degelijke catechisatie, laat ze dan belijdenis doen en vier met hen het Heilig Avondmaal, en laat ze daarna verder groeien in geloof en toewijding.

Artikel Reformatorisch Dagblad: Turks-Nederlandse politici zitten tussen twee vuren.

1500 woorden.
Gepubliceerd op 9 juni 2018.

Het artikel in het Reformatorisch Dagblad kent enige overeenkomsten met het verhaal dat ik schreef voor De Nieuwe Koers. Maar ook genoeg verschillen. De nieuwshaak voor het RD-artikel is de aankondiging van Erdoğan om de algemene verkiezingen in Turkije te vervroegen. Daarnaast gaf hij te kennen ook weer campagne te gaan voeren in het buitenland. Dat leverde in het verleden de nodige spanningen op.

In het artikel ga ik dieper in op die spanningen. De Turks-Nederlandse raadsleden hebben niet zelden het gevoel tussen twee kampen in te zitten. Het nationalistische Nederlandse en nationalistische Turkse kamp. Geregeld krijgen de raadsleden te maken met intimidaties en scheldpartijen.

Daarnaast behandel ik weer enkele opvallende enquêteresultaten in het artikel. Zoals het feit dat bijna de helft van de geënquêteerden van mening is dat een stem op Erdoğan samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland en dat vier raadsleden tijdens de laatste algemene Turkse verkiezingen op de AK-partij van Erdoğan stemden.

Ten slotte ga ik dieper in op de redenen van de populariteit van Erdoğan onder Turkse Nederlanders. Volgens alle geïnterviewden wordt daar in de Nederlandse media soms te snel aan voorbijgegaan.

Omdat ik de uitkomsten van mijn onderzoek heel graag in een landelijke krant wilde publiceren, nam ik eerst contact op met de Volkskrant. Zij gaven aan al iemand te hebben die veel over dit onderwerp schrijft. Omdat de tijd inmiddels begon te dringen, besloot ik het dichtbij huis te zoeken. Voor het Reformatorisch Dagblad doe ik wekelijks twee diensten voor de webredactie en daardoor heb ik de nodige contacten. Ik mailde de nieuwschef met een pitch van het verhaal dat ik voor ogen had. Binnen een uur kreeg ik een mail terug met een akkoord en de vraag hoeveel woorden ik nodig dacht te hebben.

Ze hadden al eerder een soortgelijk verhaal gemaakt, maar mijn enquêteresultaten en de Turks-Nederlandse raadsleden die ik had geïnterviewd gaven de doorslag om tot publicatie over te gaan.

Link: https://www.rd.nl/vandaag/binnenland/turks-nederlandse-politici-zitten-tussen-twee-vuren-1.1493015

zaterdag 9 juni 2018
Reformatorisch Dagblad

Moederland Nederland, vaderland Turkije

tekst Niels van den Bovenkamp

Voor Turks-Nederlandse raadsleden is het spannend. De Turkse president Recep Tayyip Erdogan heeft de verkiezingen met anderhalf jaar vervroegd naar 24 juni. Een kritisch woord over Erdogan kan leiden tot intimidaties of bedreigingen. Terwijl een steunbetuiging aan de Turkse president leidt tot twijfels over loyaliteit. „Mijn vader zei: Lieverd, ik wil niet dat jou iets overkomt."

Sibel Özogul-Özen neemt niet gauw een blad voor de mond. Özogul-Özen is raadslid voor de SP in Haarlem. In haar spaarzame vrije tijd ventileert ze op sociale media graag haar mening over politieke ontwikkelingen in Nederland en Turkije. Totdat haar vader Özogul-Özen bezorgd attendeert op de 'kliklijn', een speciaal meldpunt, ingesteld door de Turkse overheid, waarop personen met kritiek op Erdogan of Turkije aangegeven kunnen worden. „Ik ben voorzichtiger geworden."

Intimidaties

Dat voorzichtigheid geboden is en de kliklijn bestaat, bleek twee jaar geleden toen columniste Ebru Umar tijdens een vakantie in Turkije werd opgepakt en dagenlang vastgehouden omdat zij zich op Twitter negatief had uitgelaten over Erdogan. Toen Özogul-Özen vorig jaar op vakantie was in Turkije voelde ze zich geen moment gerust. „Verschillende mensen hadden laten weten me aan te geven bij de kliklijn nadat ik kritisch was geweest op Erdogan. Toen we bij de douane stonden, was ik erg bang om te worden meegenomen."

Ook Zülfikar Güler, gewezen raadslid voor D66 in Schiedam, krijgt in zijn omgeving te maken met intimidatie. Een bevriend Turks-Nederlands raadslid moet zijn werkzaamheden als raadslid zes maanden stilleggen vanwege bedreigingen. Zelf heeft Güler het gevoel continu tussen twee kampen te laveren. „Ik ben loyaal aan zowel mijn moederland Nederland als mijn vaderland Turkije, maar het is moeilijk om stelling te nemen. Toen Erdogan door het referendum de absolute macht naar zich toe trok, bedacht ik me heel goed voordat ik er wat over zei. Binnen de kortste keren word je gestigmatiseerd. Met name door kiezers van de AK-partij en door jongelui."

Sibel Özogul-Özen. beeld RD

Loyaliteit

Het woord loyaal is gevallen. Discussies over politici met een dubbele nationaliteit gaan eigenlijk altijd over de loyaliteit van zo'n bewindspersoon. Kan bijvoorbeeld een politicus in Nederland met zowel een Turks als een Nederlands paspoort volledig loyaal zijn aan Nederland? Volgens Kursat Bal, lijsttrekker voor DENK/Verenigd Arnhem, kan dat wel. „Ik beschouw mezelf als 100 procent onderdeel van de Nederlandse samenleving. Daarnaast voel ik verbondenheid met de Turkse samenleving, dat zie ik als een verrijking. Mijn verbondenheid aan Turkije verandert niets aan mijn loyaliteit voor Nederland. Als ik ziek ben, ga ik hier naar een ziekenhuis, ik ga hier naar school en mijn kinderen ook en ik betaal mijn belasting hier."

Het vraagstuk van dubbele loyaliteit wordt lastiger wanneer een Turks-Nederlands raadslid gebruikmaakt van zowel zijn Turkse als zijn Nederlandse stemrecht. Toen Ilhan Tekir, voormalig GroenLinks-raadslid in Gorinchem, aangaf op Erdogan te hebben gestemd, werd hij door de GroenLinksafdeling geroyeerd omdat een stem op Erdogan „onverenigbaar" zou zijn met het partijlidmaatschap van GroenLinks.

Bal stemde bewust niet tijdens de laatste algemene verkiezingen in Turkije. Al was het maar om de lieve vrede in de familie te bewaren. „Mijn vader is links in Turkije, mijn broer is conservatief, mijn zwager is nationalistisch. Als ik een keuze maak, zal dat bij de één wenkbrauwen doen fronsen en bij de ander waardering opleveren. Maar ik heb vooral niet gestemd omdat mijn prioriteit hier in Nederland ligt."

Özogul-Özen vindt het überhaupt onbegrijpelijk dat Turks-Nederlandse politici gebruikmaken van hun stemrecht in Turkije. „Als het goed is, zou alle aandacht van een politicus naar Nederland moeten uitgaan. Daarnaast vind ik dat ik het recht niet heb om vanuit een vrij Nederland iets te bepalen over het lot van mensen in Turkije."

Bovendien ontwaart de politica hypocrisie in het stemgedrag. „Veel Turkse Nederlanders stemmen in Turkije rechts en in Nederland links. Ooit sprak ik met de voorzitter van de Grijze Wolven, die zijn uiterst rechts. Ik vroeg hem: Waarom stem jij op mij? Toen zei hij: „In Turkije ben ik rechts maar in Nederland komt links het beste voor mij op." Hypocriet."

Onderzoek

Uit een rondgang van het Reformatorisch Dagblad langs 42 Turks-Nederlandse raadsleden blijkt dat vier van hen tijdens de laatste algemene Turkse verkiezingen op de AK-partij stemden. Bovendien vindt bijna de helft van de geënquêteerden dat een stem op Erdogan samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland.

Kursat Bal. beeld RD

Politicoloog Floris Vermeulen deed onderzoek naar het stemgedrag van Turkse Nederlanders. Volgens hem is een stem op Erdogan niet neutraal. „Als politicus sta je er niet alleen voor jezelf, maar ook namens een partij. Zeker gezien de recente ontwikkelingen in Turkije is een stem op Erdogan een heel duidelijk statement. Ik zeg niet dat het per definitie niet samen kan gaan met het raadslidmaatschap in Nederland, maar ik begrijp wel dat partijen daar onderscheid in maken."

Volgens de Arnhemse fractievoorzitter van DENK/Verenigd Arnhem, Bal, gaat een stem op Erdogan prima samen met politiek bedrijven voor een Nederlandse partij.

„Erdogan is een democratisch gekozen leider, daar heb ik respect voor." Bovendien wordt Erdogan in de media onterecht afgeschilderd als een ondemocratische leider, meent de fractievoorzitter. „De media kennen onvoldoende de context in Turkije. Erdogan wordt langs de Nederlandse meetlat gelegd."

Sterke leider

Erdogan is, zo meent Bal, het product van een masculiene Turkse samenleving waarin de verschillende stromingen en krachtenvelden continu voor gevaar en spanning zorgen. „In Turkije heeft het geen nut om te polderen. Als je middenwegen probeert te zoeken, ben je binnen de kortste keren uitgerangeerd. Na de coup is Turkije een getraumatiseerde samenleving die een sterke leider nodig heeft. Dat is Erdogan."

Vermeulen is het eens met de stelling dat er in Nederland vaak wordt voorbijgegaan aan de redenen voor de populariteit van Erdogan onder Turkse Nederlanders. „Veel Turkse gastarbeidersgezinnen die zich hier in de jaren zestig en zeventig vestigden, zijn conservatief-religieus en komen van het Turkse platteland. Dat is het gedeelte van Turkije waar Erdogan enorm veel betekend heeft. Deze specifieke groep heeft op sociaaleconomisch en sociaalreligieus gebied een enorme emancipatie doorgemaakt."

Dat de populariteit van Erdogan niet ophoudt bij de Turkse landsgrenzen, is een gegeven. Dat zijn arm zich niet beperkt tot Turkije maar zich tot ver in Europa uitstrekt evenzeer. Tijdens een verkiezingsbijeenkomst in Sarajevo riep de president Europese Turken ertoe op om actief deel te nemen aan maatschappij en politiek in hun land. „Jullie moeten in die parlementen zitten, niet die verraderlijke mensen."

Aan die oproep gaven Tunuhan Kuzu en Selcuk Öztürk drie jaar geleden al gehoor door zich af te scheiden van de PvdA en de partij DENK op te richten. Vanaf het begin wordt de partij met wantrouwen bekeken als het gaat om Turkse invloeden. De partij wordt door critici niet zelden aangeduid als "Erdoganfiliaal" of "Turkenpartij". Volgens Bal ongegrond. „Het is zeker niet de bedoeling van DENK om te fungeren als lange arm van Erdogan. Volgens mij is de lange arm van Erdogan een verzinsel. Net zoals Nederland in de rest van de wereld aanwezig is, is Turkije dat ook in Nederland."

Zülfikar Güler. beeld RD

Spanningen

Özogul-Özen kent geen twijfel: de lange arm van Erdogan bestaat en zorgt voor veel spanningen. „Ik heb de lange arm van Erdogan gezien in Haarlem. Ik weet dat bepaalde mensen beschermd worden, instructies krijgen en dat Turkse organisaties voor ze opkomen in Nederland. Meer kan ik er niet over zeggen, dan maak ik onnodig mensen ongerust."

Hoe het ook zij, veel Turks-Nederlandse raadsleden bedenken zich twee keer voordat ze zich uitlaten over gevoelige onderwerpen zoals de AK-partij, Erdogan of de Armeense genocide. Een negatieve uitlating wordt niet gewaardeerd door trotse nationalistische Turkse Nederlanders. Regelmatig levert het tirades, intimidaties of bedreigingen op. Anderzijds kan een steunbetuiging aan de AK-partij of Erdogan leiden tot ernstig wantrouwen over loyaliteit of zelfs tot het geroyeerd worden uit een partij, zoals Ilhan Tekir overkwam.

Uit de enquête onder Turks-Nederlandse raadsleden blijkt dat ruim 30 procent zich niet geheel vrij voelt als het gaat om meningsuiting. Zorgelijk, meent Vermeulen. „Het geeft heel duidelijk aan dat het debat

„Redelijke discussie over dubbele nationaliteit is niet meer mogelijk"

over dubbele nationaliteit van beide kanten zo gepolariseerd is dat een redelijke discussie niet meer mogelijk is."

Ook Özogul-Özen spreekt van een zorgelijke tendens. Hoewel ze beter op haar woorden let, laat ze zich de mond niet snoeren. „Het is niet mijn sterkste kant om mijn mond te houden over ontwikkelingen. Maar ik ben wel voorzichtiger geworden. Voor mijn ouders en mijn kinderen."

Rondgang langs Turks-Nederlandse politici

Van de ongeveer 150 Turks-Nederlandse raadsleden die actief zijn in Nederland vulden 42 raadsleden de enquête in.
Van deze raadsleden stemde 32 procent tijdens de laatste algemene verkiezingen in Turkije in 2015. Dat zijn tien personen.
Van de tien raadsleden die stemden, deden vier dat op de AK-partij van Erdogan.
Van de raadsleden voelt 31 procent zich niet vrij in zijn of haar meningsuiting.
Ruim 45 procent van de raadsleden vindt dat een stem op Erdogan samen kan gaan met politieke werkzaamheden in Nederland.

Conclusie

Mijn eerste deelvraag luidt: Wat betekenen de termen dubbele nationaliteit en dubbele loyaliteit? Deze begrippen zorgen voor veel verwarring en worden door iedereen anders geïnterpreteerd. Qua letterlijke betekenis, maar ook in de praktische invulling ervan. Voor sommigen is de betekenis van een dubbele nationaliteit van praktische aard, om bijvoorbeeld makkelijker te kunnen reizen naar familie in Turkije. Anderen zijn er trots op een dubbele nationaliteit te hebben en ervaren geen problemen met een dubbele loyaliteit.

Duidelijk is wel dat een dubbele nationaliteit in bijna alle gevallen leidt tot een dubbele loyaliteit.. Een gebrek of een teveel aan loyaliteit is in de praktijk nauwelijks hard te maken. Omdat het begrip loyaliteit door iedereen anders wordt geïnterpreteerd en niemand grenzen heeft bepaald tot welke mate dubbele loyaliteit toelaatbaar is. Er is geen Turks-Nederlandse politicus in Nederland te vinden die het belang van Turkije boven Nederland zal plaatsen, maar er zijn wel verschillende voorbeelden te vinden van Turks-Nederlandse politici die uitlatingen doen of handelingen verrichten die twijfel zaaien over hun prioriteiten.

Het bekendste voorbeeld daarvan is Ilhan Tekir, die aangaf op de conservatief-islamitische AK-partij van Erdoğan gestemd te hebben, Erdoğan te steunen en tegelijkertijd politiek actief te zijn voor het seculier-progressieve GroenLinks. Hij werd geroyeerd door de Gorinchemse afdeling van GroenLinks, omdat steun aan Erdoğan onverenigbaar is met de partijbeginselen van GroenLinks. Ik besloot daarom een enquête uit te zetten om mijn tweede deelvraag te kunnen beantwoorden: Staat het geval Tekir op zich of zijn er meer Turks-Nederlandse politici met een dubbele loyaliteit?

De enquête die ik uitzette en die werd ingevuld door 42 Turks-Nederlandse raadsleden liet zien dat ‘het geval Tekir’ zeker niet op zich staat. Vier van de tien raadsleden die stemden tijdens de laatste algemene Turkse verkiezingen, deden dat op de AK-partij van Erdoğan. Bovendien vindt bijna de helft van de geënquêteerden dat een stem op Erdoğan samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden voor een partij in Nederland.

De derde deelvraag gaat over de gevolgen van een dubbele loyaliteit. De deelvraag die ik stelde is: Welke invloed heeft een dubbele loyaliteit op de integriteit van Turks-Nederlandse politici? Alle geraadpleegde bronnen zijn unaniem in hun twijfel over de invloed van een dubbele loyaliteit op de integriteit van politici. Die twijfel is goed te zien bij ‘het geval Tekir’. De Gorinchemse afdeling van GroenLinks zag geen andere mogelijkheid dan Tekir te royeren, maar landelijk partijvoorzitter Marjolein Meijer gaf aan dat het royeren wat haar betreft niet nodig was geweest.

De geraadpleegde bronnen zijn overigens net zo unaniem in hun waardeoordeel: het is op zijn minst opmerkelijk te noemen dat iemand stemt op een partij die lichtjaren verwijderd is van de partij waarvoor hij in Nederland actief is. Zo’n opmerkelijke uitspraak leidt in de beeldvorming automatisch tot een aantasting van de geloofwaardigheid.

Het leidt alles tot het antwoord op mijn hoofdvraag: Gaat een dubbele loyaliteit ten koste van de integriteit van Turks-Nederlandse politici? Nee, dat gaat die niet. Waarin Turks-Nederlandse politici afwijken van Nederlandse politici is dat zij (vaak) een dubbele nationaliteit hebben en de ontwikkelingen in Turkije volgen en daar soms standpunten over innemen.

Het is evident dat die standpunten of uitingen soms leiden tot ongemakkelijke situaties zoals we die bij Ilhan Tekir zagen. Bovendien kan het leiden tot ernstige twijfels over iemands prioriteit en integriteit, maar de stelling dat dubbele loyaliteit ten koste gaat van iemands integriteit is niet te onderbouwen.

Reflectie

Over het onderwerp dat ik onderzoek is al jarenlang veel te doen. Dubbele nationaliteit en de daarmee gepaard gaande loyaliteit zijn onderwerpen die gretig aftrek vinden in de krantenkolommen. Wat opvalt is dat zelden dieper wordt ingegaan op de cruciale begrippen en dat het onderbuikgevoel de boventoon voert.

In mijn interviews met Turks-Nederlandse raadsleden ontdekte ik twee belangrijke dingen: een dubbele nationaliteit leidt altijd tot een dubbele loyaliteit, maar de invulling van een dubbele loyaliteit is voor iedereen anders. Waar de een actief de politiek volgt in Turkije, gebruik maakt van stemrecht en een duidelijke mening heeft over actuele onderwerpen in Turkije, is voor de ander Turkije vooral een land waar familie woont die af en toe opgezocht wordt en zorgt de dubbele nationaliteit voor trots, maar betekent het verder niets.

Dat geleerd hebbend, vind ik dat de discussie over dubbele nationaliteit bij politici veel te oppervlakkig gevoerd wordt. Men gaat voor het gemak voorbij aan de gevolgen van een dubbele loyaliteit. Zeker, in het geval van Ilhan Tekir is het logisch dat er vraagtekens geplaatst worden bij zijn op het oog onverenigbare combinatie van de AK-partij en GroenLinks, maar in de meeste gevallen zijn Turks-Nederlandse politici volledig gericht op het behartigen van de belangen van Nederland of van hun gemeente.

In de methodologische verantwoording haalde ik al een citaat aan uit *The Elements of Journalism. "*Rather than rush to add context and interpretation, the press needs to concentrate on synthesis and verification. Sift out the rumor, the innuendo, the insignificant, and the spin, and concentrate on what is true and important about a story. Give citizens identifiable sources and verify the information." (Kovach & Rostenstiel, 2001, p. 48-49.)

Het is precies wat er vaak misgaat in berichtgeving over dit onderwerp. In plaats van zich te concentreren op feiten en waarheid wordt er naar hartenlust geïnterpreteerd en context toegevoegd aan een verhaal. Het leidt soms tot suggestieve, tendentieuze berichtgeving.

In zijn boek *De rekbare waarheid* schrijft journalist Taco Rijssemus daarover: "Uit eigen ervaring weet ik dat journalistiek op verschillende manieren bedreven kan worden. Door mijn overstap van Omroep Gelderland naar de nieuwsrubriek Hart van Nederland van de commerciële zender SBS6, eerst als eindredacteur, later als hoofdredacteur, merk ik hoe anders het er daar aan toegaat. Een brand is nooit zomaar een brand, maar altijd een grote brand met uitslaande vlammen; bij een ongeluk is snel sprake van 'totale ravage'. Je mag zelfs muziek onder nieuwsonderwerpen zetten. Journalisten doen er alles aan het product te kneden naar de wensen van het publiek." (Rijssemus, 2014. p.13.)

Daarom denk ik dat mijn onderzoek op twee manieren van toegevoegde waarde is. Ten eerste omdat het grotendeel gebaseerd is op de ervaringen van Turks-Nederlandse politici zelf en ten tweede omdat het een indicatie geeft over de schaalgrootte van ongewenste dubbele loyaliteit en de gevolgen daarvan op integriteit.

Ik heb gemerkt dat de ervaringen van Turks-Nederlandse politici zelden overeenkomen met het gangbare beeld van dubbele nationaliteit en loyaliteit zoals geschetst in de media. Voor de meesten is een dubbele nationaliteit vooral van praktische aard voor familiebezoeken en dergelijke. De loyaliteit zit hem vaak in trots over Turkse wortels en de hoop dat het goed gaat met Turkije, omdat het dan goed gaat met familie.

De schaalgrootte van dubbele loyaliteit en de gevolgen daarvan ben ik nergens tegengekomen in de media. Het was voor mij de reden om dit onderzoek te starten, omdat het me onwaarschijnlijk leek dat Ilhan Tekir alleen stond in zijn opvattingen. Uit de enquête blijkt ook dat dit zeker niet het geval is. Bijna de helft van de ondervraagden vindt dat een stem op Erdoğan samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland.

Het is tegelijkertijd het punt waarop verder onderzoek heel verhelderend zou kunnen zijn. Hoe is het te verklaren dat bijna de helft van de geënquêteerden vindt dat een op het oog onverenigbare combinatie zou moeten kunnen? En waarom stemmen vier Turks-Nederlandse vertegenwoordigers van de Nederlandse democratie in Turkije op een president die zeer ondemocratische besluiten neemt? Het zou goed zijn als berichtgeving over dubbele nationaliteit en loyaliteit meer verdieping krijgt en met in plaats van over de betrokkenen praat.

Het onderwerp van mijn onderzoek werd iedere week actueler, en daarmee relevanter. Het resulteerde in twee publicaties in *De Nieuwe Koers* en *Het Reformatorisch Dagblad.* Bovendien ben ik op het moment van schrijven ook nog in onderhandeling met *De Kanttekening,* voorheen *Zaman Vandaag,* over het schrijven van een artikel.

Over de manier waarop het artikel in *De Nieuwe Koers* tot stand is gekomen, heb ik eerder in deze scriptie kort wat vermeld. In ruil voor hulp bij de enquête publiceerde ik de onderzoeksresultaten in het aprilnummer van het magazine. Bovendien kreeg ik het gebruikelijke tarief voor een verhaal. De twee hoofdredacteuren, Felix de Fijter en Jasper van den Bovenkamp, zagen veel potentie in mijn onderzoek en uiteindelijke verhaal.

Toen de Tweede Kamer in februari de Armeense genocide erkende en besloot voortaan een bewindspersoon naar de herdenking in Armenië te sturen, stemde alleen DENK tegen. De dag erna stonden vijf Turks-Nederlandse politici met naam en foto in de Turkse krant *Sabah*. Kop boven het artikel: landverraders en bastaards. (Sabah, 2018)

Het was de nieuwshaak die we zochten en ik publiceerde een verhaal over de spanningen en de spagaat die Turks-Nederlandse politici ervaren. Door nationalistische Turkse Nederlanders worden zij bedreigd en geïntimideerd als ze kritisch zijn op Turkije en daarnaast worden ze altijd argwanend bekeken door Nederlandse nationalisten die een dubbele nationaliteit gelijkstellen aan partijdigheid of onbekwaamheid.

Het verhaal voor het RD kwam tot stand nadat Erdoğan besloot de Turkse verkiezingen, die eigenlijk gepland waren in november 2019, naar voren te halen naar 26 juni 2018. Bovendien kondigde de president aan voornemens te zijn campagne te voeren in het buitenland. Daarop mailde ik de nieuwschef van het RD, met wie ik regelmatig contact heb tijdens mijn webredactiediensten, met een samenvatting van mijn onderzoek en een

verhaalidee. Hij reageerde enthousiast en ik mocht meteen aan de slag met een artikel, gebaseerd op de enquêteresultaten, van 1500 woorden.

Wat ik merkte tijdens het verkopen van de verhalen is dat de enquêteresultaten en de actualiteit van doorslaggevend belang waren. Door de onderzoeksresultaten die ik had, onderscheidde ik me en de continu voortdurende spanningen en ontwikkelingen in Turkije deden de rest.

Bronnenlijst

ANP. (2007, 24 februari) *PVV komt met motie tegen Aboutaleb en Albayrak.* Geraadpleegd op 4 januari 2018, van https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/pvv-komt-met-motie-tegen-aboutaleb-en-albayrak~bab39ae5/

Baarda, B., Kalmijn, M. & De Goede, M. (2010). *Basisboek enquêteren.* Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Bahara, H. (2016, augustus 11) *'Nederland is als een vader, hard en te streng'.* Geraadpleegd op 8 januari 2018 , van https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/-nederland-is-als-een-vader-hard-en-te-streng-~b53e1c22/

Brummelman, W. (2016, september 27) *'70 procent van de Turken in Nederland stemt op de AK-partij.* Geraadpleegd op 18 januari 2018, van https://www.nrc.nl/nieuws/2016/09/27/70-procent-van-de-turken-in-nederland-stemt-op-de-ak-partij-4373758-a1523671

CBS. (2015, 4 augustus) *Aantal Nederlanders met dubbele nationaliteit gestegen naar 1,3 miljoen.* Geraadpleegd op 4 januari 2018, van https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/32/aantal-nederlanders-met-dubbele-nationaliteit-gestegen-naar-1-3-miljoen

De Hart, B. (2012) *Een tweede paspoort, dubbele nationaliteit in de Verenigde Staten, Duitsland en Nederland.* Amsterdam: University Press.

De Nederlandse Grondwet. (1992, 27 februari) *Wet beëdiging ministers en leden Staten-Generaal.* Geraadpleegd op 5 januari 2018, van https://www.denederlandsegrondwet.nl/id/vi32nmel4fzh/wet_beediging_ministers_en_leden_staten

De Telegraaf . (2016, mei 18) *Sylvana Simons: begrip voor arrestatie Umar.* Geraadpleegd op 2 februari 2018, van https://www.telegraaf.nl/video/410937/sylvana-simons-begrip-voor-arrestatie-umar

De Vries, J. (2016, september 1) *GroenLinks-raadslid uit fractie gezet wegens steun aan Erdogan.* Geraadpleegd op 8 januari 2018, van https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/groenlinks-raadslid-uit-fractie-gezet-wegens-steun-aan-erdogan-~b1bafb36/

Duurvoort, H. (2016, augustus 15) *Progressieve partijen moeten fundamentalisten harder aanspreken.* Geraadpleegd op 13 januari, van https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/progressieve-partijen-moeten-fundamentalisten-harder-aanspreken~b79a3ab2/

Ellian, A. (2016, april 25) *Erdogan-filiaal in Tweede Kamer bedreigt vrijheid in Nederland.* Geraadpleegd op 26 januari, van https://www.elsevierweekblad.nl/opinie/opinie/2016/04/298185-298185/

Hunter, M.L. (2009). *Story-Based Inquiry.* Parijs: UNESCO

Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2001). *The Elements of Journalism.* New York: Three Rivers Press

Kranendonk, M. Vermeulen, F. & Aydemir, N. (2015, juli 3) *Turkse parlementsverkiezingen 2015 in Nederland.* Geraadpleegd op 18 januari 2018, van http://imes.uva.nl/content/news/2015/july/turkse-parlementsverkiezingen-2015-in-nederland.html

Kussendrager, N., Van der Lugt, D. & Verschoor, B. (2014). *Basisboek Journalistiek.* Groningen: Noordhoff Uitgevers.

L'Ami, D. (2013, maart 22) *Dubbele loyaliteit, ja graag!.* Geraadpleegd op 9 januari 2018, van https://joop.bnnvara.nl/opinies/dubbele-loyaliteit-ja-graag

Lesage, D. (2016) *Wat u niet mag weten over Turkije.* Tielt: Lannoo

Lycaeus Juridisch Woordenboek (z.d.) *Integriteit.* Geraadpleegd op 24 januari 2018, van https://www.juridischwoordenboek.nl/zoek/integriteit

Musschenga, B. (2004) *Integriteit, eenheid en heelheid van de mens.* Utrecht: Lemma

Nu.nl. (2016, mei 20) *Politieke partij Denk: 'Bewijs maar dat wij de lange arm van Erdogan zijn'.* Geraadpleegd op 2 februari 2018, van https://www.nu.nl/weekend/4264796/politieke-partij-denk-bewijs-maar-wij-lange-arm-van-erdogan-zijn.html

Overheid.nl (1984, 27 december) *Rijkswet op het Nederlanderschap.* Geraadpleegd op 4 januari 2018, van http://wetten.overheid.nl/BWBR0003738/2017-03-01

Pauw & Witteman, (2009, 15 april) *Pauw & Witteman*. VARA.

Rijksoverheid (z.d.). *Dubbele nationaliteit.* Geraadpleegd op 4 januari 2018, van https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/nederlandse-nationaliteit/dubbele-nationaliteit

Rijksoverheid (z.d.) *Kan ik afstand doen van mijn dubbele nationaliteit als ik de Turkse dienstplicht niet heb vervuld?* Geraadpleegd op 4 januari, 2018, van https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/nederlandse-nationaliteit/vraag-en-antwoord/kan-ik-afstand-doen-van-mijn-turkse-nationaliteit-als-ik-de-turkse-dienstplicht-niet-heb-vervuld

Rijssemus, T. (2014) *De rekbare waarheid.* Amsterdam: Amsterdam University Press

Sabah (2018, februari 24) *Ermeni Soykırımı var diyen 5 Türk vekil.* Geraadpleegd op 3 april 2018, van http://www.ensonhaber.com/ermeni-soykirimi-var-diyen-5-turk-vekil.html

Sanders, S. (2016, september 8) *Tekirs acrobatiek, meten met twee maten.* Geraadpleegd op 8 januari 2018, van https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/tekirs-acrobatiek-meten-met-twee-maten~b2296c92/

Sengers, L. (2009). *Onderzoeksjournalistiek.* Amsterdam: Uitgeverij Lannoo

Spruyt, B.J. (2007, februari 27) *Dubbele nationaliteit is een gedrocht.* Geraadpleegd op 9 januari, van http://bartjanspruyt.blogspot.com/2007/02/dubbele-nationaliteit-is-een-gedrocht.html

Steekproefcalculator.com. (z.d.) *Steekproefcalculator.* Geraadpleegd op 2 maart 2018, van http://www.steekproefcalculator.com/steekproefcalculator.htm

Wikipedia. (z.d.). *Dubbele nationaliteit.* Geraadpleegd op 4 januari 2018, van https://nl.wikipedia.org/wiki/Dubbele_nationaliteit

Wikipedia (z.d.) *Johan Wilhelm Blanken.* Geraadpleegd op 5 januari 2018, van https://nl.wikipedia.org/wiki/Johan_Wilhelm_Blanken

Bijlagen

Transcripten interviews

Bijlage 1: Interview Betty de Hart

Hoogleraar Migratierecht aan de UVA
8 november 2017

V: Leidt een dubbele nationaliteit automatisch tot een dubbele loyaliteit volgens u?

A: Nee, dat leidt het niet. De vraag die heel belangrijk is: wat bedoel je met loyaliteit? Laat ik beginnen met het aspect van de dubbele nationaliteit. Dat ontstaat op heel veel manieren. De belangrijkste manier waarop het ontstaat is door geboorte. Een kind wordt geboren met ouders met een dubbele nationaliteit en heeft twee nationaliteiten. Soms niet eens gewild door de ouders, bijvoorbeeld als ze het kind hebben aangegeven bij buitenlandse zaken. Het gebeurt dus automatisch. Het is geen bewuste keuze, het is er. Ook soms iets waar ze geen invloed op kunnen uitoefenen. Bijvoorbeeld Marokkaanse Nederlanders hebben automatisch een Marokkaanse nationaliteit. Daar kunnen ze niets aan doen.

Natuurlijk zijn er ook mensen die er wel bewust voor kiezen om twee paspoorten te hebben. Dan kom je bij de vraag: wat betekent dat dan die twee nationaliteiten. Dat kan heel verschillend zijn. Ik heb interviews gehouden met mensen die twee nationaliteiten hadden. Soms hadden ze het, maar wilden ze het niet hebben. Hele verschillende ervaringen, bij hele verschillende mensen. Nederlanders in het buitenland, kinderen in een gemengde relatie, enzovoort. Wat eruit kwam is over het algemeen: dat die mensen bijna allemaal hetzelfde denken over dubbele nationaliteit. Het belangrijkste is voor hen en hun kinderen dat ze de nationaliteit hebben van het land waar ze leven. En dat de tweede nationaliteit vooral ook belangrijk is voor familierelaties. Als je moeder ziek wordt in het buitenland, dat je meteen op het vliegtuig kunt stappen en er heen kunt.

In het algemeen staan ze ook heel wantrouwig tegenover het begrip loyaliteit. Wat betekent dat eigenlijk? Daar geloof ik niet in, we zijn allemaal wereldburgers, is een deel van de antwoorden. Ik heb weinig gemerkt van loyaliteit ten opzichte van de andere staat. Meestal willen ze eerst weten: wat wil die staat eigenlijk van mij? Het is niet zo dat als de staat zegt: je moet dit, dat ze het automatisch doen. Mensen willen daar zelf keuzes in kunnen maken en maken die ook.

In de debatten in Nederland wordt het begrip loyaliteit heel makkelijk gebruikt. Niemand definieert ooit: wat bedoelen we daar mee.

V: Hoe zou u het begrip zelf definiëren?

A: Dat is heel moeilijk. Je ziet dat er heel veel verschillende definities worden gebruikt. Als iemand aan mij vraagt: ben je loyaal aan de Nederlandse staat? Dan vraag ik me af: wat wordt er dan van mij verwacht? Wat willen ze van mij? Dat hangt af van de vraag. Ik sta niet blind loyaal aan de Nederlandse staat. Gelukkig maar. Ik denk dat meer mensen

er zo over denken. Stel dat morgen Wilders aan de macht komt.. Gaat gelukkig niet gebeuren, maar dan ziet mijn loyaliteit er ook weer heel anders uit. Het is een moeilijk begrip.

Ik denk ook dat mensen meervoudige loyaliteit kunnen hebben. Een loyaliteit aan twee landen. 1 van mijn respondenten zei dat ook: hij was Nederlands staatsburger, maar was loyaal aan een andere staat. Hij woonde al decennia lang in Nederland, zei dat 'ie loyaal was aan Nederland, maar ook ten opzichte van Israel. Een meervoudige loyaliteit. Hij vond wel dat hij niet mocht stemmen in Israel omdat hij niet geconfronteerd wordt met de gevolgen van zijn stem. Hij was eerst van plan toen hij naturaliseerde om zijn Israelische nationaliteit op te geven, maar daarna dacht hij: wat heb ik nou gedaan? Dat kan ik helemaal niet doen. Dus toen heeft hij geregeld dat hij alsnog de Israelische nationaliteit kreeg. Maar hij is de enige respondent die aangaf dubbel loyaal te zijn tegenover de staat.

V: Wat is de historische context van het fenomeen dubbele nationaliteit?

A: Er zijn voorbeelden te noemen van politici met een dubbele nationaliteit tot het jaar 2000. Het opvallende is dat deze zaken nauwelijks aandacht kregen, laat staan dat er een maatschappelijke discussie over losbarstte. Met de opmars van populistische politiek begon ook de opmars van de discussie over dubbele nationaliteit en loyaliteit.

In dit licht is de ophef over Albayrak en Aboutaleb in 2007 te verklaren. De PVV trok het onderwerp toen naar zich toe, maar was zeker niet de enige partij die tegenstander was van een dubbele nationaliteit bij politici. Jan Marijnissen van de SP vond dat het opgeven van de andere nationaliteit de beide bewindslieden een 'dikke extra plus' zou opleveren. En Mark Rutte was van mening dat het opgeven van de Turkse nationaliteit Albayrak zou sieren. Onder leiding van PVV-kamerlid Siebe Fritsma diende de PVV een motie in waarin hij bezwaar maakte tegen deelname aan het kabinet van de staatssecretarissen Aboutaleb en Albayrak. Hun loyaliteit zou in het geding zijn vanwege hun dubbele nationaliteit.

In hun gesprekken met formateur Balkenende stelden de beoogd staatssecretarissen dat hun dubbele nationaliteit geen belemmering vormde voor het functioneren in hun ambt. Wel voelden ze dat hun loyaliteit publiekelijk ter discussie stond. ''Ik word ineens niet meer gewaardeerd voor wat ik voor de Nederlandse samenleving heb gedaan, ik word nu uitsluitend beoordeeld op het feit dat ik ook nog een Marokkaans paspoort heb, '' zei Aboutaleb april 2009 in het programma Pauw & Witteman.

Toen in 2010 het kabinet-Rutte I aantrad bleek dat staatssecretaris van Volksgezondheid, Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, ook over twee nationaliteiten te beschikken: de Zweedse en Nederlandse. Wilders meende dat zij haar Zweedse paspoort moest inleveren, maar diende nu geen motie in. Rutte nam als regeringsleider ook een ander standpunt in dan destijds als fractievoorzitter. Dit keer zei hij geen probleem te zien in Veldhuijzens dubbele nationaliteit. Ook Miriam Sterk verklaarde dit keer geen probleem te hebben met de dubbele nationaliteit van een bewindspersoon, ook al had zij zich sinds 2003 sterk gemaakt voor beperking van of zelfs een verbod op de dubbele nationaliteit.

V: In Nederland ontstaat weleens het beeld, bijvoorbeeld toen Erdogan herkozen werd, dat mensen met een dubbele nationaliteit veel meer betrokken zijn bij bijvoorbeeld Turkije dan Nederland.

A: Ik denk dat de eerste of tweede generatie migranten zich betrokken blijven voelen bij hun land van herkomst. Als daar iets gebeurt, dan ga je het nieuws volgen. Je maakt je zorgen over je familie. Het kan ook meer zijn dan dat, maar in het algemeen is die betrokkenheid niet heel groot. In de kranten stond bijvoorbeeld dat driekwart van de Turkse Nederlanders had gestemd op Erdogan, maar dat was driekwart van het 1/3 deel dat gestemd. Maar de grote meerderheid heeft niet gestemd, dus die voelen zich niet betrokken.

Bijvoorbeeld bij de verkiezingen die Obama won, was er heel erg in het nieuws dat Amerikanen in Nederland op hem gestemd hadden. Dan vinden we het oke, want we vinden Obama oke, Bij Erdogan ligt dat dan anders. Het gaat niet om loyaliteit op zich, maar met politieke ontwikkelingen, de relatie tussen Nederland en Turkije, die niet zo goed is.

V: Nu hebben we het, oneerbiedig gezegd, over de gewone burger. Is het nog anders als die dubbele nationaliteit op politiek niveau speelt? Is er dan eerder sprake van een dubbele loyaliteit? Zoals bij het Groenlinks-raadslid wat aangaf gestemd te hebben op Erdogan en tegelijkertijd in Nederland zijn werkzaamheden uitvoert voor een progressieve partij.

A: Ik denk van niet. Er zijn meerdere politici met een dubbele nationaliteit. Ik heb daar een keer een artikel over geschreven. Die discussie over een dubbele nationaliteit bij politici is niet nieuw. In 2007 kwam er een regering met Aboutaleb en Albayrak, die toen staatssecretaris werden. Je kunt echt decennia teruggaan met politici met een dubbele nationaliteit. Toen had niemand het erover. Waarom niet? Het was geen issue. Nu wordt het door partijen opgebracht die tegen een dubbele nationaliteit zijn.

Ik heb gekeken hoe het juridisch zit. In de Grondwet staat dat je Nederlander moet zijn en als je lid bent, moet je trouw zweren aan de Grondwet. Dat is een loyaliteit, zou je kunnen zeggen. Daar moet je aan voldoen. Ik denk dat gedrag het belangrijkste is. Daardoor kan je gaan twijfelen: wat ben jij hier eigenlijk aan het doen? Ben je het algemeen belang van Nederland aan het behartigen of van 1 of ander buitenlandse heerser. Dan wordt het een ander geval. Ik weet niet of dat in het geval van het Groenlinks-raadslid het geval was.

V: GroenLinks gaf aan dat ze vinden dat een stem op Erdogan onverenigbaar is met het partijlidmaatschap van GroenLinks.

A: Dat is waarschijnlijk geen voor de hand liggende combinatie nee. Maar dan gaat het dus over het gedrag van diegene en niet over zijn dubbele nationaliteit. Het zou anders worden als je zegt: met een dubbele nationaliteit kun je geen lid worden van GroenLinks. Dan sluit je een hele grote groep mensen uit. Daar is ook een uitspraak over van het Europees Hof in een zaak in Moldavie. Daar was bedacht dat mensen met een dubbele nationaliteit geen parlementslid kunnen worden. De uitspraak: Als je mensen met een dubbele nationaliteit uitsluit, dat er een groep uitgesloten wordt en dat dat niet

goed is in een pluralistische samenleving. Dus dat zou in Nederland ook gelden. Marokkanen zouden dan nooit lid kunnen worden van de Kamer. Als tweede zei het Hof: er zijn ook andere middelen die minder ingrijpend zijn. Een loyaliteitseed. En die hebben we in Nederland ook.

V: Die loyaliteitseed heeft het bewuste GroenLinks-raadslid ooit ook afgelegd. Is het volgens u een logische stap om zo'n raadslid dan te royeren puur omdat hij aangeeft om Erdogan gestemd te hebben?

A: Dat vind ik moeilijk. Erdogan is wel democratisch gekozen. Je kunt niet zeggen: het is een stem aan een dictator, ook al doet hij natuurlijk hele onfijne dingen. Ik kan me er wel iets bij voorstellen, bij het punt van GroenLinks. Dat is op zich terecht. Maar ik kan me voorstellen dat er andere raadsleden zijn die weer andere standpunten hebben die misschien niet verenigbaar zijn met de beginselen van GroenLink.s. Bijvoorbeeld over vrouwen of homo's. Zo lang je het niet uitspreekt..

V: Vindt u dat je in dit geval wel kan spreken van een dubbele loyaliteit?

A: Ik neem aan dat het gaat om het feit dat Erdogan rechters, academici enzovoort opsluit. Ik vind het een moeilijk te beantwoorden vraag.

V: Gaat het wat u betreft eigenlijk ten koste van de integriteit van een politicus als hij of zij er dubbele maatstaven op nahoudt?

A: Dan gaat het echt over: hoe moeten politici zich gedragen. Daar heb ik natuurlijk wel een persoonlijke mening over, maar dat is niet gebaseerd op onderzoek.

V: Maar vindt u wel dat er een verschil zitten tussen de gewone burger en politici op dat vlak?

A: Natuurlijk. Politici horen zich goed te gedragen. Je zit in een openbaar ambt. Het kan allerlei dingen inhouden. De VVD-voorzitter die pas is opgestapt, dat legt niemand uit in termen van loyaliteit, maar het is toch gedrag waarvan ze uiteindelijk toch bij de VVD hebben besloten: dit kan zo niet. Je moet opstappen. Dat gedrag hoeft niet per se aan loyaliteit of nationaliteit gekoppeld te zijn.

V: In uw boek zag ik een interessante passage. Daar schrijft u: loyaliteit is vaak een beschuldiging van de meerderheid die stelt dat de minderheid de waarden van de meerderheid moet accepteren om deel te worden van de natie. Kunt u dat wat nader toelichten.

A: Voor mijn boek heb ik onderzoek gedaan over een lange periode. Als de discussie over loyaliteit begint dan is dat gebaseerd op een zeker wantrouwen tegenover bepaalde groepen. In het algemeen wordt dan getwijfeld aan de loyaliteit van een groep. Er is een soort spanning in de samenleving waar die minderheid niet geaccepteerd wordt en dan gevraagd wordt de loyaliteit heel duidelijk uit te spreken, anders vertrouwen we het niet.

Ik probeer er mee te zeggen: het gaat eigenlijk niet om de loyaliteit op zich, maar onderliggend zitten daar andere processen achter. Het gaat ook over: wie heeft het hier voor het zeggen eigenlijk? Als minderheid heb je daar geen inspraak in. Dat zie je vaak in die discussies opduiken. Dan wordt er gezegd: je moet je zonder voorbehoud uitspreken voor alles wat de Nederlandse regering doet. Dan doet geen 1 Nederlander. Je mag geen twijfels hebben.

Er zijn veel voorbeelden te noemen van politici met een dubbele nationaliteit tot het jaar 2000. Het opvallende is dat deze zaken nauwelijks aandacht kregen, laat staan dat er een maatschappelijke discussie over losbarstte. Dat veranderde toen CDA-kamerlid Miriam Sterk 2003 tijdens een debat over dubbele nationaliteit zich afvroeg: ''wanneer is een Nederlandse Marokkaan of een Marokkaanse Nederlander eigenlijk gewoon Nederlands?'' Vanaf toen ging het debat niet alleen meer over integratie, maar ook over loyaliteit. Volgens tegenstanders riep dubbele nationaliteit twijfel op over de loyaliteit aan Nederland van met name moslimimmigranten. Migranten zouden als gevolg van gebrekkige integratie hun oude nationaliteit willen behouden. "

Het is een idee van de ongedeelde natie. Je hoort of hier of daar. Allebei kan niet. Nadat die discussie over Aboutaleb en Albayrak was begonnen, bleek er ook nog een minister te zijn met een Zweedse nationaliteit. Het kwam even in het nieuws, maar iedereen zei meteen: dat is helemaal niet erg, prima. Geen moties tegen ingediend. Het is niet willekeurig, het is te verklaren.

V: Hoe is dat te verklaren?

A: Omdat Aboutaleb en Albayrak gestigmatiseerd werden. Er werden allemaal vragen opgeworpen die er in het geval van de Zweedse dubbele nationaliteit niet waren. Het is niet toevallig dat het op bepaalde momenten over bepaalde groepen gaat. Dat heeft altijd te maken met bredere maatschappelijke ontwikkelingen over die groepen.

Volgens mij zou je moeten aanvaarden dat mensen meervoudige loyaliteit hebben. Niet of-of, maar en-en. Ik denk dat het te weinig gaat over de praktische kant van het verhaal. Familiebanden, visumplicht, internationalisering. Dat soort zaken. Niemand is daar tegen, lijkt me. Er wordt vaak gezegd: als je een dubbele nationaliteit hebt, ben je niet geïntegreerd in Nederland. Dat lijkt me onzin. Dat kan prima samen gaan.

V: Nou zitten er bij bijvoorbeeld Turkse Nederlanders ook wat haken en ogen aan. De 'lange arm van Erdogan' bijvoorbeeld. Dat hij kiezers in Nederland aanspoort om op hem te stemmen bijvoorbeeld. Dat zijn wel onwenselijke effecten lijkt me?

A: Absoluut, Erdogan is geen fijne jongen. Dubbele nationaliteit afschaffen is geen optie. Dat is niet af te schaffen. Daar los je het ook niet mee op. We hebben een probleem met Erdogan, maar als er bij wijze van spreken volgende week een andere president komt, dan is het ook opgelost. Het gaat om de figuur van Erdogan. Dat is terecht dat we daar een probleem mee hebben.

Bijlage 2: Interview Floris Vermeulen

Universitair hoofddocent politicologie
26 januari 2018

V: Wat zeggen de begrippen dubbele nationaliteit en loyaliteit u?

A: Het is sowieso een heel moeilijk onderwerp, je hebt niet de makkelijkste vraag gekozen. Wat ik zie gebeuren in de afgelopen tijd is een aantal dingen. 1: Met het feit dat in Turkije de kieswet veranderd is en sinds een aantal jaren mensen ook buiten Turkije kunnen kiezen is veel zichtbaarder geworden voor een aantal Europese landen hoe de mensen met een Turkse achtergrond hier instaat. Die zichtbaarheid zorgt weer voor meer discussie en vragen. Het is niet iets nieuws, het speelt al veel langer. Vanuit mijn eigen studie (ik werk als migratiedeskundige) is dubbele loyaliteit een begrip dat al heel vaak gebruikt wordt en wat eigenlijk vooral zegt dat migranten zich ook tot op zekere hoogte verbonden voelen met het land waar zij of hun ouders vandaan komen. Eigenlijk een heel logisch gevoel. Het speelt bij alle migrantengroepen. Bij de 1 wat sterker dan bij de ander. Het is een redelijk neutraal begrip, wat niet zoveel discussie oplevert. De onderzoeken die er over zijn, richten zich vooral op: wanneer wordt die dubbele loyaliteit nou eigenlijk minder? Het dubbele eraan is dat migranten altijd ook een binding hebben met het land waar zij of hun ouders zich gevestigd hebben en dat kan ook weer heel sterk zijn. Het is altijd de vraag: hoe sterk is het? Hoe kunnen we het meten? Het gaat in principe altijd samen. Zeker in het begin is het logisch dat het dubbele gevoel er is. De vraag in alle discussies van de afgelopen jaren is natuurlijk: is het 1 nou mogelijk een obstakel voor het andere? Moet je de banden met je land van herkomst volledig verbreken zodat je je kunt wortelen in het land waar je je vestigt. Uit de migratieliteratuur kan ik wel zeggen dat dat niet het geval is. Er zijn veel voorbeelden van succesvolle integratie.

V: Is een dubbele nationaliteit misschien soms ook vooral van praktische aard?

A: Absoluut. Turkije is wat dat betreft een goed voorbeeld. Allerlei erfeniskwesties zijn daar verbonden met het hebben van een dubbele nationaliteit. Als jij je dubbele paspoort verliest dan betekent dat ook allerlei rechten die verloren gaan. Maar daarom zei ik net: die kieswet is heel belangrijk. Tuurlijk, als je gaat stemmen dan voel je je tot op zekere hoogte verbonden met dat land en het politieke systeem en heb je dus het gevoel dat je mede moet beslissen wat er in dat land gebeurt, een land waar je niet woont, dat is vanuit wetenschappelijk oogpunt heel interessant. Wanneer doe je dat? Wannneer? Waarom? Uit de literatuur blijkt dat er bij de 2e en zeker bij de 3e generatie nauwelijks voorkomt. Hier zien we bij de Turkse groep iets aparts gebeuren. Mensen die hier heel politiek actief zijn..

V: U ontdekte met uw onderzoek dat onder hoogopgeleide Turks-Nederlandse jongeren de AK-partij populair is. Hoe is dat te verklaren volgens u?

A: Heel belangrijk om te zeggen: het is een deel. Het is niet zo dat alle hoogopgeleide Turks-Nederlandse jongeren wat in de AK-partij zien. Als je met deze jongeren spreekt, leggen ze het eigenlijk heel duidelijk en logisch voor hen uit. Zij zeggen: we komen uit families, gastarbeidersgezinnen, die zich hier in de jaren 60 en 70 gevestigd hebben, in het algemeen conservatief-religieuze mensen van het platteland. Het deel van Turkije

waar Erdogan enorm veel betekend heeft en nog steeds betekent. Je moet dan teruggaan in de geschiedenis van Turkije en dan zie je dat deze specifieke groep in Turkije een enorme emancipatiebeweging heeft doorgemaakt, op sociaal-economisch, sociaal-religieus gebied, ondersteund heeft. Ze zien hem echt als een vader, als iemand die hen daar heeft gebracht. Voor een groot deel van deze jongeren is het eerder een soort loyaliteit naar hun ouders toe, dat ze zeggen: ik ben opgegroeid in een bepaalde traditie en die traditie is voor mij belangrijk, religie speelt een belangrijke rol, maar ook onze afkomst, en Erdogan is als geen ander in staat om dat te vertegenwoordigen en dat politiek te vertalen. Ze zeggen ook heel vaak: het feit dat ik in Turkije op de AK-partij stem betekent niet dat je zomaar mijn stem in Nederland ook kunt verklaren. Je zag, tot de opkomst van DENK, dat heel veel Turkse mensen in Nederland links stemden en in Turkije veel conservatiever. Zij verklaarden dat door te refereren aan hun ouders, die toen ze in Nederland aankwamen gesteund werden door linkse partijen. Pas sinds enkele jaren in de verandering van het discours is die binding met linkse partijen minder geworden.

V: Zagen de jongeren die u sprak dat het bevreemding kan wekken om in Turkije op een conservatief-islamitische partij te stemmen en in Nederland op een seculier-liberale?

A: Ze zien hun stem en zijn vaak ook politiek geïnteresseerd. Het verschilt enorm hoor. Sommige zijn enorm aanhanger van Erdogan en zijn niet in staat kritiek op Erdogan te slikken. Anderen staan daar veel kritischer in en zeggen: sommige dingen gaan helemaal niet goed. Zeker met de recente ontwikkelingen van na de coupe. Het onderzoek wat wij gedaan hebben, was voor de coupe dus de situatie is nu ook wel heel anders. Hoewel sommigen ook weer zeggen: voor de coupe was ik heel kritisch op Erdogan, maar na de coupe ben ik daar weer heel anders over gaan denken. Ons land is in gevaar, we moeten ons verenigen achter deze leider. Je ziet allerlei ontwikkelingen. Turkije is sowieso een heel ingewikkeld land. Er verandert iedere dag wat. Nu met de inval in Syrie. Vaak heeft dat meteen weer effecten op de migrantengroepen in Nederland. Met name de meer conservatieve groep die zich verwant voelt met de AK-partij en vindt dat de Nederlandse politiek en pers daar niet op een eerlijke manier mee omgaat. Een ander punt wat heel belangrijk is en wat ik ook heb proberen te beschrijven in opiniestukken: Je moet het stemgedrag zien als een gevolg van de ontwikkelingen in Turkije, maar ook die in Nederland. Vanuit Nederland krijgen ze het gevoel dat ze worden weggedrukt, niet geaccepteerd, en daar zien ze iemand die ze juist omarmt.

V: Nog over de begrippen nationaliteit en loyaliteit. Leidt een dubbele nationaliteit volgens u automatisch tot een dubbele loyaliteit?

A: Dat is iets te scherp gesteld, al denk ik dat het vaak samengaat. Soms is het heel pragmatisch en is er helemaal geen emotionele band. Het gaat niet altijd perse samen.

V: Maakt het voor u verschil of een gewone Turks-Nederlandse burger op de AK-partij stemt of dat Turks-Nederlandse politici dat doen?

A: Dat is een heel groot verschil. Zo iemand is een vertegenwoordiger van een politieke partij in Nederland. Hij of zij moet zich veel meer verantwoorden ten opzichte van de partij. Ik zeg niet dat het per definitie niet samen kan gaan, maar ik begrijp wel dat partijen daar onderscheid in maken. Je staat er niet alleen als persoon, maar ook namens

een partij. Als je, zeker met de recente ontwikkelingen in Turkije, vertelt dat je een aanhanger van Erdogan bent dat is niet neutraal, dat is niet zomaar wat. Het is een heel duidelijk statement. Daar hebben partijen zelf ook regelgeving voor. Als dat niet overeenkomt met elkaar dan lijkt me op zijn minst dat je een gesprek hebt en dat de kans groot is dat de verschillen zo groot zijn dat 1 van de 2 zijn conclusies trekt.

V: In het geval van Ilhan Tekir, begrijpt u dus ook de keuze van GroenLinks om hem te royeren?

A: Ik ken niet specifiek die casus, heel vaak speelt er veel meer mee, ik wil oppassen met te zeggen: ik begrijp het wel. Het grote probleem, en dan hebben we het weer over de polarisatie in Nederland, is dat het zo geëscaleerd is, dat op alle mogelijke manieren migrantengemeenschappen en met name politici uit die gemeenschappen op zijn minst bevraagd, maar vaak ook beoordeeld worden op hun positie en hun standpunten. Dat is vaak niet uit interesse, het is veel eerder uit pragmatische, politiek-cynische overwegingen. De Armeense kwestie, de AK-partij. Allemaal kwesties waar mensen zonder Turkse afkomst nooit op bevraagd worden, maar deze mensen publiekelijk hun mening wordt gevraagd.

V: Is het ook niet logisch dat mensen met een publieke functie daarop bevraagd worden?

A: Het is wel logisch, maar de manier waarop de discussie in Nederland gevoerd wordt, is heel onevenwichtig, vind ik. Als daar een heel evenwichtige discussie was geweest, waar allerlei zaken aan bod kwamen, dan vind ik dat prima en logisch dat partijen dat doen. Maar in het huidige debat, laten we eerlijk zijn: om op dit moment in Nederland een moslim te zijn, is niet makkelijk. Op het normaal uitvoeren van je religie, ligt al heel veel druk. Continu moet je allerlei zaken uitleggen en verdedigen. Partijen moeten daar rekening mee houden vind ik. Als je als partij daar rekening mee houdt en het opneemt in je partij, kun je die discussie inderdaad voeren. Dan kan ik me ook voorstellen dat iemand uiteindelijk niet meer de vertegenwoordiger kan zijn van de partij. In het geval Tekir weet ik dus niet precies hoe dat gegaan is. Vaak zijn die gesprekken helaas niet gevoerd en is er geen begrip voor de achtergrond waartegen deze uitspraken gedaan worden.

V: De voorzitter van GroenLinks zei na het royeren van Tekir: Het partijlidmaatschap van GroenLinks is niet te verenigen met activiteiten voor de AK-partij. Per definitie.

A: GroenLinks is natuurlijk een seculiere progressieve partij, dus dat er veel spanningen tussen zitten, kan ik me voorstellen. Maar of het per definitie moet betekenen dat iemand geroyeerd moet worden, weet ik niet. Mijn belangrijkste bevinding van het onderzoek is dat dat automatisme vaak niet heel goed beargumenteerd wordt. Als die partijvoorzitter met allerlei argumenten komt waarom het op geen enkele manier kan, kan ik daar vrede mee hebben, maar vaak is dat niet het geval. Er is een enorme focus op etniciteit en religie gekomen. Waarbij de verschillen altijd worden uitvergroot en de overeenkomsten gemarginaliseerd. Ik neem aan dat met de persoon in kwestie allerlei gesprekken zijn gevoerd. Hoezo is dit dan nooit ter sprake gekomen? Heeft hij dat verzwegen of is het nooit besproken?

V: Het balletje ging rollen nadat hij die uitspraken over Erdogan deed in een interview met de Volkskrant.

A: Ja, dat is iets wat we al veel langer zien. Partijen die heel pragmatisch omgaan met het zetten van politici met een migrantenachtergrond op hun lijst. Ze zijn geïnteresseerd in de stemmen die dat oplevert. Maar er veel minder bij nadenken: oke, wat voor stemmen zijn dat dan precies. Ik heb net op mijn blog een stuk gepubliceerd over het profiel van de DENK-stemmer. Dat heeft ook met de AK-partij te maken. Dat is een conservatief-religieuze persoon. Dat moet op alle mogelijke manieren naar voren komen als je met iemand in gesprek gaat. Als jij als partij vindt dat je voor deze groep niet wilt opkomen, dan moet je daar heel duidelijk in zijn, maar partijen zijn nooit zo duidelijk geweest. Ze worden nu gedwongen allerlei standpunten in te nemen die ze een aantal jaren geleden niet hoefde te nemen omdat het hen toen wel goed uitkwam.

V: U heeft het over de moeilijke positie van moslims en migranten, maar is dat de belangrijkste reden waarom politici met een dubbele nationaliteit bevraagd worden. Is het religieus gemotiveerd of wordt er puur gekeken naar: oke, iemand stemt op Erdogan, dat vinden wij niet zo'n fijne meneer en dat kunnen wij niet verenigen met onze partijbeginselen?

A: Zeker. Maar nogmaals: dit is niet van vandaag of gisteren. We zien dat religie wel degelijk een hele belangrijke rol speelt. Als ik met mensen spreek komt dat naar voren. Bijvoorbeeld het voorbeeld van ritueel slachten. Bij GroenLinks of de PvdA. Voor veel mensen van islamitische afkomst is dat een reden geweest om te zeggen: hier nam onze partij een standpunt in, A: zonder het echt met ons te bespreken, zonder te begrijpen dat het een fundamentele kwestie voor ons is, en ook weer een beetje op de manier waarop wij werden weggezet als mensen die weer problemen hadden. Een ander voorbeeld: religieus onderwijs. Zo zijn er allerlei kwesties die religieus gemotiveerd zijn. Kijk de Turkse kwestie nu, dat is niet alleen maar religie, dat ben ik met je eens. Het feit dat z van Turkse afkomst zijn, een gemeenschap die goed georganiseerd is, waarbij de binding met Turkse staat heel groot is, speelt een extra grote rol. Het is een combinatie.

V: U zei dat u het belangrijk vindt dat er over dit thema gesproken wordt, maar op een andere manier. Wat is de goede manier?

A: Dat is heel lastig. Maar dat het in ieder geval uberhaupt besproken wordt. En dan niet achteraf. Heel veel linkse seculiere partijen, maar ook CU en CDA zouden veel meer visie moeten hebben op diversiteit. Ze hebben zich allemaal laten meetrekken door het discours van Wilders waardoor die polarisatie is ontstaan en het voeren van een discussie met deze groepen bijna onmogelijk is geworden. Maar zeker op lokaal niveau moeten we constateren dat die democratische ontwikkelingen er toe hebben geleid dat die steden heel anders zijn dan 20, 30 jaar geleden. Je moet er over nadenken hoe het politiek vertaald wordt. Uitspraken als: afkomst moet er niet toe doen en iedereen is gelijk, zijn heel aardig, maar in de praktijk levert het niets op. Ik begrijp ook goed dat partijen hier mee worstelen, het is een moeilijk onderwerp. Maar ze hebben zich wel laten kapen door het populistische discours. Daarom zijn ze geen serieuze gesprekspartner meer voor veel mensen met een migrantenachtergrond.

V: Als ik u goed begrijp, staat het populistische klimaat een goed gesprek over dit thema in de weg.

A: Ja. Het is ongelukkig dat er nu vanuit Turkije ook een populistisch discours op gang is gebracht. Het had niet slechter gekund. Een samenloop van omstandigheden waar alles problematisch is en het bijna onmogelijk is om op korte termijn vooruitgang te boeken. Ik denk bijvoorbeeld die kwestie met die Turkse minister die net voor de verkiezingen naar Nederland kwam en geweigerd werd, is een mooie illustratie wat er op dit moment aan de hand is. Het was duidelijk dat zowel Rutte als Erdogan er iets bij te winnen had om het te laten escaleren. Dat is ook gebeurd: Rutte is de grootse gebleven, mede dankzij dat moment, en Erdogan net zo hard. Die heeft het referendum net gewonnen en had daarbij de stem van Turkse Nederlanders, Belgen en Duitsers hard nodig. Zijn retoriek van Nederland als fascistisch land kon hij goed gebruiken. In die zin zijn de kiezers een speelbal van twee hele grote ontwikkelingen. Ze laten zich ook speelbal zijn hoor. Het zijn geen willoze slachtoffers en sommige willen ook speelbal zijn. Maar je kunt het niet los zien van de grotere ontwikkelingen.

V: Tijdens de laatste verkiezingen in Turkije waren er 270.000 kiesgerechtigde Turkse Nederlanders. Iets meer dan de helft van hen stemde niet. Wat zegt dat u?

A: Dat zegt heel veel. Daar moet je ook altijd aandacht voor hebben. In de publieke opinie lijkt het soms zo dat iedereen met een Turkse achtergrond aanhanger is van Erdogan en DENK. Het is zeker een hele grote groep, uitzonderlijk groot, maar nog altijd een minderheid van die gemeenschap. De Turkse gemeenschap is altijd al heel divers en gepolariseerd geweest in zichzelf. Je ziet ook dat de steun voor Erdogan, ook in Turkije zelf, is verminderd. In Nederland geldt dat voor een deel ook. Er is een hele grote groep mensen die zich op dit moment ook niet echt kan uitspreken omdat ze ook wortels in die gemeenschap hebben en al heel snel worden weggezet als verrader. Het is te hopen dat zij zich ook kunnen laten horen. Vaak zitten zij ook gevangen in die Turkse ontwikkelingen. Als je het hebt over dubbele loyaliteit, zie je ook wel dat het niet helemaal zonder problemen is. Omdat je als je met je hoofd continu bij de politiek in Turkije bent, laat je je speelbal zijn. Dat geeft je minder mogelijkheid zelfstandig keuzes te maken.

V: Dat gaf u ook aan in een interview met Metro. Degenen die hebben gestemd, hebben dat vooral op basis van emotie gedaan, zei u.

A: Daar ben ik overigens behoorlijk op aangevallen door mensen uit de Turkse gemeenschap. Sommigen dan. Wat ik daarmee bedoelde is: emoties in dat van twee kanten gepolariseerde debat. Als je met deze mensen sprak en je stelt de vraag: waarom vind jij dat je mag stemmen in een land waar je niet woont? Sommigen zeiden: ik stem juist niet om die reden omdat ik er zelf niet woon. Anderen zeiden: ik heb dat paspoort, ik heb dat recht, ik heb daar familie en vrienden, ik heb kennis van de politieke situatie, dat geeft mij het recht daar politiek actief te zijn. Daar had ik wel sterk het gevoel dat zowel de trek van Erdogan als het wegduwen vanuit Nederland voor een deel gebaseerd zijn op allerlei emoties. Vanuit de wetenschap blijf ik benadrukken dat de situatie vrij uitzonderlijk is. Je ziet bijna nergens dat een tweede en derde generatie zo actief blijft in hun land van afkomst.

V: Tot slot wat enquêteresultaten. 4 politici stemden op de AK-partij.

A: Het is lastig. Je hebt een mooie groep die gereageerd heeft, maar tegelijkertijd ook een grote groep die niet gereageerd heeft. Als we zien dat bij de laatste verkiezingen zien dat ongeveer 70 procent van de mensen die stemden, op de AK-partij stemden dan is die 4 niet eens zo'n grote groep.

V: De helft van de ondervraagden vindt dat een stem op Erdogan samen kan gaan met politieke werkzaamheden in Nederland.

A: Dat komt goed overeen met her resultaat van ons onderzoek. Een hele grote groep mensen vindt, los van het feit of ze zelf op de AK-partij hebben gestemd, dat je dat voor een deel los moet zien en niet moet koppelen. En ik denk dat zij meegaan in de analyse dat mee moet worden genomen de geschiedenis. Ik ken een voorbeeld van een meisje die geschiedenis studeerde en niet zoveel ophad met de AK-partij. Haar vader had dat wel en dat bracht moeilijke situaties met zich mee. Ze zei: je kunt niet 1 op 1 zeggen dat als iemand op de AK-partij stemt zo iemand ondemocratisch of achterlijk is. Het is veel meer dan dat. Hij heeft bepaalde redenen om op de AK-partij te stemmen, daar kun je vragen bij hebben. Hier zou ik ook wel willen benadrukken: voer het gesprek erover. Wat betekent het precies? Waarom stemmen mensen erop? Als je erachter komt dat het fundamentele verschillen oplevert, dan is het een probleem, maar als er andere redenen zijn dan kan ik me voorstellen dat je zegt: dat zijn twee gescheiden dingen. Zolang je je werk goed doet als raadslid..

V: Volkskrant-columnist Stephan Sanders zei: het getuigt van een opmerkelijke flexibiliteit van denken om op de AK-partij te stemmen en voor GroenLinks.

A: Dat is natuurlijk wel waar. Begrijp me niet verkeerd. Ik zeg niet: het is een logische combinatie, absoluut niet. Het grote probleem is en dat zie je bij heel veel mensen met een Turkse achtergrond, dat ze in Nederland claimen een minderheid te zijn en rechten moeten hebben om te zijn wie ze zijn om vervolgens in Turkije een partij te steunen die met name minderheden onderdrukt. En niet zo zuinig ook. Op een gewelddadige manier. Daar gaan zij tegenin met: dat hele frame klopt niet. Voor een buitenstaander is het ook niet heel makkelijk te begrijpen, maar ik denk wel dat je vanuit de wetenschap moet proberen vanuit die mensen zelf redeneert. Is het dan nog steeds zo onlogisch? Dat zal zeker niet makkelijk zijn, maar niet onmogelijk.

V: 30 procent van de ondervraagden gaf aan zich niet geheel vrij te voelen in hun meningsuiting. Hoe zorgelijk is dat?

A: Het is heel zorgelijk. Het geeft heel mooi aan dat het van beide kanten zo gepolariseerd is dat een redelijke discussie over dit soort thema's niet meer mogelijk is en mensen houden daardoor hun mond. Dat lijkt me nooit goed.

V: Tot slot: vindt u dat het ten koste gaat van de integriteit van een politicus als hij of zij 'twee heren dient'?

A: Ik vind niet per definitie dat mensen hier op beoordeeld moeten worden. Als iemand zijn werk als raadslid goed doet, is dat het belangrijkste. Dat mensen binding hebben

met het land van herkomst en daar politiek actief in zijn, is voor mij niet per definitie een probleem en zou ik ook niet 'twee heren dienen' noemen. Maar ik vind dat mensen die een bepaalde partij vertegenwoordigen wel een verantwoordelijkheid hebben. Ze moeten zich bewust zijn van het imago en de uitstraling van hun eigen partij. Als er in die partij op een goede manier een discussie wordt gevoerd over wie mensen zijn, waar ze voor staan, en dat ook op een genuanceerde manier bekeken wordt, dan vind ik dat je dat soort discussies zou moeten hebben. Als het heel duidelijk wordt en blijven hameren op dat ze dat zijn dan kan ik me voorstellen dat sommige partijen zeggen: voor ons een reden om jou de toegang tot onze partij te weigeren.

Bijlage 3: Interview Sibel Ozogul-Ozen

Raadslid SP Haarlem
12 februari 2018

V: Zou u allereerst wat meer kunnen vertellen over uw achtergrond en wanneer u in de politiek bent belandt.

A: Ik ben Turks. Ik kom uit een streek ver in Turkije, bij de Zwarte Zee. In Haarlem wonen er meer mensen vanuit midden Turkije. Ik ben in Istanbul geboren. Vanaf mijn 11e maand tot mijn 10e jaar heb ik bij mijn opa en oma gewoond. Mijn ouders zijn in Nederland gaan werken en de bedoeling was dat ze weer terug zouden komen. In die periode was ik bij mijn opa en oma bij de Zwarte Zee. Ik heb daar heel fijn gewoond. Ik denk er met liefde aan terug, het heeft me gevormd. Er was geen stromend water en elektra, die periode heb ik meegemaakt. Ik weet nu de waarde van wat ik heb. Vanaf mijn 10e kwam ik in Nederland op de basisschool. Ik sprak de taal niet en ben een klas terug gezet. Dat vond ik heel erg. Ik had het gevoel dat ik dom was. Het was een moeilijke periode, ik kende mijn ouders niet goed. Mijn broertje kende ik ook niet. Hij sprak geen Turks en ik geen Nederlands.

Ik heb hier op een witte school gezeten. Dat maakte het lastig om te communiceren. Ik zeg weleens: ik weet wat het is om doofstom te zijn. Ik kon wel praten, maar je hoort en begrijpt het niet. Ik ben mijn basisschool wel heel dankbaar, want we kregen een extra juf om ons te helpen. Ik heb daardoor vrij snel goed leren schrijven en spreken. Toen ben ik op het voortgezet onderwijs gekomen. Dan is het een kwestie van je bewijzen.

V: Wat was de reden van uw komst naar Nederland op uw 10e?

A: Mijn ouders hadden inmiddels besloten dat ze niet terug zouden keren. Mijn broertje was begonnen op de kleuterschool. Mijn oma en opa werden ook ouder en ik was een verwend nest en sprong alle kanten op. Ik woonde in een dorp met bergen en kennelijk was ik ook niet te houden. Mijn opa en oma vonden dat riskant voor mij. Zij hebben toen gezegd: het lijkt me goed als ze nu naar jullie toe gaat. Dat was 1 van de redenen. Ik was er totaal niet blij mee. Ik was daar ontzettend verwend. Ik was het langverwachte dochtertje. In Nederland moest ik in het gareel, dat was extra moeilijk. Ik was ook erg aan mijn opa en oma gehecht. Ik was ontzettend verlegen in Nederland.

V: Hoe bent u vervolgens in de politiek en bij de SP betrokken geraakt?

A: Ik ben vanaf mijn 12e al heel actief. In die periode waren er niet veel mensen die de taal goed spraken en ik ben heel jong door mijn ouders al meegenomen naar gesprekken om te vertalen. Bij belangrijke gesprekken tolkte ik. Niet alleen bij mijn ouders, maar ook bij anderen. Zo heb ik heel veel ervaring opgebouwd. En met de ervaring komt de kennis. Ik werkte bij een bank in Amsterdam. Daarnaast deed ik heel veel vrijwilligerswerk. Invullen van formulieren, mensen bellen. Ik deed van alles. Ik bemoeide me met van alles in de wijk, mailde de wijkraad en zo kwam ik overal alle partijen tegen. Ik ben lid geworden van de SP in 2005. Dat was net na de periode van Pim Fortuyn. Het was toen erg wij tegen zij. Toen de inburgering verplicht werd. Iedereen zei tegen me: je moet de politiek in. Ik zei: nee, dat is niets voor mij. Maar toch begon het met te interesseren. Ik ben niet iemand die van de zijlijn alleen maar

commentaar levert. De SP kende ik vanuit de school. Ik had de SP ook gebeld omdat ik het niet eens was met de inburgeringsregels in die tijd. De regel was dat je vanaf 0 tot 16 je minstens 8 jaar onderwijs in Nederland gevolgd hebben om vrijstelling te krijgen. Of je moest bewijzen dat je ingeburgerd was. Ik kwam hier op mijn 10e en mijn 16e is maar 6 jaar. Dus ik voldeed daar niet aan, terwijl ik wel allerlei diploma's had. Dus ik moest gaan bewijzen dat ik ingeburgerd was. Ik vond dat zo vernederend. Een vorm van mij niet willen accepteren. Het kon niet, vond ik. Toen heb ik mijn mening laten weten. De SP stond ook achter die regel destijds.

Mijn ouders stemde altijd PvdA en zelfs een keer CDA, Melkert was partijleider en ik vond niet dat hij het goed deed. Daarom was ik het wel met de SP eens. Ik wil geen knuffelallochtoon ben. Ik wil beoordeeld worden op wie ik ben en wat ik kan. Ik vond dat ieder kind een kans moest krijgen en was voor gemengde scholen en wijken.

V: Wat opvalt tijdens mijn onderzoek: bijna alle Turks-Nederlandse raadsleden zijn actief voor een linkse partij in Nederland. Hoe is dat te verklaren volgens u?

A: Zelf kom ik uit een links nest. Ik heb het met de paplepel ingegoten gekregen. Mijn familie stemde op een linkse partij. Voor mij is dat een voortzetting van mijn gedachtegoed. Ooit heb ik met een voorzitter van de Grijze Wolven hier gesproken, dat is rechts als de pest. Ik vroeg hem: waarom stem jij op mij? In je eigen land ben je rechts. Toen zei hij: omdat links voor mij in Nederland het beste opkomt. Hij zei heel eerlijk: in Turkije ben ik rechts en hier ben ik links. Ik weet niet of dat voor iedereen opgaat, maar voor mij was dat een eyeopener.

V: Wat vindt u daarvan?

A: Ik vind het hypocriet. Maar als mens, als je denkt aan het eigenbelang, begrijp ik het wel. Of ik het goedkeur is een tweede.

V: U heeft een dubbele nationaliteit?

A: Klopt. Ik heb als eerste van de familie het Nederlanderschap aangevraagd, want ik vond dat heel belangrijk. Ik heb geinformeerd wat de mogelijkheden waren en heb aan de wet voldaan en kreeg een dubbele nationaliteit. Het was grappig dat ik het als eerste kreeg. Mijn ouders hielden in de gaten of het nadelen met zich meebracht en toen dat niet het geval was hebben zij enkele jaren later ook een dubbele nationaliteit gekregen. Ik ben er heel resoluut in: ik vind een dubbele nationaliteit heel erg belangrijk. Ik vind dat het hebben van een dubbele nationaliteit niets zegt over een dubbele loyaliteit. Het zegt niets over mij als persoon. Mijn dubbele nationaliteit betekent voor mij een stukje trots voor beide landen, een dubbele bagage, dubbele levenservaring. Soms wordt tegen mij gezegd: je bent heel erg verwesterd. Dan zeg ik: nee, de waarden en normen die ik heb, die had ik daar ook. Ik ben trots en rijk want ik kan kiezen uit twee waarden en normen en ik kan kiezen wat voor mij de besten zijn. Het beste van twee werelden. Dat vind ik heel belangrijk. Ik vind het heel belangrijk dat je uit twee culturen iets meeneemt. Maar dat zegt niets over een dubbele agenda.

V: Kunt u het wantrouwen wat er is bij sommige partijen over Turks-Nederlandse raadsleden die bijvoorbeeld op de AK-partij stemmen en hier politiek actief zijn voor een linkse partij begrijpen?

A: Ik vind dat partijen als de PVV geen recht van spreken hebben. Waarom niet? Omdat Wilders zelf ook een dubbele agenda heeft. Hij heeft ook binding met het buitenland. Ik wil er wel verder op ingaan. Ik vind wel dat als je hier een beroep hebt als raadslid dat je daar wel goed bij na moet denken. Ik vind het niet kunnen dat je dan ook in Turkije stemt. Dat is ook de reden dat ik nog nooit gestemd heb voor de Turkse verkiezingen. Ik vind niet dat ik vanuit een vrij Nederland het lot van mensen daar mag bepalen. Dat is niet terecht. Ik heb het recht niet.

V: Er zijn politici die dat wel doen en stemmen op de AK-partij en in Nederland op een linkse partij. Wat vindt u daar van?

A: Een ieder bepaalt voor zichzelf. Maar ik ben van mening dat je dat niet kunt maken. Als je hier actief bent en standpunten van een partij onderschrijft, dan kan je het niet maken dat je een partij in Turkije steunt die lijnrecht tegenover die standpunten staat. Dan gebruik ik dus het woord hypocriet.

V: De helft van de gewone Turks-Nederlandse burger stemde en deed dat massaal op Erdogan. (80 procent) Hoe kijkt u daarnaar?

A: Ik heb de verkiezingen met argusogen gevolgd. Ik had hoop dat het misschien in Turkije niet de meerderheid zou halen. Maar toen na een uur duidelijk was dat 80 miljoen stemmen geteld waren, was mijn hoop weg. Toen ben ik mijn vertrouwen in eerlijke verkiezingen daar verloren. Als je ziet dat ineens zakken stembiljetten foetsie zijn, op fb leest: mensen blijf bij de zakken, elektriciteit uitvalt, dacht ik: hij gaat winnen. Het is mij heel duidelijk dat de mensen in Nederland groot aanhanger van de AK-partij zijn. Waar ik ook kom: je hoort het. Als ik in de moskee kom, bij verenigingen kom. Ik weet precies wie er voor de AK-partij zijn. Het is ook niet verbazingwekkend als je dag in dag uit bepaalde zaken hoort, dan weet je niet beter dan dat het klopt.

V: Dat is inderdaad mijn vervolgvraag. Wat is de verklaring voor de populariteit van Erdogan?

A: Laten we eerlijk wezen. Mijn ouders stemmen op een linkse partij. In die periode was er tekort aan olie, suiker, levensbehoeften. Niet omdat he ter niet was, maar omdat bepaalde machten gingen boycotten. Wat ik hoor van mensen: moeten we dan daar op stemmen? Een ander punt is wat ik hoor: Op wie moet ik stemmen, op die aleviet, de partij van Ataturk. Mensen maken er een moslim/aleviet-kwestie van. Het derde is: Erdogan werkt economisch gezien. Hij smijt dan wel met geld en heeft schulden, maar dat weten mensen niet, want hij vertelt dat we geen schulden hebben. Wat hij wel vertelt is de huizen die gebouwd worden, de wegen en de bruggen, een luchthaven die 1 van de modernste ter wereld is. Dat maakt indruk.

V: Hoe krijgen mensen die informatie tot zich?

A: Via, televisie en als ze op vakantie gaan. Als je naar Ataturk vlieghaven vliegt, denk je: wow, wat modern. Je ziet dat het land een spurt gemaakt heeft. Daartegenover staan de mensenrechten, vrijheid van meningsuiting en allerlei andere zaken, maar dat ziet men niet.

V: Hoe komt het dat mensen dat niet zien?

A: Als ik kijk naar de ongeschoolde eerste generatie zie ik dat men het niet echt beseft. Als ik het heb over de jongeren met een HBO-opleiding die ook op hem stemmen dan denk ik dat zij de macht zien en wat hij maakt en bereikt. Dat spreekt ze aan.

V: Als u in gesprek bent met zulke jongeren, wat zegt u dan?

A: Dan hou ik er mee op. In het begin doe ik mijn best. Maar als ik dan 3 zinnen heb gezegd en zie hoe ze er over praten dan weet ik dat het verloren is. Ik ben niet iemand die haar mond dichthoudt. Op facebook geef ik mijn mening. Alhoewel ik tegenwoordig wat minder doe om mijn ouders gerust te stellen. Iedereen die tegen hem is, wordt opgepakt. Je hebt de kliklijn en dergelijke. Dus ik doe voorzichtiger dan voorheen, maar ik ventileer wel mijn mening. Als ik in een grote groep ben en ik vertel mijn mening en ik praat met mensen dan merk je dat ze zelfs geweld goedkeuren. Tegen zo iemand is niet op te vechten. Als ik zeg: ik vind het niet kunnen dat een president van Turkije een paleis met 1200 kamers heeft terwijl er mensen in het land zijn die honger hebben, dan zeggen ze: hij neemt het toch niet mee het graf in. Dat is voor de volgende minister president. En het andere: Dat heb je nou eenmaal nodig voor je bekendheid in de wereld. Ze begrijpen het niet. En als je dan doorgaat wordt het een vervelend gesprek. Dan kap ik, daar heb ik geen zin in.

V: U voelt zich dus niet helemaal vrij in uw meningsuiting.

A: In het begin voelde ik me heel vrij, ik heb alles gezegd en geroepen. En ik doe dat nog steeds hoor. Ik sta waar ik voor sta. Alleen op facebook ben ik wel wat voorzichtiger geworden. Dat heeft te maken met het verzoek van mijn ouders en kinderen. Die zijn ongerust. Mijn vader maakte zich heel erg zorgen. Hij zei: lieverd, ik wil niet dat jou iets overkomt. Dat je opgepakt wordt bijvoorbeeld. Dan ben ik verloren, dat kan ik niet, zei hij. Hij had slapeloze nachten als ik weer iets gedeeld had.

V: Dat lijkt me heel heftig.

A: Dat is het ook. Daarom ben ik ietsjes voorzichtiger. Ik laat me niet de mond snoeren, maar hou wel rekening met hem. Datzelfde geldt ook voor mijn kinderen. Als ik met hen op vakantie ben en ik wordt meegenomen dan staan zij daar alleen. Dat kan niet.

V: Is dat een reeele dreiging dat u wordt opgepakt op vakantie in Turkije?

A: Dat zou best kunnen. Ik vind het reeel. Ik ben 2 jaar niet geweest en vorig jaar weer wel. Ik dacht continu: wanneer komen ze? Ik zat echt te wachten: nemen ze me wel of niet mee. Ik weet namelijk dat die kliklijnen bestaan. Om mij heen heb ik verschillende mensen gehoord die zeiden: die gaan we bellen. Het bestaat echt. Wat er mee gebeurd weet ik niet, maar het is wel verschrikkelijk. Ik ben geen Gulen-aanhanger, nooit

geweest. Ik noem mezelf seculier. Ik ben 1 van de eersten geweest die zei: die subsidie naar de Gulen-aanhang moet stoppen. Want zij segregeren. Ze zijn niet goed voor de Nederlandse maatschappij. Toen werd ik niet serieus genomen. Toen werd ik ook al raar aangekeken. Niemand durfde dat. Mensen zeiden: ik ben bang. Desondanks heb ik mijn nek wel uitgestoken. Maar toen werd ik weer door de mensen aangesproken dat ik niet geloofde. Tegen Gulen zijn was hetzelfde als atheist zijn. Was het weer niet goed.

V: Heeft u weleens directe of indirecte bedreigingen gehad?

A: Ja. Toen ik sprak over die Gulen subsidie heb ik bezoek gehad van aanhangers op het stadhuis. Zij hebben mij verteld dat ik aan het afdwalen was en verkeerd was geinformeerd. Toen heb ik gezegd: ik ben niet verkeerd geinformeerd. Toen wilden ze me inpalmen, dat is hun werkwijze. Op een gegeven moment zijn ze weggegaan. Wat er vervolgens gebeurde: ik was aan het flyeren vlakbij een moskee en werd aangesproken door een Gulen-aanhanger die zei: je weet toch dat je 300 stemmen van ons hebt? Ik zei klopt. Hij: je weet dat we dat nu niet gaan doen? Ik zei: ja, maar ik heb jullie stemmen niet nodig. Je maakt mij daar niet bang mee. Dat vond ik intimiderend. Ik dacht: wat gebeurt hier nou.

Wat ik ook gehad heb: dezelfde persoon is toen naar mijn vader gegaan en tegen hem gezegd: die dochter van jou, wat doet die allemaal. Via mijn vader wilde hij macht op mij uitoefenen en mij de mond snoeren. Mijn vader belde mij op en zei: waar ben je mee bezig. Ik werd boos op hem. Ik zei: waarom heb je naar hem geluisterd? Had tegen hem gezegd dat hij mij moet bellen. Uiteindelijk gaf hij me gelijk maar hij zei wel: je moet wel voorzichtig zijn, je hebt kinderen.

V: Heeft u dergelijke ervaringen ook uit de Erdogan-hoek gehad?

A: Nee, maar ik heb wel iets meegemaakt. Toen ik op facebook mijn mening gaf over het referendum, werd ik wel aangevallen. Je bent een aanhanger van de CHP (de ataturkpartij) ga maar daar naartoe. Ik zei: jij gaat niet over wie ik steun of niet. Op een gegeven moment beginnen ze dan met schelden. Het eerste wat je hoort: jij maakt je land zwart en belachelijk.

V: Er wordt in Nederland vaak gesproken over de lange arm van Erdogan. Bestaat ‘ie volgens u?

A: Moet ik daar eerlijk in zijn? Ik heb de lange arm van Erdogan gezien, hier in Haarlem. Ik wil voor me houden waar of wat. Het is maar hoe je het bekijkt he. Ik zie het als de lange arm, maar anderen zeggen: dat is bescherming van zijn burgers. Ik heb het wel gezegd tegen mijn partij. Ik weet dat mensen beschermd worden en instructies krijgen zodat andere organisaties voor ze opkomen in Nederland.

V: Dat u niet wilt vertellen wat het is, is dat ook uit zelfbescherming?

A: Nou, kijk. Ten eerste is het een tijdje geleden en doet het nu niet meer terzake. Ten tweede wil ik ook niet mensen onnodig ongerust maken.

V: De partij DENK wordt vaak verweten een verlengstuk van Erdogan te zijn. Wat vindt u van de oprichting van die partij?

A: Iedereen heeft het democratische recht om een partij op te richten. Laten we daar duidelijk over zijn. Dat is iets goeds. Ik ondersteun alleen niet de ideeen van de partij. Natuurlijk niet. Naar mijn idee zorgen ze voor nog meer tweedeling in de samenleving. Dat is niet goed voor Nederland. Ook niet voor de mensen.

V: Vorige week was er bijvoorbeeld een motie in de kamer over vrijlating van de Turkse voorzitter van Amnesty. DENK stemde als enige partij tegen.

A: Ik had niets anders verwacht. Ik kan niet beoordelen of hij instructies krijgt om daar tegen te zijn, maar het is niet goed te keuren dat er zo gestemd wordt. Kijk, als je het de lange arm wilt noemen dan moet je ook bewijzen hebben daarvoor. Maar dat het in hetzelfde straatje valt, valt niet te ontkennen natuurlijk.

V: Vindt u dat er een verschil is tussen de 'gewone' Turks-Nederlandse burger of een Turks-Nederlandse politicus qua verantwoordelijkheid op dit gebied?

A: Op het moment dat je in de politiek zit, ben je een publiek persoon. Dan heb je een bepaalde verantwoordelijkheid. Maar ik vind dat je dat als burger ook hebt. Als burger mag je ook opkomen voor mensenrechten en tegen onrecht. Het is wel een verschil of een burger of politicus op Erdogan stemt. Zeker. Sowieso vind ik het niet kunnen dat je hier politiek actief bent en hier standpunten ondersteunt en vervolgens op een partij stemt die finaal het tegenovergestelde is. Dat kun je niet maken. Ik ben er geen voorstander van, hoewel het een democratisch recht is.

V: Daar staat u hetzelfde in als de GroenLinksvoorzitter die Ilhan Tekir royeerde. Vindt u het ook logisch dat zij hem geroyeerd hebben?

A: Dat is een keuze van die partij, daar ga ik niet over. Iedere partij moet dat zelf bepalen. Maar ik vind niet dat ik dat kan maken als ik voor mezelf spreek.

V: Wat zegt het u dat blijkt u mijn enquete dat nog 4 anderen Turks-nederlandse raadsleden op de AK-partij stemden?

A: Dat verbaast me. Ik had het hoger verwacht. Maar misschien is dat een goed teken.

V: 30 procent gaf aan zich niet vrij te voelen in meningsuiting. Is dat zorgelijk?

A: Tuurlijk is dat zorgelijk. Toen we dat gedoe hadden met die minister die onaangekondigd naar Nederland kwam, het eerste wat er gebeurt: ik wordt gebeld. Daar baal ik weleens van. Ik heb er niets mee te maken. Ik durf me wel uit te spreken, maar ik kan me voorstellen dat het voor sommigen een lastig pakket is.

V: 65 procent gaf aan het onbegrijpelijk te vinden dat GroenLinks Tekir royeerde..

A: Dat is behoorlijk veel. Ik heb een andere mening wat dat betreft.

V: Wat zouden we in Nederland beter kunnen doen. Ik hoor veel dat Turkse Nederlanders zich weggedrukt voelen.

A: Ik heb een familielid. Hij is getrouwd met een Nederlandse. Vernederlandst. Ik ben geintegreerd, hij geassimileerd. Op zijn werk zit hij alleen maar met rechtse collega's en hij wordt niet geaccepteerd. Wat ik zie: dat zelfs die persoon zich buitengesloten voelt en tegen mij zegt: ik begrijp dat mensen zich terugtrekken en een proteststem uitbrengen. Je kan dus teleurgesteld zijn en anders tegen dingen aan gaan kijken. Ik zie het ook bij bijvoorbeeld mijn dochter. Hoe vaak is zij niet gediscrimineerd. Hoe vaak is zij niet met de bus meegenomen omdat de chauffeur niet stopte? Dat zo'n kind op een gegeven moment zich afzondert, ik keur het niet goed, maar ik vind het triest. Het klimaat in Nederland is op dit moment niet goed. Er is een tweedeling. Dat maakt diepe wonden.

V: Gaat het wat u betreft ten koste van de integriteit van een politicus als hij 'twee heren dient'

A: Volgens mij kan je niet twee heren dienen. Dat kan niet. Eens zal je lijnrecht tegenover elkaar staan en wie dien je dan? Los daarvan vind ik dat je als politicus niet de schijn van moet hebben. Voor mij persoonlijk, want ik ben heel idealistisch. Je kunt niet van twee walletjes eten.

Bijlage 4: Kursat Bal

Fractievoorzitter DENK/Verenigd Arnhem
14 februari 2018

V: Zou u allereerst wat meer over uzelf kunnen vertellen?

A: Ik ben geboren in Kayseri. Mijn vader was gastarbeider en in de jaren 60 naar Nederland gekomen. Ik ben in 1974 geboren. Mijn moeder heeft op een gegeven moment geëist dat het hele gezin naar Nederland zou komen. Ik ben de jongste thuis. We zijn naar Arnhem gekomen, Klarendal. Ik heb natuurkunde gedaan aan de universiteit in Nijmegen. Daarna promotieonderzoek gedaan, daarna drie jaar in het onderwijs gewerkt als docent Natuurkunde. De laatste 10 jaar ben ik werkzaam bij ASML als architect.

V: Wanneer bent u politiek actief geworden?

A: Naast mijn studie en werk heb ik in mijn vrije tijd altijd vrijwilligerswerk gedaan bij stichtingen en verenigingen. Ook bestuursvoorzitter geweest. Ik ben ook landelijk actief geweest in maatschappelijke organisaties. Veel overleg gevoerd met maatschappelijke betrokkenen. Ik had het gevoel: op landelijk niveau gaan de dingen heel langzaam. Je bent ver verwijderd van de burgers op straat. Ik dacht: ik wil wat terugdoen, lokaal in Arnhem. Op dat moment werd ik gevraagd deel te nemen aan een initiatief om een nieuwe partij op te richten in 2013. Dat was een raadslid die uit de CDA-fractie was gestapt. Hij heeft wat mensen in zijn netwerk geraadpleegd en ik werd ook aangedragen. Daaruit ontstond de partij verenigd Arnhem. Degene die het initiatief nam zag het op eeen gegeven moment niet meer zitten, maar ik wel. Met de resterende mensen hebben we de partij opgericht op 30 september 2013.

We hebben ons opgericht met bepaalde idealen. We willen een verenigd Arnhem. De trend van groepen burgers met de rug naar elkaar toe, vonden wij onacceptabel. Daar konden wij niet onverschillig in blijven. Wij wilden met een krachtige beweging de kloof naar elkaar toetrekken binnen de mogelijkheden. We waren teleurgesteld dat politici geen leiderschap toonden. Niemand die een geloofwaardige inhoudelijke oplossing bood. Enige tijd later zag ik dat Tunuhan Kuzu en Selcuy Ozturk in de Tweede Kamer zich ook erg stoorden aan een handeling van de PvdA. Asscher stigmatiseerde jongeren met een migrantenachtergrond. Dat vond ik sowieso niet kunnen. Gelukkig vonden zij dat ook. Dit kunnen wij niet steunen, zeiden ze. Ze kwamen er niet over uit. Ik vond en vind dat zij terecht hun rug recht hielden. Vanwege politieke overwegingen wilden de PvdA dat zij een stap terug zouden doen. Dat hebben ze niet gedaan. Dan is het het politieke belang van de PvdA tegenover het principiele belang van Kuzu en Ozturk. Ik heb ze gefeliciteerd dat zij hun rug recht hielden. Vanaf dat moment ben ik ze blijven volgen en zij mij ook. Altijd elkaar gesteund. Toen kwamen de eerstvolgende tweede kamer verkiezingen. Vanuit die steun die ik ze gaf heb ik meegewerkt aan de tweede kamer campagne voor deze regio. Met een mooi resultaat. Nu zijn er gemeenteraadsverkiezingen en zeiden ze: nu steunen we jou.

V: Wat maakt DENK voor u de ideale partij? Wat zijn belangrijke standpunten?

A: Het heeft te maken met prioriteitstelling. Artikel 1, gelijkheid. Dat zeggen heel veel partijen, maar er is een verschil in prioriteit. De segregatie, de ruggen naar elkaar toe, de ongelijkheid in kansen, dat heeft de hoogste prioriteit voor DENK en Verenigd Arnhem. Andere partijen hebben niet diezelfde prioriteit. Daarin kunnen we elkaar heel goed vinden. Hun politieke ervaring helpt me.

V: Voor mijn onderzoek heb ik alle Turks-Nederlandse raadsleden in kaart gebracht. Wat opvalt: bijna alle raadsleden stemmen op een linkse partij. Heeft u daar een verklaring voor?

A: Even nadenken. Ja, terwijl de Turkse gemeenschap best rechts is. In Turkije zijn ze rechts en dan komen ze hier en zijn ze links, dat is wel opvallend ja. Ik zelf heb me verbonden gevoeld met CDA en PvdA. Als ik kijk naar mijn keuze in de raad dan is dat zeker links te noemen, maar ook rechts. Als het gaat om parkeerbeleid en ondernemerschap bijvoorbeeld kan ik het goed vinden met de VVD. Is het goed als ik er even over nadenk?

V: U bent in Turkije geboren, wat betekent uw dubbele nationaliteit voor u?

A: Dat ik twee paspoorten heb. Daar gaat het over. Het gaat om de inhoud, de loyaliteit, de persoonlijke verbondenheid. Ik ben me bewust dat ik een Turkse achtergrond heb, ik heb veel familie in Turkije die ik liefheb. Ik wens de Turkse samenleving heel veel voorspoed, vrede en vrijheid. Ik gun ze heel veel goeds. Ik wens niet te gemeenschap de schaden. Ik voel liefde voor die samenleving. Als ik met weinig moeite iets kan doen met veel waarde voor de gemeenschap dan gun ik ze dat. Ze hebben veel goodwill bij mij. Maar datzelfde geldt ook voor Nederland. Eigenlijk moet ik zeggen: mijn verbondenheid met Nederland is groter omdat ik hier leef. Als ik ziek ben ga ik hier naar een ziekenhuis, ik ga hier naar school en mijn kinderen ook, ik betaal mijn belasting hier, ik ben hier opgegroeid, net als mijn kinderen. Daarmee ben ik een onderdeel van deze samenleving. Ik beschouw me als krachtig verbonden met de samenleving. Als iemand aan mij komt, dan komt ie aan de Nederlandse samenleving en andersom. Dat is de verbondenheid die ik voel. Op een iets lossere manier heb ik dat ook met Turkije.

V: Logisch dat er een dubbele verbondenheid is. Maar is het op politiek niveau niet anders? Kan het dan ten koste gaan van de integriteit van een politicus als hij dubbel loyaal is?

A: Dubbele loyaliteit, wat bedoelen we daar mee?

V: Stel dat er een vraagstuk langskomt wat zowel het Turkse als Nederlandse belang raakt..

A: Kijk, voor mij is het zo dat het een verrijking is dat ik verbondenheid voel met Turkije. Ik beschouw mezelf 100 procent onderdeel van deze samenleving, de Nederlandse. 100 procent arnhemmer en Nederlander. Daarin volledig gelijk aan iedere andere Nederlander en daarmee een deel van Nederland. Maar wel met wie ik ben, met mijn achtergrond. Dat is wat mij betreft een verrijking voor Nederland. Mijn verbondenheid met Turkije doet niets verminderen aan mijn commitment en loyaliteit met Nederland.

V: Heeft u gestemd tijdens de laatste verkiezingen in Turkije?

A: Nee.

V: Is dat een bewuste keuze?

A: Ja, dat was een bewuste keuze. Ik stel mijn prioriteit aan Arnhem. Ik wil oplossingen hebben voor vraagstukken hier in Arnhem, Nederland. Daarin heb ik gezien dat ik de steun van zoveel mogelijk mensen achter me wil hebben. In de Turkse gemeenschap is verdeeldheid. Je hebt mensen die voor Erdogan zijn, tegen Erdogan zijn. Op het moment dat ik openlijk een keuze maak, vervreemd ik de anderen van me Ik heb gezegd: wat ik voor deze samenleving doe, heeft een hoge prioriteit dan mijn democratische stemrecht in Turkije. Ik heb gezegd: ik maak geen keuze. Om het mogelijk te maken dat iedere fractie binnen de Turkse samenleving zich kan verbinden met dit initatief.

V: Zou u er gezeur mee krijgen als u openlijk zou zeggen op bijvoorbeeld Erdogan te stemmen?

A: Ik weet niet of het rumoer oplevert. Binnen mijn familie heb ik al grote verschillen in voorkeur. Mijn vader is links in Turkije, mijn broer is conservatief, mijn zwager is nationalistisch, en als ik een keuze maak, zal de ene wenkbrauw zich fronsen en de ander zal zeggen dat heb je goed gedaan jongen. Ik wil geen tijd verliezen aan thema's die niet centraal hebben, de toekomst hier.

V: Als ik het goed begrijp heeft u niet gestemd om de lieve vrede in de familie te bewaren?

A: Ik heb niet gestemd omdat ik de thema's hier belangrijker vond dan het stemmen in Turkije. Het zou afbreuk zijn aan mijn prioriteit hier.

V: Bij de laatste verkiezingen stemde ongeveer de helft van de Turkse Nederlanders, zij die stemden deden dat massaal op de AK-partij. Hoe is de populariteit van Erdogan en de AK-partij te verklaren?

A: Ik vermoed dat de migrantengemeenschap in Nederland komt vanuit centraal-Turkije. Anatolie. De gemiddelde bevolking in Turkije is niet 1 op 1 een afspiegeling. Ze komen uit afgelegen gebieden. In het midden van Turkije zijn ze meer op de hand van de AK-partij. Het grote deel van de migranten die naar Nederland zijn gekomen, komen uit gebieden waar de AK-partij populair is.

V: Maar de verklaring voor de populariteit van Erdogan? In de Nederlandse media wordt hij toch vooral afgeschilderd als een dictator. Toch stemt 80 procent van de Turkse Nederlanders op hem.

A: Ik denk dat dat te maken heeft met het kennen van de context. De Turkse gemeenschap in Nederland kent die context en volgt het. De media kent onvoldoende de context in Turkije waardoor zij de Turkse situatie langs de eigen meetlat leggen. Dit is speculeren, maar stel: je maakt Rutte politicus in Turkije. Zou 'ie ver komen denk je? Of zou ie binnen de kortste keren vanwege allerlei verhoudingen die daar van toepassing

zijn uitgerangeerd zijn. De Turkse context creeert een bepaalde conditie om bepaalde leiders te laten overleven. Polderen, bijvoorbeeld. Als je dat in Turkije teveel doet, hou je het waarschijnlijk niet lang vol. In de Turkse context zijn veel botsingen. Niet veel luisteren, maar over en weer. Het is masculien. Het Ottomaanse rijk viel uiteen en toen werd de vraag gesteld: hoe komt dat? Allerlei stromingen probeerden daar een antwoord op te geven en de ene kwam dan aan de macht ten koste van de andere. De andere ging ondergronds en voordat je het weet heb je een samenleving onder spanning en krachtenvelden. Als je daarin middenwegen probeert te vinden, houdt dat geen stand. Je bent of voor of tegen. In die context komt er via botsingen iemand bovendrijven. Erdogan in dit geval. Als Erdogan in Nederland politiek zou bedrijven, zou hij ook niet ver komen. Hij is een product van de Turkse samenleving. Binnen die context zien Turkse mensen dat hij goede dingen doet.

V: Uit interviews met hoogleraren bleek inderdaad dat die context erg belangrijk is. Het neemt alleen niet weg dat Erdogan schooldirecteuren in de gevangenis zet, de persvrijheid inperkt en allerlei universele waarden buiten de deur zet.

A: Ook dat heeft te maken met context. Vlak na de Tweede Wereldoorlog zijn ook in Nederland honderdduizenden mensen apart gezet. De collabareteurs van de tweede wereldoorlog. Wat moest je met ze doen toen de oorlog voorbij was? Het is voor mij heel moeilijk om het precies te beoordelen of wat Erdogan doet goed of fout is. Je moet het binnen de context zien. Ook in Nederland hebben wij gevallen gehad waarin we in die aantallen mensen apart hebben gezet. Er is een staatsgreep geweest in Turkije. De machthebber in Turkije zegt: ik heb indicaties dat er bepaalde machtsstructuren zijn die de staatsgreep mede hebben opgezet. Vanuit een structuur die dat nog een keer zou kunnen doen. Dat mogen we niet toestaan en moeten we managen. Dan kom je bij de aanpak die zij hebben gekozen. Vanuit Nederland is het moeilijk om te zeggen: natuurlijk of natuurlijk niet.

V: Ik snap dat het lastig te beoordelen is. Maar ik zie wel dat ongeveer alle media staatsmedia zijn geworden in Turkije, dat er duizenden gevangen worden genomen. Dat is toch iets wat iedereen automatisch afkeurt?

A: Ik wens Turkije heel veel mediavrijheid, pluriformiteit en een ontwikkeling die Turkije er toe brengt deze ontwikkeling te verminderen. Het is erg jammer, absoluut. Ik gun Turkije een pluriform medialandschap. Waarin een thema van alle kanten wordt belicht en burgers goed geinformeerd zijn. Tegelijkertijd hebben ze recent een staatsgreep achter de rug en proberen ze de risico's te managen. Je moet Turkije tijd geven om te herstellen.

V: Wordt dat volgens u in de Nederlandse media te weinig belicht?

A: Absoluut. De meetlat is Nederlands. Dat gebeurt in de hele wereld, dat de Nederlandse meetlat wordt opgelegd. Terwijl de Turkse samenleving een hele ontwikkeling aan het maken is en een bepaalde richting op gaat. Dit is een fase, waarin een niet-democratisch partnerschap zeggen: die democratische leider gaan wij wegdoen. Daartoe hebben ze honderden mensen gedood. Wie zijn dat? Dat heeft tijd nodig om daarover heen te komen. De Turkse samenleving is daarin getraumatiseerd. De vraag is: zouden wij daar

in Nederland rekening mee moeten houden. Dat degene die voor je staat getraumatiseerd is? Ik vind van wel.

V: In de media wordt ook vaak gesproken over de lange arm van Erdogan. Bestaat 'ie volgens u?

A: Bestaat 'ie volgens mij? Ik denk dat het niet meer of minder is dan de lange arm van Nederland in Turkije. Ik heb geen aanwijzingen dat het hier aanwezig is en met allerlei dingen bezig is. Ik denk dat er sprake is van symmetrie. Net zoals wij vanuit het Westen aanwezig zijn in de rest van de wereld, is de rest van de wereld ook aanwezig in Nederland. We hebben consulaten, althans, tot voor gisteren. (werd gesloten door Zijlstra.)

V: Vorige week was DENK de enige fractie in de Tweede Kamer die tegen een motie stemde voor vrijlating van de Turkse voorzitter van Amnesty.

A: Dat heeft te maken met de context. Ik kan me voorstellen dat het te maken heeft met de context kennen. Ook in goede doelen werken mensen die fouten kunnen maken. Je bent niet opeens een engel dan. Onschuldige mensen moet je niet gevangen zetten. Maar was 'ie onschuld of niet, ik weet het niet? Ik vermoed dat de DENK-fractie tegen heeft gestemd vanwege die context. Iedereen kan fouten maken. Als de autoriteiten vinden dat hij fouten heeft gemaakt, dan kun je iemand vastzetten. Waarschijnlijk hebben zij gezegd: er waren blijkbaar gerede twijfels over de betreffende persoon. Ik heb nu niet de informatie dat dat per definitie fout was. Ik ben bereid te zeggen: dit was fout, maar dan moet ik de dossiers hebben. En zeggen: wat Turkije daar doet is fout, zonder de informatie te hebben, dat is juist misschien wel niet rechtmatig.

V: Begrijpt u dat politici en burgers gaan twijfelen of er inderdaad een lange arm is.?

A: De politici die die context niet kennen of niet willen kennen en uitgaan van bepaalde frames die snappen niet de keuzes van mensen die die context wel kennen. Als je dat wel kent, heb je moeite om dat frame zomaar te volgen. In mijn perspectief heeft het niets te maken met een lange arm.

V: Is het misschien populisme voor de Turks-Nederlandse achterban van DENK?

A: Misschien moeten we het concreet maken. Als we het hebben over het voorbeeld van Amnesty. Als DENK daarin zegt: ik mis feitelijke informatie om te oordelen, is dat populistisch? Nee. Ik ben een persoon, ik ben een vrije geest en ik moet een oordeel vellen over iets waar ik te weinig informatie van heb. Dus ik steun het niet. Iedereen wil consistent zijn. Dat anderen dat niet hebben en daar over heen stappen, zegt iets over de ander.

V: Ilhan Tekir werd geroyeerd door GroenLinks omdat hij steun uitsprak voor Erdogan. Snapt u de beslissing van GroenLinks?

A: Dat is precies wat ik bedoel. GroenLinks zit zo in de Nederlandse meetlat met frames over Turkije dat ze totaal geen oog hebben voor de context in Turkije. Het gaat om Ilhan

die zelf die context kent en daarnaar handelt. Ik snap het niet van GroenLinks en vindt het verkeerd.

V: De AK-partij is conservatief-islamitische partij, GroenLinks een seculier-progressieve. Dat staat wel mijlenver uit elkaar toch?

A: Dan zegt GroenLinks dus: als je confessioneel of conservatief bent, heb je niets te zoeken bij GroenLinks. Maar dat zeggen ze niet. Gelovige mensen zijn net zo welkom zeggen ze. Confessionaliteit kan geen criterium zijn om Ilhan weg te sturen. GroenLinks heeft heel erg verinnerlijkt de frame ten aanzien van de leider in Turkije. Als je op enige manier steun in zijn richting uitspreekt.. Waarom heeft GroenLinks zo'n hekel aan Erdogan?

Trump is ook buitengewoon populistisch en kort door de bocht met allerlei uitspraken. Als iemand binnen GroenLinks zou zeggen ik heb een dubbele nationaliteit en ik heb op Trump gestemd zouden ze dan hetzelfde doen? Dat zijn vragen die ik mezelf dan stel. GroenLinks mag zijn keuze maken, maar ik vind het jammer omdat GL geen ruimte wil laten binnen hun eigen leden om rekening te houden met de context.

Ik zie Erdogan als een gekozen leider, met een meerderheid. Ik heb daar respect voor.

V: Een stem op Erdogan kan wat u betreft dus prima samengaan met werkzaamheden voor een politieke partij in Nederland.

A: Ja. Maar ook een stem tegen Erdogan. In de ideale wereld zou dat niet uit moeten maken.

V: U heeft het veel over context, heel belangrijk. Maar hoe je het wend of keert is de AK-partij een totaal andere partij dan GroenLinks. Is er niets in u dat denkt: het is op zijn minst vreemd?

A: Nee. Bijvoorbeeld een CDA-er die nu een CDA-er is. Als je dan 100 jaar terug gaat en een partij die toen aanwezig was en is opgegaan in het CDA. Zou de CDA-er van vandaag de politieke leider van toen steunen in de keuzes die hij maakt. Als het gaat om iets wat 30 jaar geleden of 60 jaar geleden heel goed was, vanuit een zelfde politieke traditie en die traditie heeft zich inmiddels ontwikkeld en komt nu tot hele andere keuzes bijvoorbeeld bij softdrugs of slavernij. 100 jaar geleden dachten we nog anders over slavernij. Zou een Nederlander van vandaag daar mee instemmen. Zou je met de normen van vandaag de leiders van toen kunnen rechtvaardigen.

V: Dat is met Erdogan toch niet het geval nu. Of loopt Turkije achter volgens u?

A: Het is niet zozeer achterlopen. Het is een andere context. Binnen die context in Turkije heb je een aantal keuzes. Die keuzes die we in Nederland hebben, heb je daar niet. In Turkije heb je een situatie waarbij het Ottomaanse rijk uiteen viel, daarvoor waren de conservatieven de machthebbers. In dat proces speelde de oppositie van de conservatieve lijn een belangrijke rol. Daarna heeft de seculiere meerderheid de macht gegrepen op een manier waarbij de conservatieven en de symbolen werden weggedrukt. Het was verboden om koranonderwijs te hebben. Onder Ataturk. De islamitische

identiteit en mensen stonden onder druk. Onder die situatie wilden mensen uitkomen. Later kwamen er democratische verkiezingen en de wens om de islamitische identiteit vrijelijk te uiten kwam naar voren, maar tegelijkertijd was de seculiere stroming gevreesd. Die spanning was niet opeens zomaar weg. Tot voor kort was de seculiere controle over de samenleving krachtig. Stap voor stap heeft de islamitische conservatieve stroming voldoende macht kunnen verwerven om de seculieren van hun positie te duwen. Onder leiding van o.a Erdogan. Dat spanningsveld dat is een interne ruzie. Waar je voor het 1 of voor het ander bent. Zo'n gespannen samenleving met veel krachten is een hele andere politieke conditie dan in Nederland. In Nederland kan je daarom heel goed polderen, maar in zo'n gespannen situatie kan je alleen maar de ander verslaan. Je ziet dat een leider binnen die zuilen niet iemand als Rutte naar voren kan brengen. Die zuil moet iemand naar voren brengen die de andere zuil van repliek voorziet. Niet deals sluiten, maar vechten is het. Dat brengt leiders naar voren die vechten. Als je dat volgt ga je automatisch ook een keuze maken.

V: We zijn het erover eens dat Turkije een heel ander land is dan Nederland. Is het daarom wel wenselijk dat Turkse Nederlanders kunnen stemmen in Turkije.

A: Toen het net bedacht werd, was ik positief. Maar als ik zie hoe het ons in Nederland afleid, heb ik mijn bedenkingen. We moeten ons richten op onze kinderen en toekomst hier. Dat is het aller belangrijkste. Ik gun Turkije de beste leiders, economie en vrede. En ik ben niet zo arrogant dat ik zeg: ik weet wat goed is voor Turkije. De mensen in Turkije weten dat beter. Ik wil hun daar niet in oordelen. Als ik oordeel, zeg ik eigenlijk: ik weet het beter. Ik weet hoe complex de situatie is en hoe de leiders worstelen. Ik ben al blij als ik hier mijn eigen keuzes goed kan maken. Het is gewoon ingewikkeld. Ik ben hier opgegroeid en wens ze in Turkije het allerbeste.

V: Uit de enquete bleek dat 30 procent van de ondervraagden zich niet geheel vrij voelt in hun meningsuiting. Is dat zorgelijk volgens u?

A: Ik had graag gezien dat iedereen vrij hun mening kan uiten. Maar zorgelijk? Nee, de Turkse context moet je echt daar houden.

V: Ik sprak een Turks-Nederlands raadslid in Haarlem en zij zei dat er bijvoorbeeld weldegelijk een kliklijn bestaat en dat ze met intimidatie te maken heeft.

A: Klopt. Dat is geen goede keuze als dat er is. Ik denk dat het heel belangrijk is dat je terughoudend bent met oordelen over kampen in Turkije. Maar ook dat de kampen in Turkije hun twisten buiten Turkije voor de ogen van niet-Turken gaan uitkristaliseren. Het schaadt de thema's die voor de Turkse Nederlanders belangrijk zijn. Je moet elkaar niet gaan bevechten, daar help je niemand mee.

V: Uw eigen partij in de tweede kamer doet daar ook aan mee. Door filmpjes te maken van collega Turkse Nederlanders die uitspraken doen over Turkse kwesties.

A: In de mate dat het om Turkije gaat is dat denk ik niet verstandig. Maar ik denk dat dat niet de bedoeling is van DENK om te dienen als de lange arm van Turkije. Nee, het is om duidelijk te maken hoe de volksvertegenwoordigers van Nederland keuzes maken. DENK ziet ook dat er een discrepantie is tussen de keuze van sommige

volksvertegenwoordigers versus de burgers. Sommige politici willen graag als ze met de burger praten A zeggen en als ze stemmen B zeggen.

V: Gaat een dubbele loyaliteit ten koste van de integriteit van een politicus volgens u?

A: In de manier waarop ik het probeer te doen niet. Ik ben 100 procent loyaal aan de Nederlandse samenleving. En wat ik in de raad doe, doe ik voor Arnhem. Voor vrede, voorspoed en vrijheid. Mijn bagage het zij als natuurkundige, moslim of Turkse Nederlander wil ik gebruiken voor Arnhem. Ten voordele. Dat is mijn inzet. Uit liefde voor Arnhem.

Bijlage 5: Zulfikar Guler

Raadslid D66 Schiedam
17 februari 2018

V: Kunt u wat meer vertellen over uw achtergrond, waar u vandaan komt en hoe u de politiek bent ingerold?

A: Ik ben geboren in Turkije, in Kayseri, hartje Turkije. Mijn ouders hebben ons hier begin jaren 70 naar toegebracht. Ik was toen 3 maanden jong. Op de schoot van mijn moeder naar Rotterdam gekomen.

V: Waarom zijn jullie naar Nederland gekomen?

A: Vanwege gezinshereniging. Mijn vader was hier al en hij heeft ook ons overgehaald. Vanaf dat moment begon ons leven in Nederland. De scholen en studies heb ik hier afgemaakt. Vanaf mijn 25e kwam de lokale politiek in beeld. Eerst werd ik lid van de jongerenvereniging van de VVD, daar was ik 2 jaar passief lid. Later ben ik eruit gestapt. Ik voelde me niet thuis daar. Het was nog in de tijd, de jaren 90, waar nog weinig niet-westerse migranten bij de VVD zaten. Als je naar zo'n bijeenkomst ging, merkte ik dat de blikken op me gericht waren. Wauw, wat is dat? Iemand van een andere planeet? Toen ben ik er mee gestopt. Ik zat toen al in het onderwijs als docent, en ik hoorde links en rechts: D66 is de partij van het onderwijs. Ik dacht: daar ga ik me aanmelden. Vier jaar lang passief lid geweest en totaal geen aspiraties om bestuurlijke activiteiten te doen. We waren weliswaar lid, maar werden niet gezien. Je kan wel leden hebben van een andere afkomst, maar dat wil niet zeggen dat je wordt ontplooid en dat er bekeken wordt wat onze talenten waren. Na die 4 jaar besloot ik de gok te nemen me verkiesbaar te stellen. Ik kwam op plaats 6 te staan. Geheel tegen alle verwachtingen in werd ik gekozen. Niet direct, maar D66 ging een coalitie vormen en leverde een wethouder waardoor er een plaats vrijkwam.

Daar sta je dan. Totaal onervaren. Maar dat was wel een moment dat ik bewust werd: nu ga je je echt inzetten. Ik denk dat ik de afgelopen 4 jaar alles heb gegeven. De rest laat ik over aan de kiezers de komende verkiezingen.

V: Spelen voorkeursstemmen ook een rol?

A: Op dit moment sta ik op plaats 7. Ik verwacht niet dat we 7 zetels gaan halen, maar ik sluit niet uit dat we een verkiezingsstunt kunnen maken. Ik ga inderdaad voor meer zekerheid door voorkeursstemmen binnen te halen. Met name in de wijk Nieland, wat toch een beetje mijn district is. Hier moet ik zoveel mogelijk stemmen zien te halen.

V: U stond op plaats 6, geeft aan u met hart en ziel ingezet te hebben en staat nu op plaats 7. Hoe komt dat?

A: Ze zeggen wel: politiek is wetenschap, maar ik zie er weinig wetenschap in. De landelijke D66 heeft besloten om zoveel mogelijk gelukszoekers buitenboord te houden. Ze hebben een adviescommissie opgericht die min om meer de kieslijsten samenstelt. Dan kom je op een bepaalde plek en de leden van D66 kunnen dan in elke gemeente de kieslijst een beetje veranderen. In mijn geval is dat helaas hetzelfde gebleven. Er waren

wel wat schommelingen, maar mijn positie bleef hetzelfde. Ik vind dat erg jammer. Voor mezelf en Schiedam. Het is nu even afwachten tot de verkiezingen.
V: Wat me opvalt tijdens mijn onderzoek is dat bijna alle Turks-Nederlandse politici actief zijn voor een partij aan de linkerkant van het politieke spectrum. Heeft u daar een verklaring voor?

A: Dat heeft te maken met een voorgeschiedenis. Je hebt een percentage Nederlandse Turken, die hoogopgeleid en seculier zijn en linksgeoriënteerd. Jarenlang op de PvdA. Maar dat wordt nu steeds jammer. Dat vind ik jammer. Want wil je daadwerkelijk een bijdrage leveren aan de wederzijdse acceptatie in de samenleving dan zou het beter zijn om links te stemmen. Maar het heeft veel te maken met die eerste generatie Turken.

K: De linkse partijen bereiken ook de arme mensen of mensen die geen baan hebben. Rechtse partijen werken vooral voor de middeninkomens en hoge inkomens.

A: Dat is inderdaad ook een reden. Het is ingebakken dat linkse partijen er zijn voor de minderbedeelden.

V: Het rare is dat diezelfde Turkse Nederlanders die in Nederland links-progressief kiezen in Turkije vaak voor een conservatieve partij gaan.

A: Er leven zo'n 400.000 Turken in Nederland. Zij zijn vooral afkomstig uit het midden van Turkije. Dat is een heel conservatief gebied. Die zullen hoogstwaarschijnlijk rechts stemmen in Turkije inderdaad. Maar het wordt steeds minder dat er op links wordt gestemd hier in Nederland door Turken. Dat zie je al bij de PvdA. Daaruit is bijvoorbeeld DENK ontstaan. Ik verwijt nog steeds de linkse partijen dat ze meer hadden moeten luisteren naar kandidaten en raadsleden van Turkse komaf. Dan was dit niet gebeurd. Die splijting had voorkomen kunnen worden.

V: Vindt u het wat dat betreft een goede zaak dat er nu een partij is als DENK die voor Turkse Nederlanders heel interessant is en hun belangen misschien beter vertegenwoordigt:

A: Dat is een lastige. Zolang de partij niet polariserend werkt, de Nederlandse en Turkse samenleving tegen elkaar opzet, is het een welkome aanvulling. Zij hebben wel degelijk goede punten ingebracht. Bijvoorbeeld niet voortdurend praten over integratie, maar over acceptatie. Dat er weldegelijk arbeidsdiscriminatie is. Voor menig Turkse kiezer is de link van DENK naar Turkije nog wel steeds een schimmige constructie.

V: Er wordt inderdaad in de media vaak gesproken over de lange arm van Erdogan.

A: Zolang niet kan worden bewezen dat die lange arm er is, vind ik dat we DENK het voordeel van de twijfel moeten geven. Afgezien daarvan zal het een welkome geschenk zijn voor de Turkse Nederlander.

V: Nog even over die lange arm. Deze week was er een motie in de Tweede Kamer over vrijlating van de Turkse voorzitter van Amnesty. DENK was de enige partij die tegen de motie stemde.

A: Dan roep je inderdaad wantrouwen over je af. Ik denk dat dat een slechte zaak is ja. Als de volledige tweede kamer tijdens zo'n motie voor vrijlating stemt en alleen DENK niet… tsjaaa

V: Maar waarom doen ze dat dan? Wat zit daarachter?

A: Nou, bang om te worden uitgesloten van Turkije. En niet te worden toegelaten.

V: Dan is er dus weldegelijk sprake van bemoeienis vanuit Turkije

A: Er is weldegelijk een angst, ja. Dat kan niemand ontkennen. K: 75 procent heeft op de AK-partij gestemd in Turkije dus als DENK zegt: we stemmen mee, dan zegt de achterban: we gaan niet op jullie stemmen.

V: Is zo'n situatie wenselijk volgens u? Dat een politieke partij in Nederland rekening moet houden met belangen in een ander land

A: Tuurlijk, dat is totaal onwenselijk. Ik kreeg een tijdje geleden een brief met de opmerking: stem op DENK. De adressen waren dus bekend. Er stond in: als je op ons stemt krijg je korting hierop en korting daar op. Ik dacht: wow hoe komen ze aan mijn adres. Dus daar wordt echt wel rekening mee gehouden.

V: Heeft u als raadslid van D66 weleens het gevoel dat u tussen twee kampen in zit?

A: Zeker. Allereerst ben ik loyaal aan zowel mijn moederland Nederland als mijn vaderland Turkije. Ik hou van allebei de landen en zal nooit mijn afkomst verloochenen. Maar bijvoorbeeld over het referendum in Turkije waar Erdogan de absolute meerderheid haalde en macht naar zich toetrok. Voordat ik daar wat over zeg bedenk ik me eerst heel goed. Binnen de kortste keren wordt je gestigmatiseerd. Met name door AK-partij kiezers en jongelui.

V: In de enquete heb ik de vraag gesteld: voelt u zich volledig vrij in uw meningsuiting. Dat voelt u dus niet helemaal?

A: Nee, ik heb nog een familie wonen in Turkije. De mensen die nu aan de macht zijn, hebben totaal geen geweten en zullen alle middelen inzetten om hun macht te behouden. Ik zeg hier nu bepaalde dingen, maar wees er heel voorzichtig mee hoe je dat straks op papier zet.

V: ik weet hoe gevoelig het ligt.

A: Ja, dit kun je niet vergelijken met de Nederlandse politiek. Waarin je alles zegt tegen elkaar tot een bepaalde grens, zonder gevolgen. Maar in de Turkse politiek kan je bij het geringste al worden opgepakt, bijvoorbeeld voor een eenvoudige tweet die je hebt gestuurd.

V: Ook in Nederland? Bent u weleens bedreigd of geïntimideerd?

A: Nou, een goeie vriend van mij heeft zijn raadslidmaatschap voor zes maanden stil moeten leggen. Vanwege serieuze bedreigingen. Nou, dat wens ik jou en niemand toe. Dat is afschuwelijk.

V: Het lijkt me een hele moeilijke positie.

A: Ik heb het naar mijn zin in Schiedam en in Nederland. Ik kan mijn zegje doen, maar over sommige dingen uit ik me liever niet meer.

V: Zou Nederland iets aan deze situatie kunnen en moeten doen?

A: Er zijn ongeveer 100 Nederlandse Turken die in de gevangenis zitten in Turkije. Wat de overheid daaraan kan doen: ik weet het niet. Ze hebben tot nu toe wat diplomatieke druk uitgeoefend, maar ik weet niet in hoeverre dat serieus wordt genomen door Turkije. Vast wel, maar waar het toe leidt, ik weet het niet. Ik volg het wel dagelijks. Tot op heden heb ik er hier in Schiedam weinig tot niets van gemerkt. Ik heb wel gehoord van vrienden dat er intimidatie pogingen zijn geweest. Het bevindt zich onderhuids. Het kan naar aanleiding van helemaal niets, zomaar losbarsten.

V: Is het omgekeerd ook zo dat u met wantrouwen wordt bekeken door Nederlandse collega politici?

A: Nee, niet door Nederlandse politici. Wij hebben ons wel bewezen dat we loyaal zijn aan deze politiek en dat we geen dubbele agenda hebben. Door onze manier van werken en doen en onze bijdrages aan Schiedam hebben we toch wel een bepaalde indruk gemaakt. Ik merk niets van wantrouwen.

V: Een van de kernvragen van mijn onderzoek luidt: leidt een dubbele nationaliteit automatisch tot een dubbele loyaliteit?

A: Het is als kiezen tussen je moeder en vader. Ik vind het alleen maar mooi dat ik twee kanten heb. Ik ben aan beide loyaal. Hoe ver ik dat praktiseer, dat laat ik aan mezelf over. Ik ben er trots op dat ik zowel Nederlands als Turks ben.

V: Als ‘gewone burger’ kan ik me voorstellen dat dat geen enkel probleem is. Maar is dat als politicus niet anders?

A: Ik heb daar eigenlijk nog nooit iets van gemerkt. In de lokale politiek speelt dat ook nauwelijks een rol. Wij hebben in het verleden, toen uit een onderzoek van Motivaction kwam dat 80 procent van de Turkse jongeren sympathie had voor IS, gezegd: daar zijn we het niet mee eens, en ons er tegen uitgesproken. Dat onderzoek klopte ook niet. Alsof de gemiddelde Turk hier met een hakbijl rondloopt.

V: U heeft zelf ook een dubbele nationaliteit. Heeft u gestemd tijdens de laatste verkiezingen in Turkije?

A: Tien jaar geleden heb ik wel gestemd op de AK-partij. Toen was ik voor militaire dienstplicht in Turkije. Dat was mijn eerste en laatste keer. In 2015, de laatste keer, heb ik niet gestemd. Tien jaar geleden was de AK-partij ook nog een andere partij. Op dat

moment was het enige alternatief voor een betere samenleving de AK-partij. Andere partijen hadden het die jaren ervoor niet voor elkaar gekregen. Die waren meer met elkaar bezig dan met het volk.

V: Stel dat u nu wel zou stemmen, zou u dan de AK-partij overwegen?

A: Ik bemoei me echt niet met de Turkse politiek. Ik volg het wel, maar ik ga niet zeggen wat ik zou doen. Ik richt me volledig op de Nederlandse politiek, hier ligt mijn toekomst. Dat er 3000 kilometer verderop iets gebeurt, waar voortdurend dynamiek is, heeft mijn aandacht, maar ik richt me op Nederland. Daar doe ik mijn werk voor.

V: Wat ik veel hoor en lees is dat Turkse Nederlanders vinden dat Erdogan te eenzijdig belicht wordt in de Nederlandse media. Bijvoorbeeld economisch zou het beter gaan met Turkije.

A: we moeten inderdaad een aantal dingen toegeven. Er is weldgelijk een economische vooruitgang aande. Werkloosheid neemt af. In hoeverre dat waar is, weet ik niet. Je leest bijvoorbeeld ook dat Turkije 60 miljard krediet heeft aangevraagd bij China. Dat is dan ook weer krom. In hoeverre het waar is, kan ik niet zeggen, maar dat er een vooruitgang is, dat zie je ook als je in Turkije bent. Veel nieuwbouw, dure auto's, enzovoort. Het is niet meer Turkije van 30 jaar geleden. Dat kan niemand ontkennen. Maar aan de andere kant worden de democratische rechten ingeperkt, dat merk je ook. Twitter en Youtube kunnen zomaar worden uitgezet. Kranten die kritisch zijn kunnen zomaar worden stopgezet. Dan denk ik: wil ik dit? Blijkbaar heel veel mensen wel.

V: Ongeveer 80 procent van de Turkse Nederlanders die hebben gestemd, deden dat op de AK-partij. Hoe is Erdogans populariteit te verklaren?

A: Erdogan heeft 15 tv kanalen in zijn zak. Mensen zien alleen maar mooie dingen over Turkije op tv. Mensen die hier wonen en op vakantie gaan in Turkije denken ook: wow, het gaat goed hier.

V: Als ik het goed begrijp, speelt indoctrinatie een belangrijke rol?

A: Het doet me denken aan de Tweede Wereldoorlog toen tegen de Duitsers werd gezegd: jullie hebben zoveel miljoen mensen vergast en dat ze zeiden: we weten van niks. De media werd volledig gedomineerd door Geubbels en zijn kompanen, dat is in Turkije ook gaande. Er is veel mooi nieuws. Een klein beetje kritiek en de politie treedt meedogenloos op.

V: Hoe kan het dat bijna 80 procent van de mensen die gestemd hebben, daar niet doorheen prikt?

A: Kijk, wij lezen, krijgen berichtgeving van verschillende bronnen en weten wat betrouwbaar is en wat niet. Niet iedereen heeft dat. In Turkije wordt alles via de AK-partij verspreid. Dan denk je: dit is alleen maar hosannah. En mensen vinden het belangrijk dat hij moslim is. Dan kan je weinig fout doen.

V: Er is uit onderzoek ook gebleken dat hoogopgeleide Turkse Nederlanders vaak op de AK-partij stemmen. Dus opleidingsniveau alleen lijkt geen reden..

A: Dat is het ook niet alleen. In Kayseri waar ik vandaan kom, zijn er 4 universiteiten. Een andere beweegreden om op hem te stemmen is dat hij werkgelegenheid heeft gecreeerd. Dat is ook gewoon waar. De minder bedeelden krijgen voorzieningen. Ze worden gecompenseerd, krijgen toeslagen. Het is dus opleidingsniveau, economie, media en een hele goede verkiezingscampagne. Daarnaast: Turken zijn het volk wat het minst leest op de wereld. Dat zorgt ervoor dat mensen geen afwegingen kunnen maken.

V: Maar die Turkse Nederlanders wonen in Nederland. Voor hun is het toch niet zo belangrijk dat de wegen beter worden en er meer werkgelegenheid is?

A: Nee, maar ze voelen zich hier niet geaccepteerd. Turken die hier zelfs geboren zijn, hebben nog steeds het gevoel: ik word niet volledig geaccepteerd. Nog steeds zie je dat als hier een Turk zit dat er geen Nederlander naast komt zitten. In trams, bussen, overal. Ik probeer dat te verklaren. Nederlanders zijn een nuchter, Noord-Europees volk, koud, afstandelijk. Prima. Maar na 50 jaar moet toch ook een keer acceptatie plaatsvinden? Waarom moet ik mij steeds blijven bewijzen?

V: Het klimaat in Nederland drijft mensen de verkeerde kant op?

A: Zeker. Er is arbeidsdisriminatie. Tot een paar jaar geleden geloofde ik dat niet, maar het is echt gaande. Hoogopgeleide jongeren die omwille van achternaam niet worden aangenomen. Vrouwen die om hun hoofddoekje niet worden aangenomen. Ik sprak pas met iemand die zei: ik heb 26 keer gesolliciteerd, universitair geschoold, 25 keer met een hoofddoek en de 26e keer heb ik mijn hoofddoekje weggelaten en werd ik aangenomen. Dan denk ik: ja jongens, dit is niet goed.

Maar ook de afstandelijkheid. Wij zijn een emotioneel volk. We maken snel vrienden met mensen en ook heel snel weer ruzie. Dat vind ik jammer. We kunnen elkaar weldegelijk verrijken. Uit diversiteit ontstaat kracht. Als hier bijvoorbeeld een aardbeving zou gebeuren, dan hebben wij daar ook last van toch? Iedereen heeft daar last van. Ook de Turkse Nederlanders.

Zelfs mijn zoontje van 14. Ik ben gescheiden, maar zij hebben dat gevoel ook. Dan vraag ik: hoe komt dat dan? Dan zegt ie: ja, in de klas zitten we altijd apart, er is geen toenadering. De scholen moeten er meer aandacht aan besteden. Ook wij hebben daar schuld aan hoor. Het komt vanzelf wel in orde hoor. Maar zolang die tweedeling er is zal het niet snel worden opgelost.

Hier in Schiedam ook, 10 procent is van Turkse afkomst. Met de recente verkiezingen had DENK ook veel stemmers hier.

V: Ik wilde nog even naar Ilhan Tekir. Hij sprak zijn steun uit voor Erdogan in de Volkskrant. Voor GroenLinks was dat reden hem te royeren. De voorzitter motiveerde het als volgt: steun aan de AK-partij staat diametraal tegenover de standpunten van GroenLinks.

A: Ik heb dat gelezen. Sterker nog: ik werd uitgenodigd door Nieuwsuur om met hem in debat te gaan. Heb ik niet gedaan (lacht). Ik vind het wel jammer dat hij is geroyeerd. Ik ben het niet eens met zijn mening, maar ik vind dat hij gewoon zijn mening zou moeten kunnen uiten.

V: Maar is het op zich niet vreemd dat iemand in Turkije op een conservatief-islamitische partij stemt en in Nederland actief is voor een seculier-progressieve partij?

A: Je gaat inderdaad van het ene spectrum naar het andere spectrum.

V: Als ik het goed begrijp vindt u dat een stem op Erdogan samen moet kunnen gaan met politieke werkzaamheden in Nederland?

A: Zolang je mensen die anders denken dan Erdogan accepteert, kan dat en is er niets aan de hand. Maar als het leidt tot stigmatisering, intimidatie, onderlinge discriminatie, dan vind ik dat daar toch eens over moet worden nagedacht. In Turkije is het zover gegaan dat huishoudens uit elkaar zijn gegaan door steun aan de AK-partij of juist niet. Dat is bizar. Maar zo lang het niet leidt tot een tweedeling in de samenleving, denk ik dat we dat de kans moeten geven en het niet per definitie uit moeten sluiten. Het is een kans voor de politieke partijen in Nederland om deze mensen ook in de partij op te nemen. Daarnaast weet ik niet of het verstandig is om voortdurend de politieke situatie in Turkije te volgen. Veel Turkse Nederlanders hebben een schotel en geen flauw idee wat er zich hier in Nederland afspeelt. Dat is een groot gemist. Optrommelen voor de verkiezingen: dat gaat goed. Ze komen hun verplichtingen wel na. Maar participeren in de samenleving, dat is er wel, maar weten wat zich hier afspeelt is een tweede vraag.

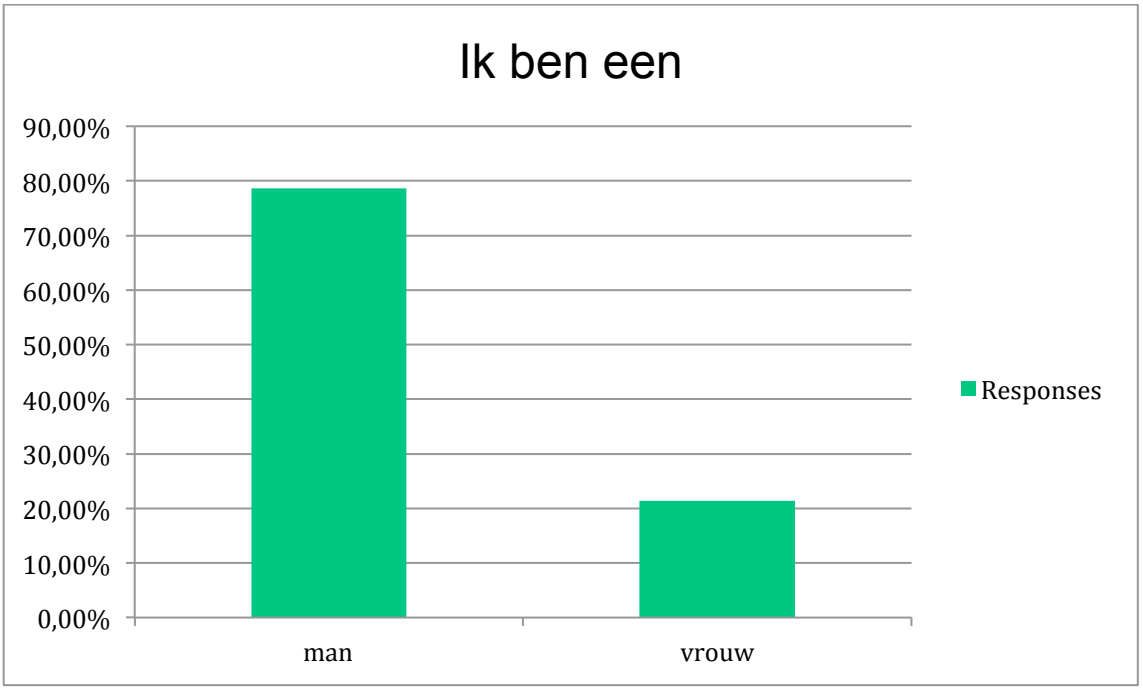
V: Uit de enquete blijkt dat 10 van de 40 Turks-Nederlandse raadsleden heeft gestemd en daarvan 4 op de AK-partij.

A: Zolang we in harmonie met elkaar leven, moet het kunnen. Ik ben Ajax-supporter en woon in Feyenoord-gebied.

V: 30 procent voelt zich niet vrij in hun meningsuiting

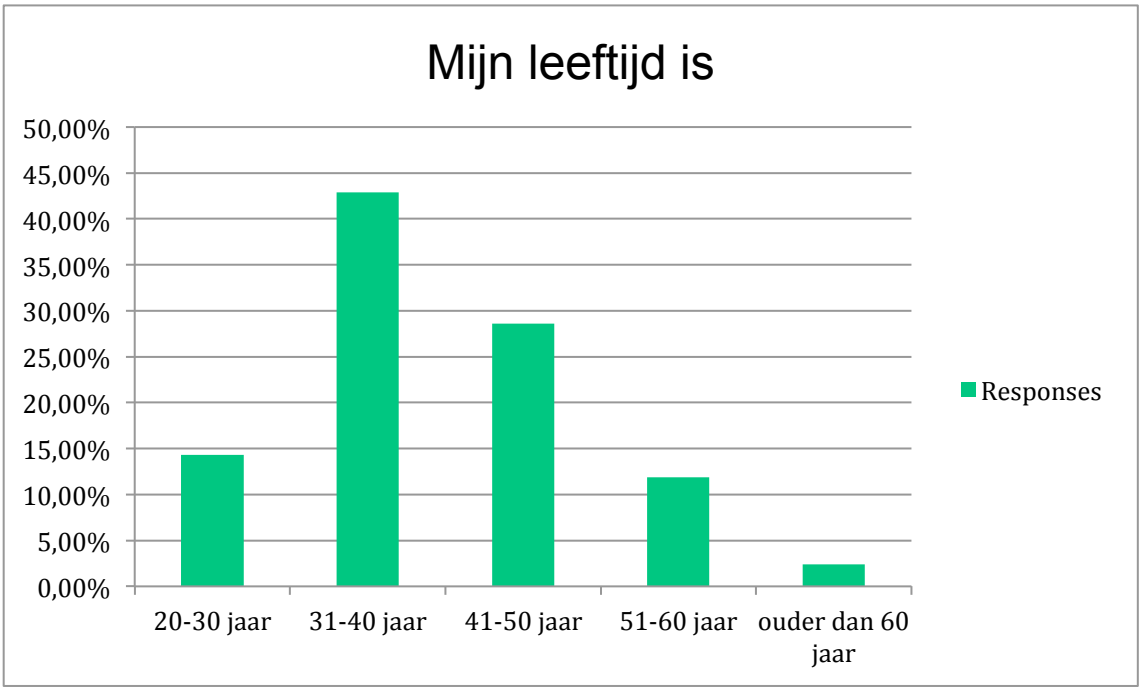
A: Je bent toch een beetje voorzichtig. Met goede vrienden leidt het niet tot ruzie, maar in kringen waar je niet zo vaak komt, laat je niet het achterste van je tong zien. Je mengt je niet in dat soort discussies. De achilleshiel van de Turkse Nederlanders is de emotie. Ik ben heel voorzichtig in wat ik zeg.

Enquêteresultaten

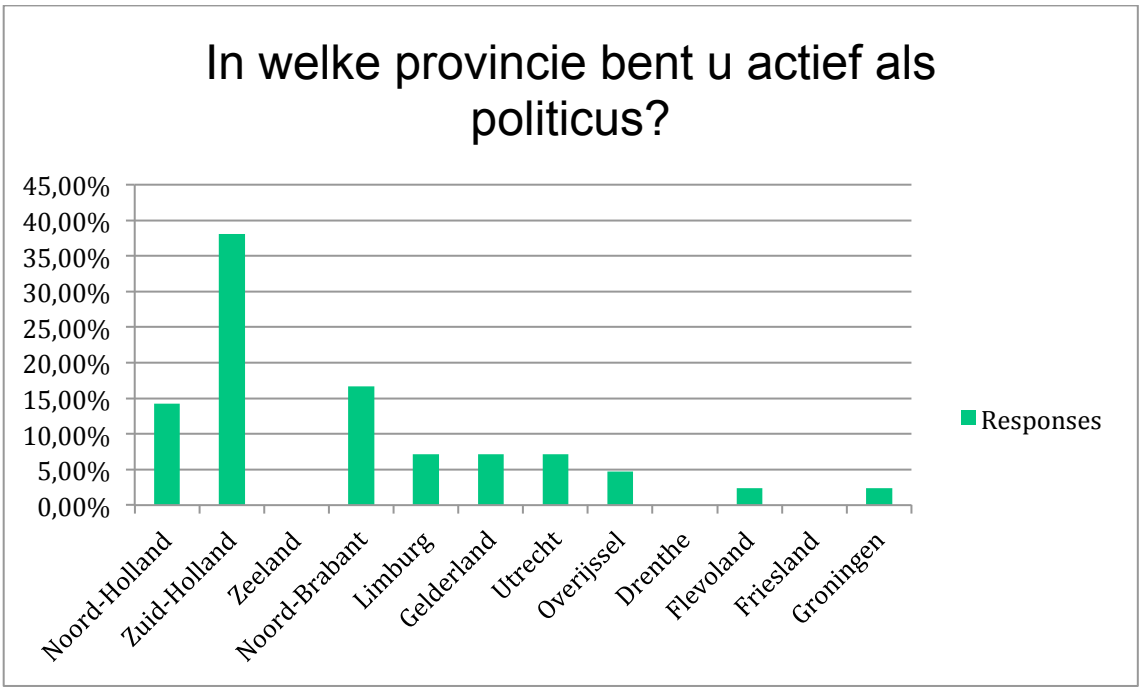
Ik ben een

Answer Choices	Responses	
man	78,57%	33
vrouw	21,43%	9
	Answered	**42**
	Skipped	**0**

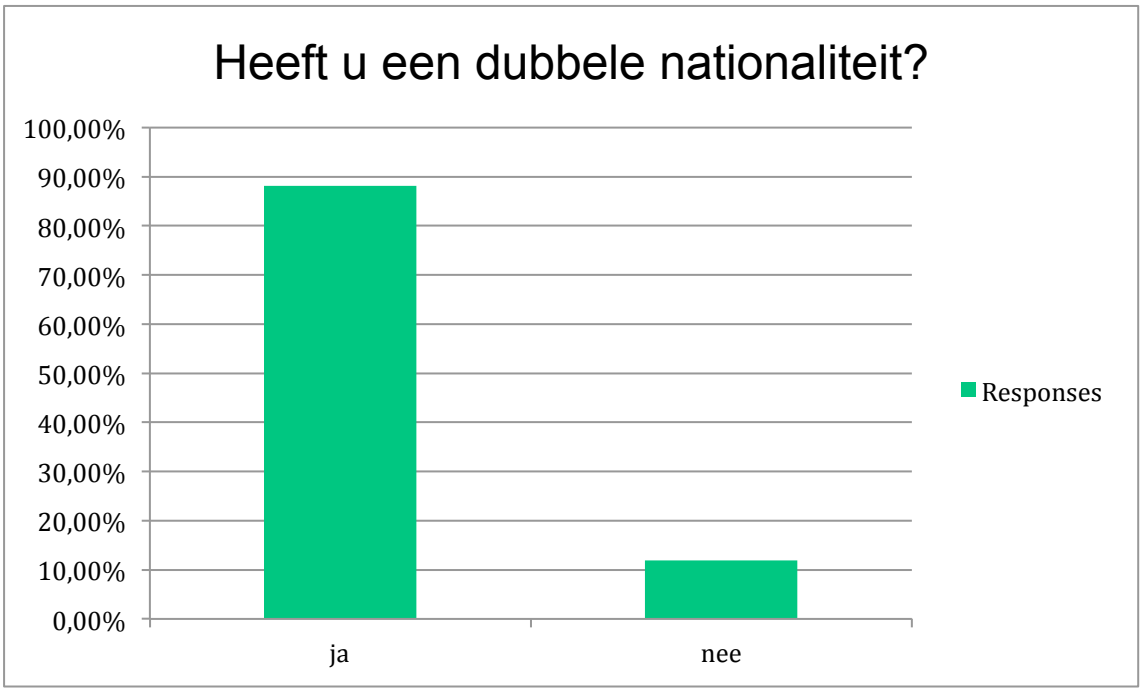
Mijn leeftijd is

Answer Choices	Responses	
20-30 jaar	14,29%	6
31-40 jaar	42,86%	18
41-50 jaar	28,57%	12
51-60 jaar	11,90%	5
ouder dan 60 jaar	2,38%	1
	Answered	**42**
	Skipped	**0**

In welke provincie bent u actief als politicus?

Answer Choices	Responses	
Noord-Holland	14,29%	6
Zuid-Holland	38,10%	16
Zeeland	0,00%	0
Noord-Brabant	16,67%	7
Limburg	7,14%	3
Gelderland	7,14%	3
Utrecht	7,14%	3
Overijssel	4,76%	2
Drenthe	0,00%	0
Flevoland	2,38%	1
Friesland	0,00%	0
Groningen	2,38%	1
	Answered	**42**
	Skipped	**0**

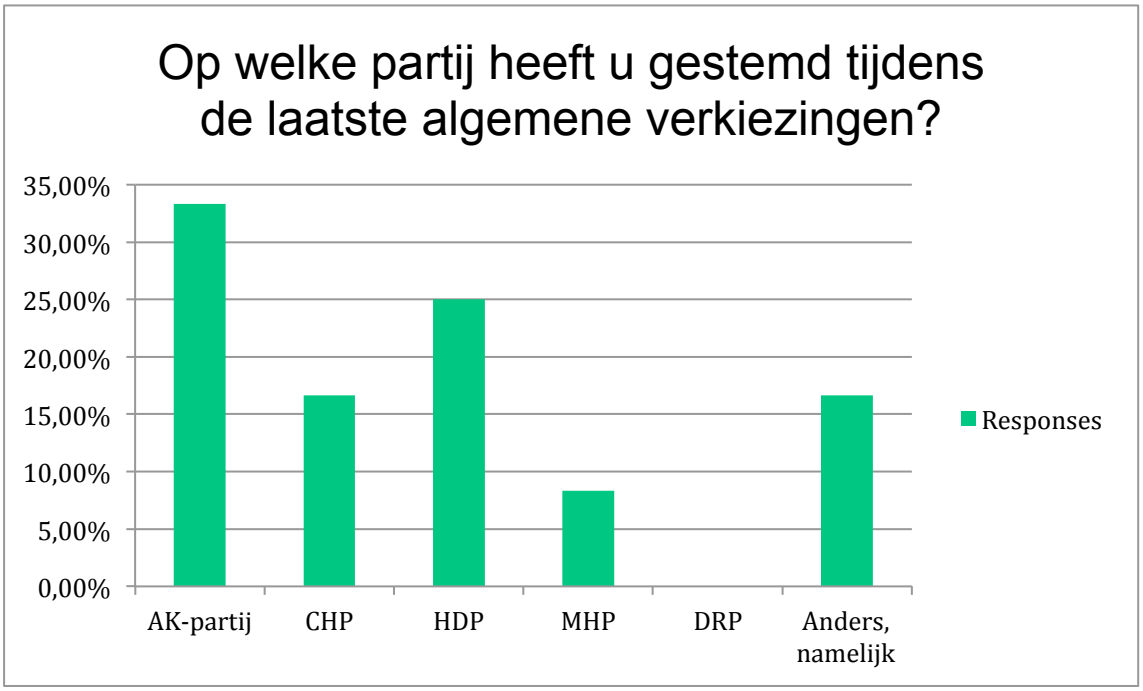
Heeft u een dubbele nationaliteit?

Answer Choices	Responses	
ja	88,10%	37
nee	11,90%	5
	Answered	**42**
	Skipped	**0**

Heeft u tijdens de laatste Turkse algemene verkiezingen in november 2015 gestemd?

Answer Choices	Responses	
ja	32,26%	10
nee	67,74%	21
Answered		**31**
Skipped		**11**

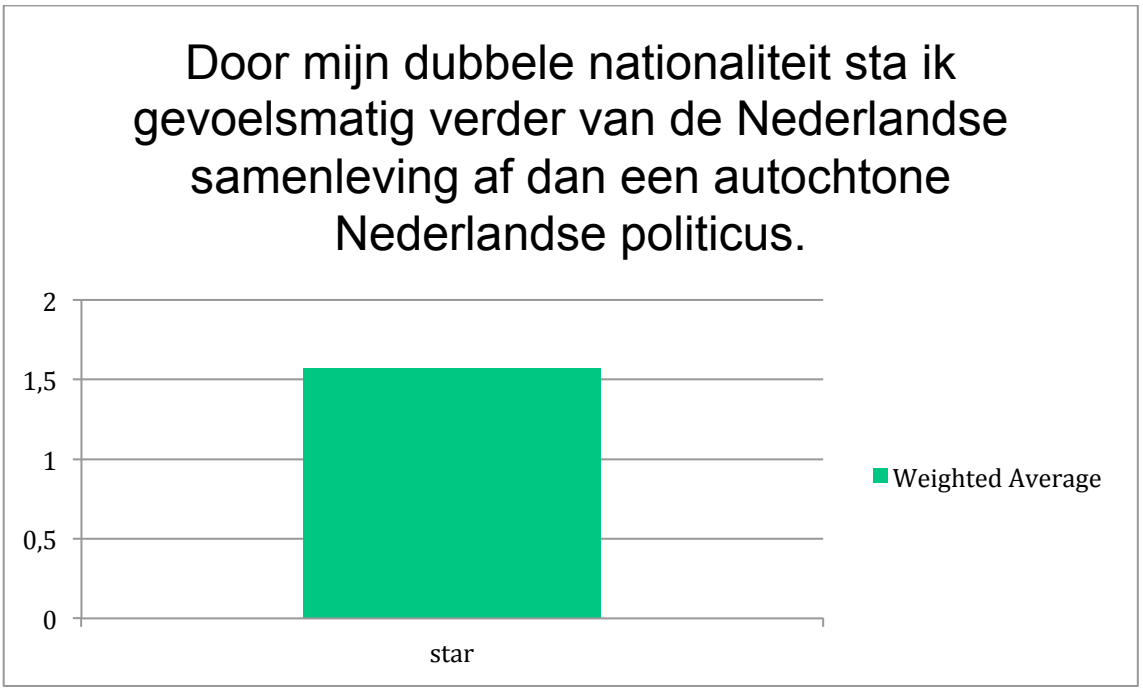
Op welke partij heeft u gestemd tijdens de laatste algemene verkiezingen?

Answer Choices	Responses	
AK-partij	33,33%	4
CHP	16,67%	2
HDP	25,00%	3
MHP	8,33%	1
DRP	0,00%	0
Anders, namelijk	16,67%	2
	Answered	**12**
	Skipped	**30**

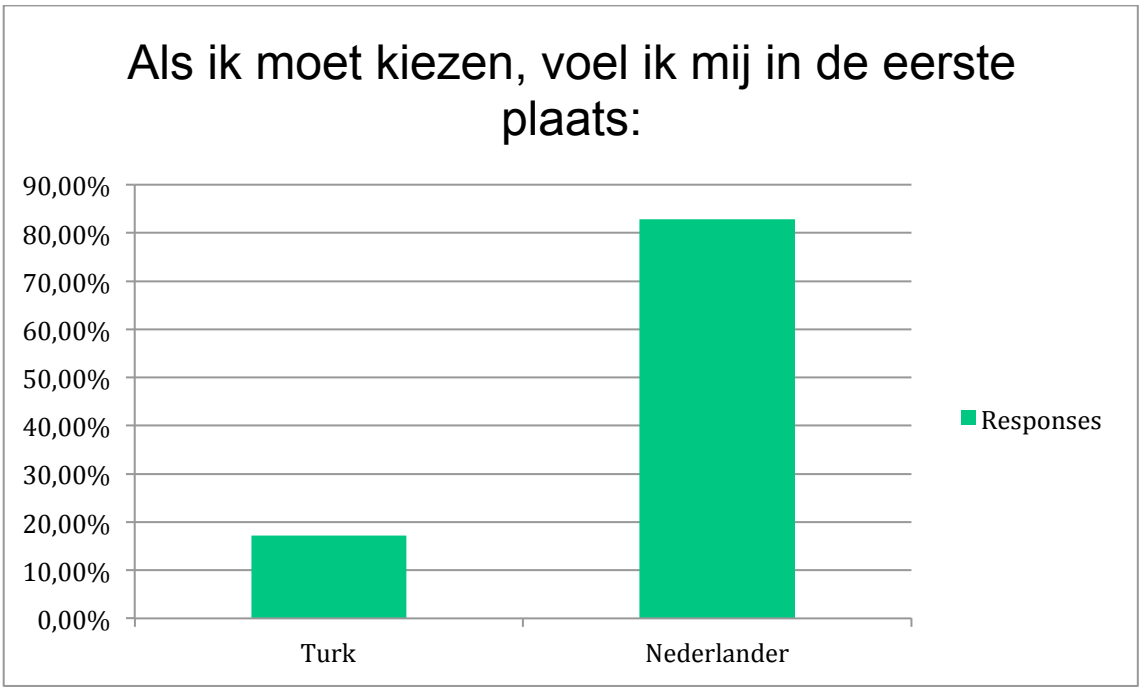
Ik ondervind bij mijn politieke werkzaamheden hinder van mijn dubbele nationaliteit.

Answer Choices	Responses	
ja	6,45%	2
nee	93,55%	29
	Answered	**31**
	Skipped	**11**

Door mijn dubbele nationaliteit sta ik gevoelsmatig verder van de Nederlandse samenleving af dan een autochtone Nederlandse politicus.

Helemaal oneens		Oneens		Geen mening		Eens		Helemaal eens		Total	Weighted Average
67,86%	19	14,29%	4	14,29%	4	0,00%	0	3,57%	1	28	1,57

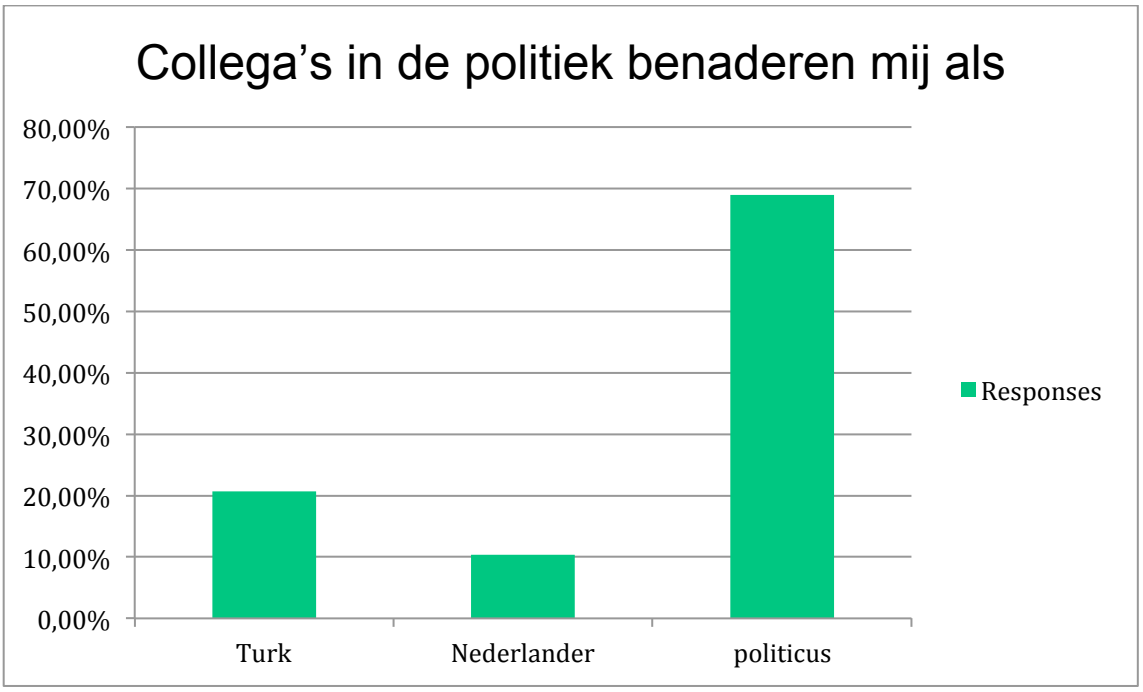
Als ik moet kiezen, voel ik mij in de eerste plaats:

Answer Choices	Responses	
Turk	17,24%	5
Nederlander	82,76%	24
	Answered	**29**
	Skipped	**13**

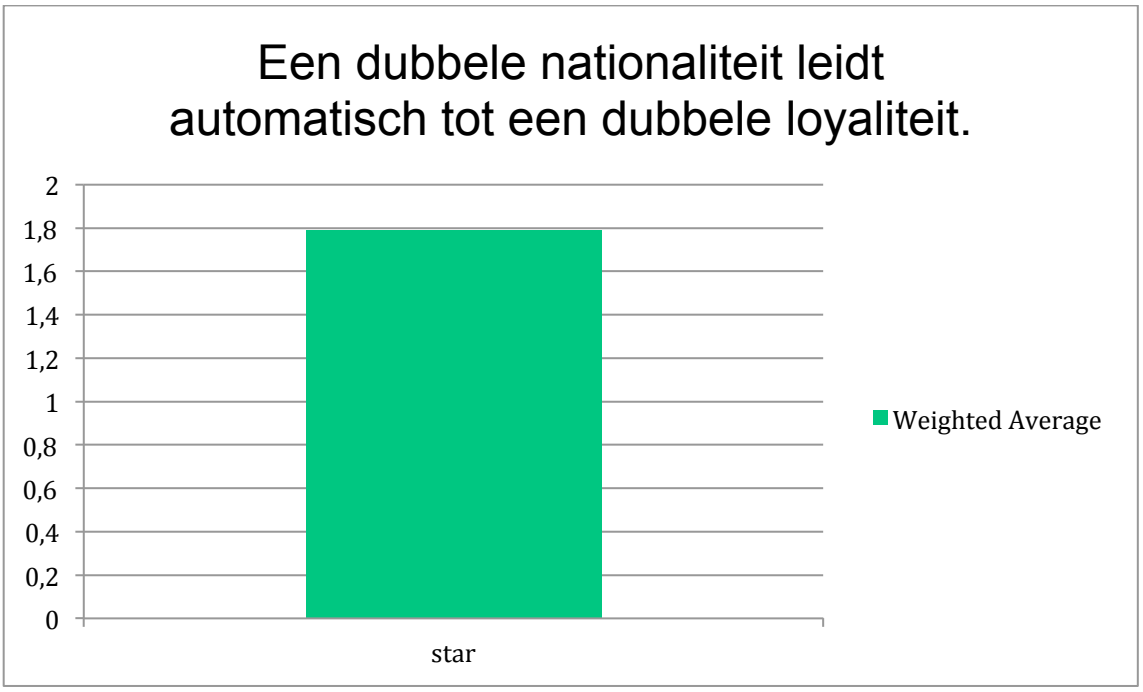
Ik voel mij volledig vrij als het gaat om mijn meningsuiting.

Answer Choices	Responses	
ja	68,97%	20
nee	31,03%	9
	Answered	**29**
	Skipped	**13**

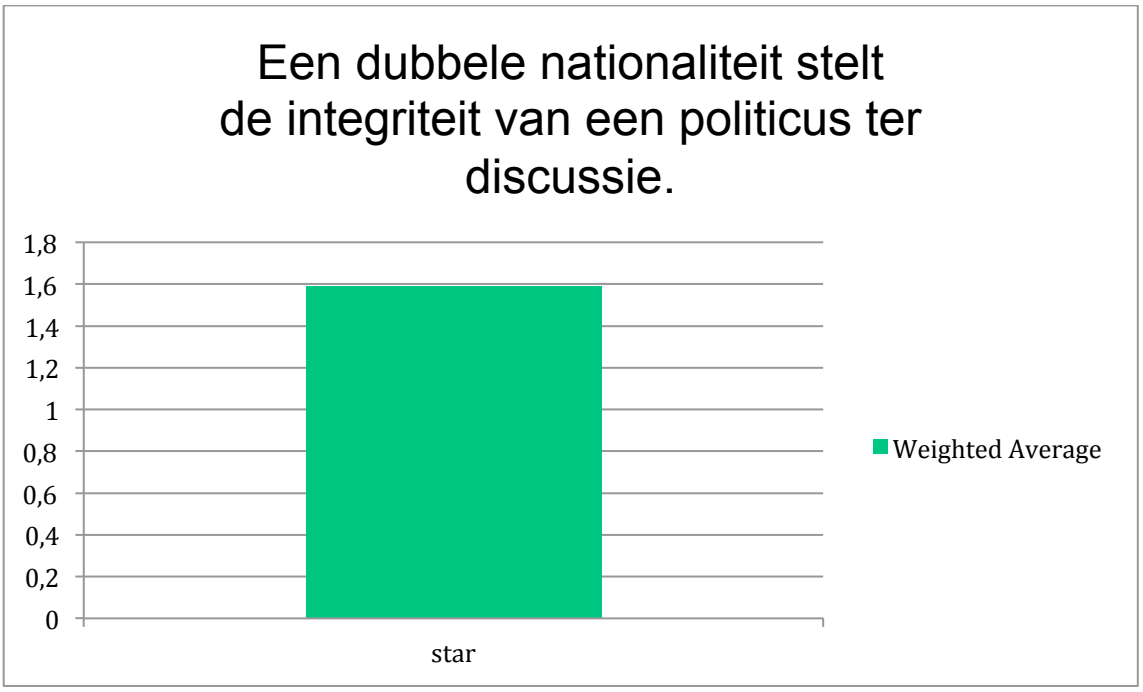
Collega's in de politiek benaderen mij als

Answer Choices	Responses	
Turk	20,69%	6
Nederlander	10,34%	3
politicus	68,97%	20
	Answered	**29**
	Skipped	**13**

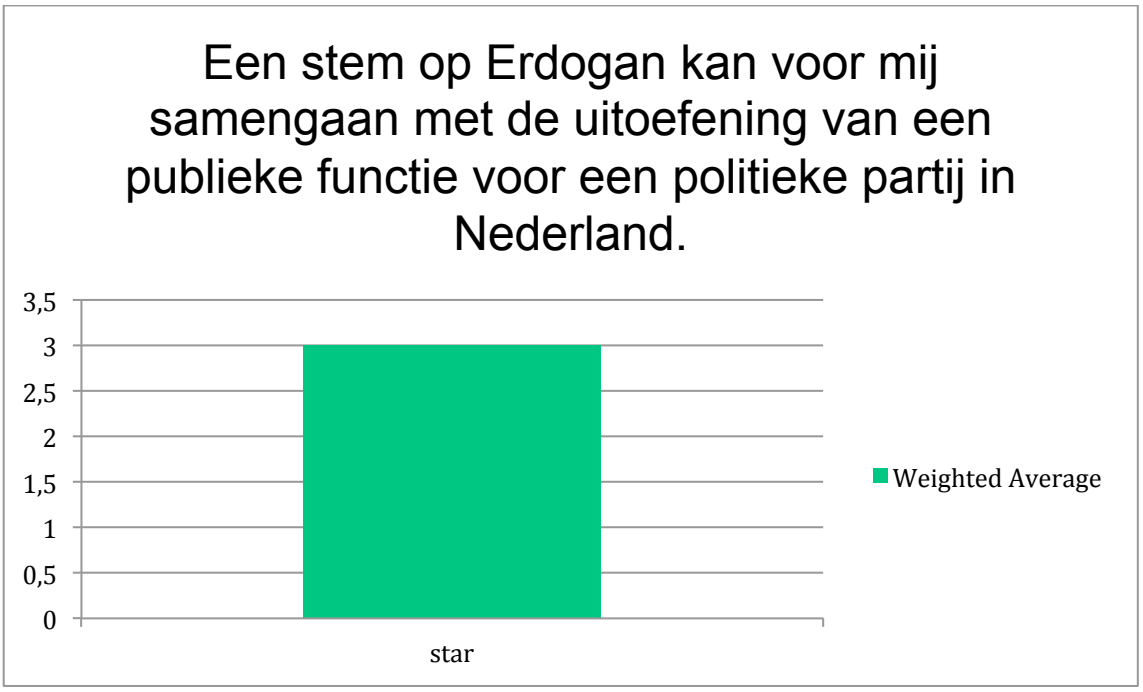
Een dubbele nationaliteit leidt automatisch tot een dubbele loyaliteit.

Helemaal oneens		Oneens		Geen mening	Eens		Helemaal eens		Total	Weighted Average
55,17%	16	24,14%	7	10,34%	3	6,90%	2	3,45%	1	29	1,79

Een dubbele nationaliteit stelt de integriteit van een politicus ter discussie.

Helemaal oneens		Oneens		Geen mening		Eens		Helemaal ens		Total		Weighted Average
68,97%	20	17,24%	5	6,90%	2	0,00%	0	6,90%	2	29		1,59

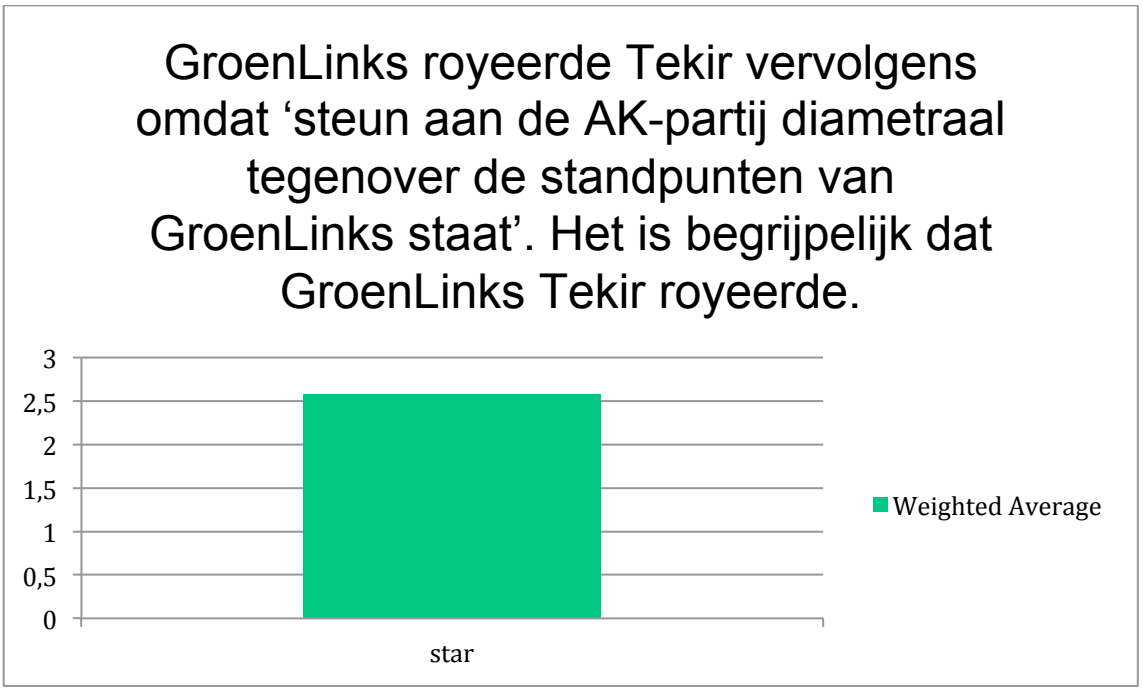
Een stem op Erdogan kan voor mij samengaan met de uitoefening van een publieke functie voor een politieke partij in Nederland.

Helemaal oneens		Oneens		Geen mening		Eens		Helemaal eens		Total	Weighted Average
30,77%	8	11,54%	3	11,54%	3	19,23%	5	26,92%	7	26	3

Enkele weken na de mislukte militaire staatsgreep in Turkije gaf GroenLinks-raadslid Ilhan Tekir in een interview met de Volkskrant aan Erdogan te steunen. Die uitspraak getuigt wat mij betreft van een dubbele loyaliteit.

Helemaal oneens		Oneens		Geen mening		Eens		Helemaal eens		Total
38,46%	10	26,92%	7	11,54%	3	15,38%	4	7,69%	2	26

GroenLinks royeerde Tekir vervolgens omdat ‘steun aan de AK-partij diametraal tegenover de standpunten van GroenLinks staat’. Het is begrijpelijk dat GroenLinks Tekir royeerde.

Helemaal oneens		Oneens		Geen mening		Eens		Helemaal eens		Total
34,62%	9	23,08%	6	15,38%	4	3,85%	1	23,08%	6	26